

420 kV Kraftledning Ørskog - Fardal

Konsekvenser for friluftsliv, turisme og fritidsboliger

Torvald Tangeland
Øystein Aas
Marte Qvenild

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er en ny, elektronisk serie fra 2005 som erstatter de tidligere seriene NINA Fagrapport, NINA Oppdragsmelding og NINA Project Report. Normalt er dette NINAs rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig.

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. De sendes til presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivå, politikere og andre spesielt interesserte. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Norsk institutt for naturforskning

420 kV Kraftledning Ørskog - Fardal

Konsekvenser for friluftsliv, turisme og fritidsboliger

Torvald Tangeland
Øystein Aas
Marte Qvenild

Tangeland, T., Aas, Ø. & Qvenild, M. 2006. 420 kV Kraftledning Ørskog – Fardal. Konsekvenser for friluftsliv, turisme og fritidsboliger. NINA Rapport 212. 112 s.

Lillehammer, november 2006

ISSN: 1504-3312

ISBN 10: 82-426-1772-4

ISBN 13: 978-82-426-1772-9

RETTIGHETSHAVER

© Statnett

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

[Åpen]

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

REDAKSJON

Øystein Aas

KVALITETSSIKRET AV

Odd Inge Vistad

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningssjef Børre Dervo (sign.)

OPPDRAGSGIVER(E)

Statnett

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER

Magne Maurseth og Christian Færø

FORSIDEBILDE

Statnett

NØKKEWORD

Konsekvensutredning

Turisme

Friluftsliv

Fritidsboliger

Kraftlinje

Sogn og Fjordane

Møre og Romsdal

KEY WORDS

Impact Assessment

Tourism

Outdoor recreation

Second homes

Powerlines

Sammendrag

Tangeland, T., Aas, Ø. & Qvenild, M. 2006. 420 kV Kraftledning Ørskog – Fardal. Konsekvenser for friluftsliv, turisme og fritidsboliger. NINA Rapport 212.

Denne rapporten redegjør for reiselivs-, fritidsbolig- og friluftslivsinteresser i områdene mellom Ørskog i Møre og Romsdal, og Fardal utenfor Sogndal i Sogn og Fjordane, og vurderer konsekvensene for disse interessene av en planlagt 420 kV kraftlinje gjennom dette området. Det foreligger flere alternative fremføringer i form av ulike luftledninger. I utredningen er utredningsområdet delt i tre, med et nordre delområde fra Ørskog til Nordfjordeid, et midtområde fra Nordfjordeid til Førde, og et sørområde fra Førde til Sogndal. I det nordre delområdet finnes det to hovedalternativer for trasé. I midtområdet finnes tre hovedalternativer mens de i sør kun er ett hovedtraséalternativ.

Rapporten er basert på innsamlede data, rapporter og reiselivsstatistikk, intervjuer med representanter for bedrifter, organisasjoner og regionale og kommunale myndigheter, og faglitteratur. Datagrunnlaget for verdivurderingene av reiselivsnæringen i området vurderes som godt, mens grunnlaget for å vurdere delområdenes verdi for fritidsboliger og friluftsliv er noe svakere. Grunnlaget for å vurdere virkninger og konsekvens av kraftlinjen vurderes som svakt og det er usikkerhet knyttet til disse vurderingene, særlig hva gjelder effektene for reiselivsnæringen. Dette skyldes flere forhold, for det første at næringen er svært dynamisk og svingende og påvirkes av en lang rekke faktorer, og fordi næringen er sammensatt av mange ulike virksomheter og markeder. Men vanskelighetene er også knyttet til at det er gjort lite forskning på lignende effekter.

Reiselivsnæringen i utredningsområdet er meget betydelig, og området er en reiselivsdestinasjon av internasjonal betydning. Hotellnæringen hadde i 2005 en omsetning på i overkant av 1 milliard. Det var sysselsatt i underkant av 5 000 personer i hotell- og restaurantbransjen i 2005. Vi identifiserer fire hovedtyper av turisme i området; cruiseturisme, bilturisme, utmarksturisme og kystturisme. Alle har hver sine særpreg mht. områdebruk og kjøpsmønster. Sommereturisme basert på ferie og fritidsmarkedet dominerer, og innslaget av utenlandske gjester er betydelig. Området tilhører Fjord-Norge, og noen av landets mest attraktive fjorddestinasjoner ligger i eller i nærheten av utredningsområdet, i første rekke Geirangerfjorden, Hjørundfjorden og midtre del av Sognefjorden. Regionen profilerer seg i økende grad på natur- og landskapskvalitetene. Samlet sett er det ingen tvil om at reiselivsnæringen i området har svært stor verdi. Det er også sannsynlig at reiselivets betydning både absolutt og relativt i regionen vil øke.

Området har, sammenlignet med landet for øvrig og også i forhold til andre steder i regionen, middels stor betydning for fritidsboliger. De viktigste områdene for fritidsboliger er i første rekke områdene i Sunnmørsalpene og rundt Jølstervatn. I tillegg er Eid, Hornindal, Gloppen og områder i Sogndalen like ved Fardal av betydning, dels knyttet til at det planlegges flere nye områder for fritidsboliger.

Friluftslivsinteressene i området er omfattende og varierte, og det er kartfestet mange områder på statlige friluftslivskart for regionen. Avstanden mellom kyst og fjell er kort, og det er mye dramatisk natur med spisse fjell og breer i området. De viktigste, større friluftslivsområdene er Sunnmørsalpene, Ålfotbreen og området Naustdal – Gjengedal. I tillegg er det en rekke viktige nærfriluftsområder, særlig i tilknytning til "bygdebyene" i området, slik som Leikanger, Førde, Nordfjordeid, Stranda og Ørsta.

Vurderingene knyttet til virkning og konsekvens er beheftet med stor usikkerhet, særlig for reiselivsnæringen. For det første har vi ikke funnet tilsvarende vurderinger fra Norge eller andre land som vi kan trekke erfaringer ut i fra. For det andre er som sagt næringen av et slikt omfang at selv en liten negativ konsekvens kan få relativt stor økonomisk betydning og begrunne relativt betydelige investeringer i avbøtende tiltak. Næringen i området er meget negative til

alle alternativ, og er bekymret for virkningene. Det er argumenter både for og mot at inngrepet skal kunne påvirke reiselivet i merkbar grad.

Basert på vurderingene, vurderer vi virkningene og konsekvensene av de ulike alternativene etter beste skjønn slik:

Tabell 1. Oppsummering av områdenes verdi og konsekvens av de foreliggende alternativene samlet.

	Reiseliv		Fritidsboliger		Friluftsliv	
	Verdi	Konse- kvens	Verdi	Konse- kvens	Verdi	Konse- kvens
Delområde Nord 1	****	----	***	--	****	----
Nord 2	****	----	***	--	****	---
Delområde Midt 1	**	-	**	0/-	**	-
Midt 2	*	0	*	0/-	***(*)	----
Midt 4	***	--	***	--	***(*)	---
Delområde sør	***	0	**	0	***	0

Det er vanskelig å vurdere virkning og konsekvens sikkert, men enklere å rangere alternativene. Usikkerheten er særlig stor for deltema reiseliv, og økes av næringens store betydning i området.

Det beste alternativet vurderes å være en variant av hovedalternativ 2 – 1 – 1 fra nord til sør. For å unngå den sørligste fjordkryssingen av Storfjorden bør traséen her benytte varianten 1.0 – 1.1 – 2.0 fra Ørskog mot Strandadalen. For å unngå innsyn fra Geirangerfjorden anbefales 2.6 videre. Traséen 4.0 – 4.15 – 1.0 prioriteres ut fra våre fagtema, fra Hornindal med transformering i Åskåra videre via Bremanger og Flora. Dette for å unngå friluftsliv- og fritidsboligin-teressene i Eid rundt utløpet av Hornindalsvatnet og langs Eidselva og dalen nedover mot Nordfjordeid. Fra Flora bør traséen følge 1.18 – 2.0 til Moskog for å unngå nedre del av Naustdal og nærrekreasjonsområder til Førde. Fra Førde/Moskog til Fardal er alternativene 1.24 – 1.0 – 1.0 – 1.23 vurdert som den beste løsningen.

De dårligste alternative vurderes å være de som bygger på hovedtraséen 1 – 4 – 1 (regnet fra nord til sør).

Sentrale avbøtende tiltak, er (i tilfeldig rekkefølge):

- Masteutforming, -plassering og –linjemerking som gjør master og kabler minst mulig synlig (kamouflering)
- Samordning med/riving av 300 kV Høyanger – Fardal (forutsettes i konsekvensvurderingene presentert over)
- Sanering av, eller samlokalisering med andre eksisterende linjer, for eksempel gamle fjordspenn
- Kabling i bakken i spesielt viktige, mindre områder, for eksempel i sentrale nærfriluftsområder
- Sjøkabel-løsninger i nordre delområde
- Evt. kompenserende tiltak i form av opprydding eller fjerning av andre skjemmende inngrep i området der kraftlinjen anlegges

Øystein Aas og Torvald Tangeland, NINA, Fakkeltgården, 2624 Lillehammer,
torvald.tangeland@nina.no

Abstract

Tangeland, T., Aas, Ø. & Qvenild, M. 2006. 420 kV Kraftledning Ørskog – Fardal. Konsekvenser for friluftsliv, turisme og fritidsboliger. NINA Report 212.

This report assesses possible consequences of a planned 420kV power line through the areas between Ørskog in Møre and Romsdal and Fardal outside Sogndal in Sogn and Fjordane, regarding tourism, second homes- and outdoor activities. The alternatives in question are all overland lines.

The report is based on collected data, reports and tourist industry statistics, literature and interviews with business representatives, organisations and authorities. The basis for an assessment of the impacts and consequences of the power line is somewhat limited and the assessments have been made with elements of uncertainty. This is the case in particular for the effects on the tourist industry, being a dynamic industry with great fluctuations influenced by a number of factors and consisting of a variety of markets and businesses. Little research has been done in the field to support the assessment of such effects.

The tourist industry in the area is considerable and the area is a destination of national importance. We identify four main categories of tourism in the area: Cruise tourism, car tourism, nature based tourism, and coastal tourism which all are distinctive regarding their land use and consumer behaviour. Summer tourism based on vacation and leisure market dominates and the area attracts many visitors from abroad. Some of Norway's most attractive fjord destinations are within or close to the area in question and tourism industry is undoubtedly of great value, and its importance is likely to increase.

The area's importance as an area for second homes is considered average compared to other areas in the region as to other parts of the country.

Outdoor recreation interests in the area are extensive and versatile. Nature is dramatic with a short distance between coast and pointed mountains and glaciers, providing varied activity and experience opportunities.

Assessment of impacts and consequences is encumbered with uncertainty, especially for the tourist industry. Firstly due to the lack of corresponding assessments from Norway or other countries from where we can draw experience. Secondly the business is of such a great importance that even minor negative impacts might cause considerable economic consequences. Industry representatives are negative to all the alternatives and are deeply concerned about the possible effects of the power lines. There are arguments which both support and challenge a standpoint that the power lines will affect significantly the tourist industry.

The report assesses and ranks the different alternatives, and point at central measures and actions to reduce the consequences. The largest conflicts between the power line and the themes are all observed in the northern areas.

Øystein Aas og Torvald Tangeland, NINA, Fakkeltårnet, 2624 Lillehammer,
torvald.tangeland@nina.no

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	5
Innhold	6
Forord	9
1 Innledning	10
2 Metode	12
3 Dagens situasjon – verdivurdering	17
3.1 Reiseliv og turisme	17
3.1.1 Historisk bakteppe	17
3.1.2 "Verdens beste reisemål"	17
3.1.3 Aktivitetsnivå gjennom året	18
3.1.4 Produkter og profilering	18
3.1.5 Fire hovedtyper reiseliv	19
3.1.5.1 Fjord/cruise turisme	19
3.1.5.2 Bilturisme	21
3.1.5.3 Utmarksturisme	21
3.1.5.4 Kystturisme	23
3.1.6 Statistikk om reiselivet i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane	24
3.1.6.1 Fjord Norge	24
3.1.6.2 Møre og Romsdal	26
3.1.6.3 Sogn og Fjordane	28
3.1.6.4 Oppsummering av overnattingsstatistikken	29
3.1.7 Oppsummering - Sterke og svake sider ved reiselivet i Møre og Romsdal og Sogn og fjordane	31
3.1.7.1 Sterke sider	31
3.1.7.2 Svake sider	31
3.2 Friluftsliv	31
3.2.1 Sunnmørsalpene	31
3.2.2 Ålfotbreen med omland	32
3.2.3 Naustdal – Gjengedal	32
3.3 Fritidsboliger	32
3.3.1 Generelt om fritidsboliger i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane	33
3.3.1.1 Sunnmørsalpene/Strandafjellet og Ørsta	33
3.3.1.2 Hornindal og Eid	34
3.3.1.3 Sandanefjellet/Gloppen	34
3.3.1.4 Jølstravatnet inkl. Vassenden	34
3.4 Samlet verdivurdering på delområdenivå	35
4 Virkninger og konsekvenser av de alternative traséene	36
4.1 Overordnede vurderinger	36
4.2 Nærmere om antatte effekter av de ulike alternativene	38
5 Nærmere om reiselivet, friluftslivet og fritidsboliger i de enkelte kommunene og hvordan de berøres av alternative løsninger	40
5.1 Delområde Ørskog – Leivdal	40
5.1.1 Ørskog kommune	42
5.1.1.1 Reiseliv	42
5.1.1.2 Friluftsliv	42

5.1.1.3	Fritidsboliger	43
5.1.2	Sykkylven	43
5.1.2.1	Reiseliv	43
5.1.2.2	Friluftsliv	43
5.1.2.3	Fritidsboliger	43
5.1.3	Stordal kommune	43
5.1.3.1	Reiseliv	43
5.1.3.2	Friluftsliv	44
5.1.3.3	Fritidsboliger	44
5.1.4	Stranda kommune	44
5.1.4.1	Reiseliv	44
5.1.4.2	Friluftsliv	45
5.1.4.3	Fritidsboliger	45
5.1.5	Ørsta kommune	45
5.1.5.1	Reiseliv	45
5.1.5.2	Friluftsliv	46
5.1.5.3	Fritidsboliger	46
5.1.6	Volda kommune	46
5.1.6.1	Reiseliv	47
5.1.6.2	Friluftsliv	47
5.1.6.3	Fritidsboliger	47
5.1.7	Hornindal kommune	47
5.1.7.1	Reiseliv	47
5.1.7.2	Friluftsliv	47
5.1.7.3	Fritidshytter	48
5.1.8	Eid Kommune	48
5.1.9	Oppsummering – verdi- og konsekvensvurderinger nordre del	48
5.2	Delområde Leivdal – Moskog	49
5.2.1	Eid kommune	51
5.2.1.1	Reiseliv	51
5.2.1.2	Friluftsliv	52
5.2.1.3	Fritidsboliger	52
5.2.2	Stryn kommune	52
5.2.2.1	Reiseliv	52
5.2.2.2	Friluftsliv	52
5.2.2.3	Fritidsboliger	53
5.2.3	Gloppen kommune	53
5.2.3.1	Reiseliv	53
5.2.3.2	Friluftsliv	54
5.2.3.3	Fritidsboliger	54
5.2.4	Bremanger kommune	54
5.2.4.1	Reiseliv	54
5.2.4.2	Friluftsliv	55
5.2.4.3	Fritidsboliger	55
5.2.5	Flora kommune	55
5.2.5.1	Reiseliv	55
5.2.5.2	Friluftsliv	56
5.2.5.3	Fritidsboliger	56
5.2.6	Naustdal kommune	56
5.2.6.1	Reiseliv	56
5.2.6.2	Friluftsliv	57
5.2.6.3	Fritidsboliger	57
5.2.7	Jølster kommune	57
5.2.7.1	Reiseliv	57
5.2.7.2	Friluftsliv	57
5.2.7.3	Fritidsboliger	58

5.2.8	Førde kommune	58
5.2.8.1	Reiseliv	58
5.2.8.2	Friluftsliv	58
5.2.8.3	Fritidsboliger	59
5.2.9	Oppsummering – verdi- og konsekvensvurderinger midtre del	59
5.3	Delområde Moskog – Fardal	60
5.3.1	Gaular kommune	62
5.3.1.1	Reiseliv	62
5.3.1.2	Friluftsliv	62
5.3.1.3	Fritidsboliger	63
5.3.2	Høyanger kommune	63
5.3.2.1	Reiseliv	63
5.3.2.2	Friluftsliv	63
5.3.2.3	Fritidsboliger	63
5.3.3	Balestrand kommune	64
5.3.3.1	Reiseliv	64
5.3.3.2	Friluftsliv	64
5.3.3.3	Fritidsboliger	64
5.3.4	Leikanger kommune	64
5.3.4.1	Reiseliv	65
5.3.4.2	Friluftsliv	65
5.3.4.3	Fritidsboliger	65
5.3.5	Sogndal kommune	65
5.3.5.1	Reiseliv	65
5.3.5.2	Friluftsliv	65
5.3.5.3	Fritidsboliger	65
5.3.6	Oppsummering – verdi- og konsekvensvurderinger søndre del	65
6	Oppsummering av konsekvenser og identifisering av det minst negative traséalternativet	67
7	Avbøtende tiltak	68
8	Kilder	69

VEDLEGG

Forord

Denne rapporten er gjort på oppdrag for Statnett i forbindelse med planene om en ny kraftlinje mellom Ørskog i Møre og Romsdal og Fardal nær Sogndal i Sogn og Fjordane. Statnett eies av staten og er organisert etter Lov om statsforetak. Statnett er i Norge tildelt oppgaven som systemansvarlig nettselskap. Det vil si at selskapet har ansvaret for å koordinere forbruk og produksjon av strøm slik at det til enhver tid er balanse mellom tilgang og forbruk av elektrisitet. En av Statnetts oppgaver er derfor å planlegge, bygge og drive det sentrale norske kraftnettet som binder landsdelene sammen og som knytter Norge mot utlandet. Statnett driver ingen produksjon av kraft.

Formålet med denne rapporten har vært å vurdere konsekvensene av planene for ny kraftlinje Ørskog – Fardal for reiselivsnæringen, friluftslivsinteressene og fritidsboliger i de berørte områdene.

Prosjektet er gjennomført i perioden august –desember 2006. Underveis i prosjektet har vi hatt tett kontakt med oppdragsgivere og andre fagutredere. I tillegg har det i en intensiv periode med befaringer også vært mye kontakt med reiselivsnæringen, interesseorganisasjoner og kommunene i utredningsområdet. I forbindelse med dette har en lang rekke personer bidratt med opplysninger og synspunkter. Uten disse ville utredningen ikke kunne vært gjennomført og vi takker for denne hjelpsomheten.

Kontaktpersoner hos Statnett har vært Magne Maurseth og Christian Færø.

Det understrekes at rapporten, ved dens eventuelle feil og mangler, er oppdragstagers ansvar.

Lillehammer, desember 2006

Øystein Aas
Seniorforsker, prosjektleder

1 Innledning

I følge Statnett, er hovedformålet med en ny 420 kV kraftledning mellom Ørskog og Fardal, å sikre Midt-Norge en stabil og god strømforsyning. Samtidig vil dette bedre mulighetene for å få ny småkraft og vindkraft i Sogn og Fjordane inn på nettet.

Midt-Norge (Trøndelag og Møre og Romsdal), og spesielt Møre og Romsdal, er den delen av landet som har størst kraftunderskudd i forhold til nettets kapasitet. Dette vil øke ytterligere i årene framover. Underskuddet reflekterer en rask og sterk vekst i forbruket uten at ny produksjonskapasitet er bygd ut tilsvarende. Dagens ledningsnett inn til området vil ikke kunne håndtere dette kraftunderskuddet på en tilfredsstillende måte. En ny kraftledning mellom Ørskog og Fardal vil knytte Midt-Norge sterkere opp til områder med kraftoverskudd i Indre Sogn. Dette kraftoverskuddet har hittil vært eksportert mot Østlandet og Bergensområdet. Deler av dette overskuddet vil, når ny ledning er på plass, flyte mot Midt-Norge. I perioder med stor kraftproduksjon i Midt-Norge og Nord-Norge, vil ledningen fungere som transportåre mot Vestlandet og Østlandet.

Dagens hovednett mellom Ørskog og Fardal består av ledninger med spenning på 132 kV. I dette området er det under bygging og planlegging mange små vannkraftverk og en del vindkraft på kysten. Dagens ledningsnett er for svakt dimensjonert for å kunne ta i mot denne nye kraften og føre den frem til forbrukerne. Ved å etablere transformering underveis på den planlagte 420 kV-ledningen vil også dette problemet bli løst.

Reiseliv og turisme er en sammensatt næring i vekst. Den planlagte kraftlinjen går gjennom et område hvor denne næringen er betydelig, også i nasjonal og internasjonal sammenheng. Området omfatter også områder som tradisjonelt har vært omtalt og mye brukt som friluftsområder.

Formålet med utredningen er, i følge det godkjente utredningsprogrammet fra NVE av 3. oktober 2006;

”Friluftsliv

Viktige friluftsområder som berøres av tiltaket skal beskrives. Dagens bruk av områdene til friluftslivsaktiviteter skal beskrives.

- *Det skal gjøres en vurdering av hvordan tiltaket vil påvirke dagens bruk av områdene. Herunder skal befolkningstettheten i områdene rundt refereres. Virkninger for hytteområder skal også vurderes. Eventuelle avbøtende tiltak skal vurderes.*

Fremgangsmåte:

Eksisterende dokumentasjon skal gjennomgås, og eventuelt kompletteres med samtaler/intervjuer med lokale og regionale myndigheter og aktuelle berørte lokale interesser.”

”Turisme og reiseliv

- *Reiselivs- og turistnæringen i området skal beskrives. Områder som er naturlig å beskrive som ett felles område, skal omtales under ett som for eksempel Sunnmørsalpene, Fosseheimen m.fl.*
- *Tiltakets innvirkning på reiseliv og turisme skal vurderes. Det skal gjøres en vurdering av mulige økonomiske virkninger for reiseliv og turisme.*

Framgangsmåte:

Vurderingene skal bygge på informasjon innhentet hos lokale, regionale og sentrale

organisasjoner, samt turist- og reiselivsnæringen. Vurderingen av konsekvenser for reiselivet skal sammenholdes med de vurderinger som gjøres under temaene landskap og friluftsliv. Eventuelle erfaringer fra andre områder i Norge og andre land skal innhentes.”

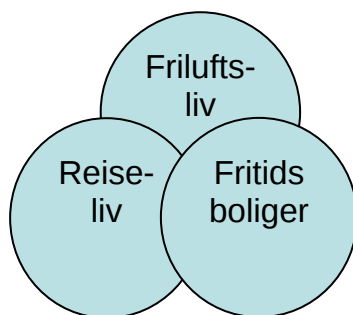
Generelt er det liten erfaring med konsekvensutredning (KU) av ulike inngrep, prosjekter og samfunnsmessige tiltak på reiseliv som eget utredningstema. I noen grad er det gjort KU av reiseliv i forbindelse med flere nasjonalparkplaner de siste årene (se for eksempel Melby og Aas 2004, Aas, Tangeland og Andersen 2006, Andersen, Aas og Kaltenborn 2005). Ofte inngår summariske og korte vurderinger av konsekvenser for reiselivsnæringen inn i mer generelle virkninger på samfunn og næringsliv. For friluftsliv er det en mer etablert KU praksis (jfr. Statens veivesens håndbok 140, og DNs veileder Friluftsliv i konsekvensutredninger (2001). I hovedsak benytter vi samme metodiske tilnærming til reiseliv og fritidsboliger som til friluftsliv.

En alminnelig forståelse av reiseliv er som et sammensatt produkt der hoveddelene kan benevnes BO – SPISE – REISE og GJØRE/OPPLEVE (Kamfjord 2001). Det faktum at en reiser for å gjøre og oppleve ting, som ofte er gratis eller relativt rimelige, mens kostnadene ofte er knyttet til å bo, spise og gjøre, kalles ofte reiselivets paradoks.

Denne forståelsen av reiselivet kan være grei å ha med seg i denne rapporten. Inngrepet – kraftlinjen – vil påvirke hovedproduktet i fjord- og fjellområdene som linjene går gjennom, og det som de fleste turistene kommer til området for å oppleve – det storslåtte fjordlandskapet med variert og relativt uberørt natur. I mindre grad vil de som høster inntektene fra Sogn og Sunnfjords helhetlige reiselivsprodukt – overnattings-, serverings- og transportbedriftene berøres direkte. Dersom disse berøres, vil det, slik vi vurderer det, være indirekte dersom områdets attraktivitet reduseres.

I denne rapporten definerer vi konsekvenser for reiseliv som synonymt med konsekvenser for næringsaktørene i området. Å skille mellom konsekvenser for det samlede reiselivsproduktet i områdene og de enkelte delene av reiselivsproduktet slik det er delt inn over, blir imidlertid både krevende og irrelevant. En virkning på hvordan turister opplever utsikten og fjordlandskapet (som er ”gratis”) vil kunne gi effekter også på bedrifter. Dette kommer vi nærmer tilbake til i vurderingene lengre ut i rapporten.

Friluftsliv, reiseliv og fritidsboliger er temaer som grenser inn til hverandre og dels overlapper. Friluftslivsmuligheter er ofte en viktig del av et helhetlig reiselivsprodukt. På samme måte er mulighetene for utendørsaktiviteter ofte avgjørende for folks valg av fritidsbolig. En annen viktig trend som binder de tre temaene sammen er den økte kommersielle utleien av privat eide fritidsboliger. Vi kan enkelt og skjematisk fremstille de tre temaene slik:

Figur 1. Forholdet mellom de tre temaområdene som er behandlet i rapporten.

2 Metode

Konsekvensutredningen er utarbeidet på grunnlag av eksisterende dokumentasjon om bruken av området, gitt av brukerne selv eller som er generelt tilgjengelig i oversikter, statistikker, planer og relevant litteratur. Det er gjennomført intervjuer med representanter fra reiselivsorganisasjoner, enkeltbedrifter, kjentfolk, grunneiere og myndigheter i hele området. I tillegg er det gjennomført befaringer i områdene høsten 2006.

Metodikken er basert på en "standardisert" og systematisk prosedyre for å gjøre analyser, konklusjoner og anbefalinger mer objektive, lettere å forstå og lettere å etterprøve. Vi benytter en metodikk beskrevet i Statens vegvesens håndbok 140 (1995, ny utgave 2006) og DN håndbok nr 18-2001 (om friluftsliv), tilpasset bruk på både friluftsliv og reiselivsinteressene. En viktig del av en konsekvensutredning er å fremstille 0-alternativet, så detaljert som mulig. Dette innebærer å utrede hvilke muligheter og eventuelt begrensninger som allerede gjelder innenfor det foreslåtte utredningsområdet, i forhold til utredningstemaet.

Verdi

Det første trinnet i konsekvensvurderingen er å beskrive og vurdere temaets status og forutsetninger innenfor det planlagte utredningsområdet. Fastsettelsen av "verdi" er så langt som mulig basert på dagens bruk og behov uttrykt ved konkrete planer for fremtidig utvikling og sannsynligheten for å kunne realisere disse innenfor dagens forvaltningspraksis, det vil si i et område uten inngrepet. Verdien fastsettes langs en skala som spenner fra *liten verdi* til *svært stor verdi* (fig. 2).

Verdisettingen etter skalaen vist i **figur 2** bygger på flere forhold. Hvor mye området er i bruk gjennom året, og til hvilke perioder av året det er i bruk? Hvilket omfang har deltemaene? Hvilke egenskaper et gitt område har til ulike formål, samt hvilke behov aktørene har for å bruke nettopp dette området er av betydning? Behovet vurderes ut i fra omfanget på aktivitetene og etterspørsel fra andre aktører i regionen/området. Videre vil tilgjengeligheten til området og den infrastrukturen som aktørene eventuelt har i utredningsområdet være av betydning.

Verdivurdering			
Liten	Middels	Stor	Svært stor

Figur 2. Skala for verdivurdering

Tabell 2. Verdsettingskriterier på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå - reiseliv.

Nivå	Kriterium
Nasjonal verdi	Flere og ulike næringsaktører. Mange markeder og segmenter til stede, både nasjonale og utenlandske besøkende. Attraksjoner og næringsaktører av nasjonal betydning. Næringen av stor betydning for kommunene i området.
Regional verdi	Signifikant næring med flere bedrifter. Varierte markeder som besøker ulike attraksjoner. Hovedsakelig hjemmemarkedet.
Lokal verdi	Lite utviklet næring med enkeltbedrifter som kan ha en viss lokal betydning. Få gjester. Hovedsakelig regionale markeder

Verdivurderinger skal gjennomføres på flere nivåer. Det er vurdert hvor viktig utredningsområdet er for reiselivsnæringen lokalt og regionalt, og for eventuelle andre brukergrupper som faller inn under dette utredningstema på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå etter kriterier angitt i **tabell 2**.

Klassifisering av verdi, virkning og konsekvenser er basert på Håndbok 140 til Statens vegvesen, og DN sin håndbok nr. 18-2001.

Tabell 3. Verdsettungskriterier på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå - friluftsliv

Nivå	Kriterium
Nasjonal verdi	Området er viktig for store brukergrupper, både nasjonale og utenlandske besøkende. Det er ikke ønskelig med aktiviteter som reduserer muligheten til å utøve tradisjonelt friluftsliv.
Regional verdi	Området er viktig for regionale brukergrupper. Det er ikke ønskelig med aktiviteter som reduserer muligheten til å utøve tradisjonelt friluftsliv.
Lokal verdi	Nærfriluftsområder til lokalbefolkningen i et område. Typisk et sted hvor man drar på dagsturer i nærheten av bostedet.

Tabell 4. Verdsettungskriterier på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå - fritidshytter

Nivå	Kriterium
Nasjonal verdi	Hytteområder av betydning for store grupper med tilhørighet i flere regioner. Betydelig antall eksisterende hytter av ulik alder, som regel planlagte nye hytteområder. Også velutbygde infrastruktur- og næringsaktiviteter som baseres på fritidsboligene.
Regional verdi	Hytteområde av betydning for relativt store grupper. Området er ferdig utbygd eller det er planlagt og igangsatt utvikling. Infrastruktur- og næringsvirksomhet i tillegg.
Lokal verdi	Hytteområde av lokal – regional betydning. Lavt – middels høyt antall, lite utviklet infrastruktur

Virkning

Neste trinn i prosessen består i å beskrive og vurdere type og omfang av mulige virkninger (effekter på bruken) hvis det vedtas et gitt alternativ. Tiltakets virkninger blir bl.a. vurdert ut fra omfang av eksisterende aktiviteter og sannsynligheten for at endringer i bruk eller bruksmuligheter for næringen, etter hvilke vernebestemmelser som velges. Tiltakets samlede virkning blir vurdert langs en skala fra *Svært stor negativ* til *Svært stor positiv* (eksempel i **tab. 5**).

Tabell 5. Skala for vurdering av tiltakets virkning for de tre deltemaene.

Virkninger	Kriterier
Svært stor negativ	Tiltaket legger alvorlige rammer og begrensninger på deltemaets utviklingsmuligheter i utredningsområdet.
Stor negativ virkning	Tiltaket vil redusere mulighetene for vekst og utvikling for deltemaet i stor grad
Middeles negativ virkning	Skadevirkningene er merkbare og betydelige, men først og fremst for deler av området eller en gren av næringen, mens andre i mindre grad påvirkes negativt
Liten negative	Tiltaket vil ha mindre, oftest lokale og avgrensede skadevirkninger for temaet
Ingen/ubetydelig	Tiltaket har ingen/ubetydelige virkninger på dagens eller fremtidig aktivitet
Liten positiv	Tiltaket bør ha små positive virkninger for dagens eller fremtidig aktivitet i området
Middels positive	Tiltaket bør ha middels positive virkninger for dagens eller fremtidig aktivitet i området
Store positive	Tiltaket bør ha store positive virkninger for dagens eller fremtidig aktivitet i området.
Svært store positive	Tiltaket bør ha svært store positive virkninger for dagens eller fremtidig aktivitet i området.

Konsekvenser

Det tredje og siste trinnet i konsekvensvurderingene består i å kombinere verdien av utredningsområdet, med virkningen av prosjektet på aktiviteten for å få den samlede konsekvensen av hvert alternativ (**tabell 6**). Denne sammenstillingen gir et resultat langs en skala fra *svært stor negativ konsekvens* til *svært stor positiv konsekvens* (**fig. 3**). De ulike konsekvenskategoriene er illustrert ved å benytte symbolene "+", "0" og "-".

Konsekvensene av tiltaket vil dermed fremgå direkte ved å sette områdets verdi og virkning av forskriftene inn i tabell 6. Vår vurdering av verdi, virkning og konsekvens er oppsummert senere i dokumentet.

Tabell 6. Klassifisering av konsekvenser.

Virkning	Verdi			
	Svært stor	Stor	Middels	Liten
Svært stor negativ	----	---	--	-
Stor negativ	---	--	-	-
Middels negativ	--	-	-	0/-
Liten negativ	-	-	0/-	0
Ingen/ubetydelig	0	0	0	0
Liten positiv	+	+	0/+	0
Middels positiv	++	+	+	0/+
Stor Positiv	+++	++	+	+
Svært stor positiv	++++	+++	++	+

Symbol	Beskrivelse
++++	Svært stor positiv konsekvens
+++	Stor positiv konsekvens
++	Middels positiv konsekvens
+	Liten positiv konsekvens
0	Ubetydelig/ingen konsekvens
-	Liten negativ konsekvens
--	Middels negativ konsekvens
---	Stor negativ konsekvens
----	Svært stor negativ konsekvens

Figur 3. Forklaringsnøkkel til klassifisering av konsekvensene.

Faglig tilnærming

For å vurdere konsekvensene med hensyn til de tre deltemaene gjøres det i stor grad med utgangspunkt i den visuelle virkningen av kraftlinjen. Vi skiller mellom holdings- og atferdsmessige endringer som kan oppstå. Det er endringer i atferden som ligger til grunn for vurderinger av konsekvensene. Dette gjøres fordi det ikke er et én til én forhold mellom holdinger og atferd. Dersom en konsument har en negativ holdning til en kraftlinje betyr det nødvendigvis ikke at vedkommende lar være å dra til et område hvor det befinner seg en eller flere kraftlinjer.

En ny kraftlinje vil også kunne virke negativt inn på opplevelsesverdien av et naturlandskap der hvor den blir synlig. Dermed vil det kunne oppstå konflikter der hvor den blir synlige mellom linjen og de tre utredningstemaene; turisme, friluftsliv og fritidsboliger. Målet med rapporten er å søke å avdekke mulige konfliktområder, finne den traséen som er minst konfliktfylt og foreslå avbøtende tiltak der hvor det vil oppstå konflikter.

I enkelte områder vil det være sammenfallende interesser i et delområde mellom de tre utredningstemaene. I andre områder vil det kunne være motstridende interesser. For eksempel vil det fra cruisenæringen være ønskelig at traséene blir plassert utenfor den delen av fjordlandskapet som er synlig fra cruiseskutaene. En slik plassering vil imidlertid kunne være i konflikt med friluftsliv og fritidsboligerinteressene i området.

Noen områder kan defineres som viktigere en andre når man tar utgangspunkt i bruken av området i dag og hvordan fremtidig bruk vil være. Utmarksturisme er i dag lite utviklet, men de store utmarksressursene gir grunnlag for å utvikle denne næringen fremover. Norge har relativt sett store landskapsressurser i en europeisk sammenheng og det er kort avstand til store markeder, hvor interessen for aktivitetsbaserte utmarksprodukter er økende.

Området er stort noe som medfører at vi kan ha oversett enkelt aktører i prosessen med å kartlegge reiselivsnæringen i området som burde ha blitt nevnt her. Det har vært utfordrende å kartlegge reiselivsnæringen. Næringen er relativt uorganisert selv om den har svært lange tradisjoner. Målet i denne rapporten har vært å beskrive reiselivsnæringen på et makronivå. Da det er mest hensiktsmessig i forhold til å vurdere konsekvensene av de ulike hovedtraséalternativene.

Tiltaket vil påvirke direkte de sørlige delene av Møre og Romsdal fylke. Det kan ikke utelukkes at tiltaket kan ha indirekte påvirkning på annen reiselivsvirksomhet i de nordlige delene av fylket. En reduksjon av antallet tilreisende til for eksempel Geiranger kan også føre til en reduksjon i antallet tilreisende til Ålesund og Molde, men slike mulige indirekte konsekvenser vil ikke bli belyst i denne rapporten.

Når vi skal vurdere traséenes mulige konsekvenser for fritidsboliger er det flere faktorer vi må ta hensyn til. Områder med stor satsning i hytteutbygging kan påvirkes negativt av traséene i

form av for eksempel redusert pris for hyttetomter eller vanskeligheter med å få solgt tomter eller nybygg. På den annen side har gjerne store hyttefelt som for eksempel ligger i nærheten av alpinsentre mye utbygd infrastruktur i sine nærområder allerede, herunder master og kabelstrekk, og det er dermed ikke sikkert at inngrepene vil oppleves sjenerende. I områder med mindre konsentrasjon av fritidsboliger som preges av spredt hyttebebyggelse og støler vil traséene ramme færre enn i de store hyttefeltene, men inngrepene vil kunne bli mer synlig og dermed kanskje til større sjenanse. I konsekvensvurderingene har vi forsøkt å ta hensyn til slike aspekter.

I fremstillingen av fritidsboliger på temakart har NINA med sin brukstillatelse gjennom Norge digital brukt topografiske WMS kart, og benyttet FKB data kategoriene Fritidsbygg (161), Helårsbolig benyttet som fritidsbolig (162), Våningshus benyttet som fritidsbolig (163), Seterhus, sel, rorbu og lignende (171), samt Skogs- og utmarkskoie, gamle (172). Temakartet viser kun eksisterende fritidsboliger, og gir dermed et noe feilaktig bilde av situasjonen ettersom også planlagte felt er av betydning når vi vurderer fremtidige konsekvenser av traséene. Vi har forsøkt å kompensere for dette ved å skravere de viktigste områdene for både eksisterende fritidsboliger og planlagte hyttefelt. Informasjon om planlagte fritidsboliger har vi fått fra hver enkelt kommune. Det varierer i hvilken grad kommunene har oppdaterte opplysninger, samt om de har arealplankart. Fra noen kommuner har vi dermed fått opplysninger om hvor de planlagte og eksisterende hyttefeltene befinner seg muntlig, og må derfor ta høyde for at noe informasjon kan være utelatt i denne rapporten.

3 Dagens situasjon – verdivurdering

Det er tre hovedtemaer som blir behandlet i denne rapporten; turisme/reiseliv, friluftsliv og fritidsboliger. I beskrivelsen av dagens situasjon vil de tre temaene først bli beskrevet på et overordnet plan for hele utredningsområdet. Denne beskrivelsen gjøres i dette kapitlet. Senere i rapporten gis det mer detaljert beskrivelse av interessene knyttet til reiseliv, friluftsliv og fritidsboliger i de enkelte kommunene med utgangspunkt i de forskjellige traséalternativene.

3.1 Reiseliv og turisme

Reiseliv er i dag en av de største eksportnæringene for Norge. Årlig generer reiselivsnæringen i Norge verdier for om lag 60 milliarder kroner. Dette utgjør rundt 4 prosent av Norges bruttonasjonalprodukt. Reiselivstrendene tyder på at de reisende kommer til Norge for i økende grad å etterspørre kultur- og naturbaserte reiselivsprodukter.

Norge tar en større del av den internasjonale ferie- og fritidstrafikken enn tidligere, både sammenlignet med Europa og verden ellers. Den negative trenden fra slutten av 90-tallet er i ferd med å snu. I 2005 hadde Norge en vekst på 6 % i antall turistbesøk (Innovasjon Norge).

3.1.1 Historisk bakteppe

Reiselivsnæringen på Vestlandet og i utredningsområdet har lange tradisjoner og kan tilbakeføres til begynnelsen av 1800-tallet (Pedersen 1996). For de tilreisende har jakten på naturopplevelser hele tiden stått sentralt. Blant de første tilreisende var eventyrere som ønsket å utforske nye landområder som til nå var lite brukt. Det er i denne sammenhengen den norske klatrehistorien starter opp ved at engelskmenn begynner å bestige norske fjell. En annen gruppe var kunstnere som kom til området for å oppleve det spektakulære landskapet. Av kjente kunstnere som kan nevnes er Johan Christian Dahl. Landskapsmaleriene som ble malt kan sies å være den første markedsføringen av området. En tredje tidlig brukergruppe av området var de britiske sportsfiskerne som oppsøkte lakseelver både i Sogn, Sunnfjord og Nordfjord.

Mot slutten av 1800-tallet kan man begynne å snakke om masseturisme i området. I 1889 kom det 79 store turistskip til Gudvangen med mer en 10.000 passasjerer (Pedersen 1996). De gamle skysstasjonene i området hadde ikke kapasitet til å huse alle de tilreisende. Dermed ble det behov for turisthotell i midtre og indre del av Sognefjorden. Noen av hotellene var videreføring av de gamle skysstasjonene mens andre var nye.

Fra den spede starten og helt frem til i dag har fjordene spilt en sentral rolle i utviklingen av reiselivsnæringen på Vestlandet.

3.1.2 "Verdens beste reisemål"

I 2004 ble de norske fjordene kåret til verdens beste reisemål av National Geographic Traveler. I begrunnelsen het det: «De norske fjordene er et fantastisk område med levende tradisjon, nydelig landskap og er ikke overfylt». I en global undersøkelse blant mer enn 200 spesialister innen bærekraftig turisme og destinasjonskvalitet ble 115 av verdens best kjente plasser evaluert ut fra kriteriene som angikk kulturell, miljømessige og estetisk integritet. "Norske Fjorder" ble rangert høyest på lista og de viktigste kriteriene var miljøtilstand og estetiske verdier. En del eksperter i panelet påpekte at den omfattende cruisetrafikken og truslene mot stedegne laksebestander trakk i negativ retning.

Sitat fra Nasjonal Geographic Traveler:

"The place is wonderful: living traditional culture, wonderful landscape, not crowded. I am very happy with how this destination is managed. Excellent environmental quality, local people involved in a very smooth way".

- Panelist Eduardo Nycander, Rainforest Expeditions

National Geographic Traveler legger spesielt vekt på samsvar mellom det turister blir forespeilet og virkelighetens verden.

Vestnorsk fjordlandskap representert ved Geirangerfjorden i Storfjorden og Nærøyfjorden med omland i Sognefjorden ble 14. juli 2005 innskrevet på UNESCO verdensarvliste. Området ble tatt med på grunn av natur- og kulturlandskapet som omkranser fjorden. Dette har vært med på å styrke destinasjonen i en reiselivssammenheng. I 2006 gjennomførte National Geographic en omfattende undersøkelse blant UNESCOs verdensarvsteder, og tildelt Geirangerfjorden og Nærøyfjorden en førsteplass på sin prestisjetunge liste.

3.1.3 Aktivitetsnivå gjennom året

Hovedsesongen er i utredningsområdet er som for resten av reiselivet i Norge de tre sommermånedene; juni, juli og august. Anslagsvis kommer rundt 70-80 prosent av turistene til området i løpet av denne tidsperioden. Det arbeides med å utvide sesongen gjennom å utvikle nye produkter og gjennom å bearbeide nye markedssegmenter. Arbeidet som har startet opp i forbindelse med utmarksturismen knyttet til jaktprodukter i Sogn og Fjordane er et godt eksempel på dette arbeidet. Likevel vil nok hovedsesongen forbli de tre sommermånedene men på sikt vil kanskje den utgjøre en mindre del av total sesongen.

3.1.4 Produkter og profilering

Fjord-Norge blir stor grad markedsført med utgangspunkt i ren og vakker natur. I denne sammenheng vil kraftlinjen oppleves som uønsket og være med på å redusere verdien på produktet som reiselivsnæringen selger. For næringsaktørene som opererer på fjorden vil det derfor være ønskelig at kraftlinjene blir plassert lengst mulig bort fra fjorden slik at den blir minst mulig synlig derfra.

I markedsføringen og profileringen av Vestlandet (Fjord Norge AS) og i de enkelte kommunene er naturgitte attraksjoner dominerer. "Friskhet" og "Ren og uberørt natur" er slag ord som går igjen i profileringen av området. Det er også menneskeskapte attraksjoner som for eksempel historiske byggverk i forbindelse med kraftproduksjon, industri og gamle ferdselsårer. Kulturlandskapet langs fjordene er en viktig brikke i forbindelse med cruiseturismen.

Næringsaktørene har mulighet til gjennom sin markedskommunikasjon å påvirke hvordan markedet opplever den nye kraftlinjen. Hvilke forventninger som skapes gjennom markedsføringen er med på å påvirke konsumentenes forventninger, opplevelse og evaluering av område. Det er naturlig å anta at persepsjonen knyttet til hva som er vakker og "uberørt" natur vil variere kraftig mellom ulike markedssegmenter. Det henger sammen med referanserammene konsumentene har. Dersom man kommer fra et område hvor det meste av landskapet er kultivert vil sannsynligvis tålegrensen være høyere for tekniske inngrep enn for en som kommer fra et område hvor naturen i større grad fremstår som "uberørt".

3.1.5 Fire hovedtyper reiseliv

Reiselivet på Vestlandet kan grovt deles inn i fire hovedtyper;

- Fjord/cruiseturisme,
- Bilturisme (bil, buss),
- Utmarksturisme og
- Kystturisme.

Viktigheten av ulike områder og konsekvensene av de ulike alternativene vil kunne variere mellom disse fire reiselivsformene. I forbindelse med konsekvensvurderingen vil det bli tatt utgangspunkt i det totale bildet av næringen.

3.1.5.1 Fjord/cruise turisme

Cruiseturismen er en av de største delene av reiselivsnæringene på Vestlandet. Bergen er Norges største cruisehavn med 246 anløp og 190 000 passasjerer i 2005. Geiranger kommer på andre plass med 165 anløp og 130 000 passasjerer. Flåm kommer på tredje plass med 131 anløp og 91 500 passasjerer. Ålesund kommer på åttende plass med 57 anløp og 40 600 passasjerer. 16.700 av passasjerene som kom til Ålesund dro på en utflukt.

I tillegg til de store cruisebåtene er det flere mindre selskaper som tilbyr fjordcruise med mindre båter for dagsturer.

I utredningsområdet er det to områder som peker seg ut som viktige i forbindelse med fjord/cruiseturisme; Storfjorden med fjordarmer og de indre delene av Sognefjorden.

Storfjorden med fjordarmer

Storfjorden med fjordarmer brukes aktivt i turismesammenheng. Området blir markedsført med vekt på natur og kultur. Det er særlig to av fjordarmene i Storfjorden som er viktige i reiselivssammenheng; Geirangerfjorden og Hjørundfjorden.

Reiselivsnæringen i Geiranger har lange tradisjoner. Den første cruisebåten ankom i 1869. Året etter kom den seks ganger. I 1888 anløp 38 båter og i 1906 112 (Rohde 1998). Antallet båter har ikke økt vesentlig på 1900-tallet, men størrelsen på båtene har økt kraftig. I løpet av et normalår anløper det rundt 160 cruiseskip Geiranger. I tillegg besøkes bygda av Hurtigruta på nordgående seilas i sommermånedene. De siste 10 årene har det vært i overkant av 500.000 besøkende i løpet av sommersesongen. 80 % av de besøkende er utlendinger. De tilreisende kommer for å oppleve fjordlandskapet med dets kulturhistorie. Det har de siste årene vært en trend at de tilreisende i større grad tar naturen i bruk gjennom aktiviteter som for eksempel vandring. 95 800 av passasjerene som ankom Geiranger med cruiseskip i 2005 reiste på en utflukt i området. I tillegg gikk 24 700 av Hurtigrutas gjester av i Geiranger og tok busen videre over Trollstigen.

Det første hotellet i Geiranger ble bygget i 1865. I 1893 var det fire hoteller med til sammen 200 sengeplasser i bygda. I dag er kapasiteten på 800 hotellsenger fordelt på seks hotell som har åpent i sommersesongen. Ett hotell har helårsdrift. I tillegg er det fire campingplasser og 120 utleiehytter. I løpet av året har området rundt 200.000 overnattingsgjester.

Det er flere næringsaktører som tilbyr fjordcruise med mindre båter på fjorden. En av de populære båtturene er rutebåten fra Hellesylt til Geiranger som transporterer 140.000 passasjerer inn og ut av fjorden.

Ved Hellesylt vil traséalternativ 2.0 følge vestre grense for Geirangerfjorden landskapsvernområde, som er på UNESCOs liste over verdensarvområder. Traséen vil være synlig fra deler av

Sunnylvsfjorden og Geirangerfjorden. Traséen vil kunne virke negativt inn på den visuelle opplevelsen av fjordlandskapet.

Hjørundfjorden som ligger vest for Geirangerfjorden, er et nytt satsingsområde for Destinasjon Ålesund og Sunnmøre. Sommeren 2006 var den første sesongen hvor det gikk daglige avganger med cruisebåter fra Cruise Service AS. Selskapet disponere 12-15 båter avhengig av behov. Blant turene som selskapet tilbyr er en tur retur- tur inn Hjørundfjorden fra Ålesund som koster 300 NOK. I samarbeid med andre næringsaktører tilbyr selskapet en tur fra Ålesund inn Hjørundfjorden, buss fra Øye til Hellesylt og båt inn til Geiranger til 500 NOK. Selskapet tilbyr også turer inn Geirangerfjorden. 70 % av kundene deres er nordmenn. I turistsesongen fra juni til midten av august er hovedsakelig kundene deres feriereisende. På årsbasis er 80 % av selskapets omsetning knyttet til bedriftsmarkedet med utgangspunkt i Ålesund sitt konferansemarked. Selskapet profiler seg med utgangspunkt i "ekte opplevelser i vakker og dramatisk natur". Frykten er at den samlede effekten av utbygging av mikrokraftverk innover Hjørundfjorden og nye fjordspenn vil kunne virke ødeleggende for den videre utvikling.

Fjord Norge AS jobber med å utvikle tre nye rundreiseprodukter på Vestlandet av typen "Norge i et nøtteskall". Utgangspunktene for de tre turene skal være Ålesund, Bergen og Stavanger. Tanken er at kunden skal få oppleve en bredde i norsk natur og kultur. Originalturen for konseptet er reiserute i "Norge i et nøtteskall": Bergen/Oslo-Myrdal-Flåm-Gudvangen-Stalheim-Voss-Bergen/Oslo. Her blir kundene tatt med på en rundreise i et varierende landskap. Høydepunkter som blir trukket fram denne turen er: Bergensbanen - Flåmbanen - Nærøyfjorden - Aurlandsfjorden – Stalheimskleiva. Fjord Norge AS ønsker å utvikle konseptet med rundreise i Storfjordområdet med utgangspunkt i båtturen inn Hjørundfjorden til Øye, buss fra Øye til Hellesylt for deretter å fortsette videre inn Geirangerfjorden med båt.

Geirangerfjorden er den av fjordarmene som er viktigst i en reiselivssammenheng per dags dato i området når man ser på omsetning og besøkstall. Hjørundfjorden er viktig i regionens videre satsning og utvikling av nye konsepter. Det blir trukket frem at den kort avstand til Hjørundfjorden fra Ålesund gjør at Hjørundfjorden er viktig i den videre utviklingen av Ålesund som reiselivsdestinasjon. Konferansemarkedet står sentralt i den videre satsingen til Ålesund. Det jobbes med å få til internasjonale flygninger til Ålesund.

Sognefjorden

"Den lengste fjorden i verda, Sognefjorden, ligg midt i Fjord Norge og strekkjer seg meir enn 200 kilometer innover til foten av nasjonalparkane Jotunheimen og Jostedalbreen. Her er naturen både dramatisk og gjestmild, og området vert rekna for å vere eit av dei vakraste reise-måla i verda."

- www.sognefjorden.no

Sognefjorden er det området i utredningsområdet hvor det er størst omsetning knyttet til reiseliv og flest overnattingsgjester. "Reiselivet er ein viktig sysselsettingsfaktor i alle kommunane våre. Og reiselivet kan bli endå viktigare om vi i framtida spelar korta våre rett", sier fylkesordføreren i Sogn og Fjordane Nils R. Sandal. Det er særlig området innenfor Balestrand som blir trukket frem som viktig i forbindelse med cruisebåtturismen. Sognefjorden blir profilert med utgangspunkt i fjell, fjord og bre.

Den viktigste delen av fjordarmen er Nærøyfjorden som er på UNESCO sin liste over verdensarvliste. Fjorden er 17 km lang og på det smaleste 250 m brei. Båtturen inn fjorden blir markedsført som en av de mest dramatiske fjordturene i Europa. Det går daglige sightseeingbåter mellom Gudvangen-Aurland og Flom hele året. Fjorden er en av de mest populære målene for cruiseskipene som besøker Sognefjorden.

3.1.5.2 Bilturisme

Bilturisme er alle former for turisme som baserer seg på veitransport som et hovedelement på reisen. Dette markedet består av individuelle reisende med egen bil med eller uten campingvogn eller med kollektiv transport i form av buss, oftest charterbuss. Gruppen med individuelt reisende er det markedssegmentet som vokser raskest i følge statistikken. I tillegg kommer overlandsturer for cruisepassasjerer. Grovt kan vi dele bilturisme inn i to typer; rundreiseturisme og gjennomreiseturisme.

Rundreiser er det vanlige reisemønster for utenlandske sommerturister i Norge, særlig førstegangsbesøkende. Reisemønsteret kjennetegnes ved at veien er målet. Rundreiseturistene velger reiseruter som gir spesielle opplevelser, og har innlagte stopp på turen (1-3 dager).

Gjennomreiseturisten har et bestemt mål for turen og har ikke samme ønske om å stoppe før målet er nådd. Dette gjelder særlig turister som skal for eksempel hytta, besøke familie og som har vært i området før. For denne gruppen er reisen først og fremst knyttet til ren transport. Når de stopper er det ofte for å dekke behov for mat, hvile etc. Undersøkelser tyder på at attraksjoner eller opplevelser som utvikles langs veien ikke har særlig stoppeffekt på dette markedssegmentet. Stoppestedene på reiseruta blir hovedsak valgt som "pausedestinasjon" på veien mot reisens mål.

Den klart viktigste aktiviteten for utenlandske bilturister på reise i Norge er vandring på egenhånd i naturen. Nest viktigst er fiske og båtturer, mens kulturattraksjoner og kulturaktiviteter er mindre viktig. De samme undersøkelsene tyder på at de utenlandske bilturister er opptatt av å få servert lokal mat og kjøpe lokale produkter. Et annet moment er ønsket om naturopplevelser i fred og ro, det vil si uten nærvær av for mange andre turister. En enkelt undersøkelse som også inkluderer norske bilturister kommer stort sett med de samme resultatene. Det kommer tydelig frem at det er landskapets kvaliteter som er viktige i rangeringen mellom ulike forhold. Utsikt er sentralt for bilturistenes opplevelse av en reise.

Gjennom Sogn og Fjordane går det flere alternative veier i nord-sør gående retning. Tall fra Statens Vegvesen viser at det er E 39 som er den klart mest trafikkerte. Dette gjør at Jølster blir sentral i forbindelse med bilturismen. Statens vegvesen arbeider med å omgjøre Rv. 13 mellom Balestrand og Moskog (ofte kalt Gaularfjellet) til nasjonal turistveg (StatensVegvesen 2002).

Bilturismen er særlig viktig for reiselivsnæringen i Nordfjord og Sundfjord. Astruptunet er et godt eksempel på en attraksjon som er viktige i forbindelse med denne formen for turisme, men også andre attraksjoner i regionen som Fjærland, Briksdalen osv. baseres i stor grad på reisende som kommer med bil eller buss.

3.1.5.3 Utmarksturisme

Utmarksturisme er alle former for reiselivsnæring som foregår i utmarka. Tradisjonelt har det dreid seg om salg av jakt- og fiskerettigheter og enkle overnattingsløsninger. Næringen er i rask endring og det kan observeres at et spekter av opplevelsesprodukter knyttet til utmarka vokser raskt. Guiding/omvisning, aktiviteter og servering av mat er kanskje det mest vanlige.

Utmarksturisme er kanskje en av de mest spennende typer turisme i området når man ser fremover. Pr dags dato er verdiskapningen liten sammenlignet med de andre hovedtypene av reiselivsproduksjon i området. Konsekvensene av noen av traséalternativene vil kunne ha klare negative konsekvenser for utviklingen av næringen. Dette gjelder mest de områdene med få eller ingen andre nyere tekniske inngrep. En av Norges store ressurser innenfor turisme er at vi har store landområder som kan karakteriseres som uberørte eller lite berørte i europeisk sammenheng (ca 12 % av Norge). Dette er en viktig ressurs både for reiselivsnæringen og i friluftss-

sammenheng. Det er derfor ønskelig å samle de tekniske inngrepene i naturen i størst mulig grad samtidig som man tar hensyn til landskapets tålegrense for inngrep.

Næringen kan karakteriseres som småskala og er ofte landbrukstilknyttet turisme. Det betyr likevel ikke at næringen er en landbruksnæring.

Sogn og Fjordane Skogeigarlag og Sogn og Fjordane Bondelag er i gang med en satsning i Sogn og Fjordane for å utvikle verdikjedene knyttet til jakt, innlandsfiske og andre utmarksbaserte aktiviteter. Sogn og Fjordane fylkeskommune ønsker også å arbeide med å videre utvikle denne næringen. I fylkesplanen til Sogn og Fjordane for 2005-2008 kommer dette tydelig frem: "Fylket har også store utmarksressursar som kan nyttast til jakt, fiske og rekreasjon. Denne tilleggsnæringa må utnyttast betre."

Gjennom det 5-årige prosjektet utmarksbasert reiselivsnæring jobber Sogn og Fjordane Skogeigarlag og Sogn og Fjordane Bondelag for å øke inntjeningen innenfor utmarksbasert reiseliv.

Et annet næringsprosjekt i Sogn og Fjordane som er direkte knyttet opp mot utmarksturisme er Fylkesmannen i Sogn og Fjordane sitt forprosjekt "Naturbruksprosjekt" som har avdekket store skiller mellom hvordan bygder utnytter verneområdene i en næringsmessig sammenheng. Hovedmålet med prosjektet er å medvirke til økt inntjening ved naturbasert næringsutvikling i og ved verneområdene i Sogn og Fjordane.

Et tredje prosjekt er Fjordmeny som er et samarbeidsprosjekt mellom Norsk Bygdeturisme og Gardsmat og lokale bedrifter som arbeider med å sette alle småskala matprodusenter og reiselivsbedrifter som tilbyr naturbaserte reiselivsprodukter på kartet.

De viktigste utmarksbaserte reiselivsproduktene i Sogn og Fjordane er i dag knyttet opp mot jakt og fiske. Næringen er lite utviklet og vurderes å ha et relativt stort potensial.

Storviltjakta er bare delvis godt organisert med grunneierstyrt forvaltning. Av 11 000 tildelte løyver for hjort ble ca 25 % tildelt grunneierstyrt forvaltning, mens kun 10 % av hjorteløyvne ble omsatt kommersielt. I fylket er det kun to høystandardjaktprodukter. I tillegg kommer ti andre jaktprodukter som er mindre utviklet, i hovedsak på hjort. Småviltjakten er i større grad enn storviltjakten kommersialisert gjennom organisert kortsalg eller terrengutleie i enkel form uten tilrettelegging. Det er hovedsaklig rypejakt som blir solgt.

Innlandsfisket er stort sett administrert gjennom utmarks- eller grunneierlag. Kortsalg er ubredt, men i liten grad utviklet i reiselivssammenheng. Potensialet for utvikling av tilrettelagte produkter er stort. I Sunnfjordregionen er det arbeidet aktivt med tilrettelegging særlig i Jølstravatnet og Haukedalsvatnet. Gloppen, Hornindal, Stryn og Bremanger peker seg ut med god fokus på innlandsfiske. Gaularvassdraget i Fjaler er også godt tilrettelagt. I all hovedsak er det snakk om fiske etter ørret.

I Sogn og Fjordane er det mange gode lakseelver med lange tradisjoner knyttet til utleie og kommersiell utnyttelse av ressursene. Produktspekteret varierer fra enkle til godt utviklede produkter med høy tilrettelegging. Grunneierorganiseringen i elvene er varierende og i mange elver lav. Kortsalget blir i stor grad gjort av enkeltgrunneierne, eller av entreprenører som opererer på vegne av sammenslutninger av grunneiere. Nausta, Gloppenelva, Å-Hyen og Jølstra har godt tilrettelagte lakseelver med høy utnyttings- og tilretteleggingsgrad. Men samtidig har laksebestandene i flere av disse elvene vært svak i flere år. For tiden er fisket best i Nausta og Å-Hyen.

Andre produkter er knyttet til breakaktiviteter, rafting og rideaktiviteter med naturen som viktige elementer. Dette er oftest godt markedsførte og kvalitetssikrede reiselivsprodukter, men foreløpig er omfanget av disse produktene også relativt beskjedent.

Sogn og Fjordane skogeigarlag og bondelaget i fylket arbeider gjennom sitt utmarsturisme-prosjekt med å videreutvikle reiselivsprodukter knyttet til utmarksressursene i Askvoll, Bremanger, Førde, Gaular, Gloppen, Gulen, Hornindal, Hyllestad, Jølster, Luster, Naustdal, Solund, Stryn, Vik og Vågsøy kommune.

Sommeren 2006 ble *Nordfjord vandrefestival 2006* arrangert av Reisemål Stryn & Nordfjord. Festivalen var fra 12. til 20. august og det ble tilbudt 25 guida vandreturer ulike turmål i perioden. Hver dag ble det arrangert tre turer med ulik vanskelighetsgrad og lengde hver dag. Turene var for friluftinteresserte og gruppene ble ledet av lokalkjente førere. Det deltok rundt 2500 til sammen på de 25 turene. Prisen for å delta på en enkelt tur varierte fra 50 NOK til 400 NOK. Ukesspass kostet 800 NOK.

3.1.5.4 Kystturisme

Sjøfiske er en av de største suksessene innen det naturbaserte reiselivet i Norge de siste årene. Så langt er det etablert omlag tusen bedrifter langs kysten som selger sjøfiske. Her blir ofte pakker som inkluderer husvær, båt og guiding til de gode fiskeplassene etterspurt og om-satt. Samlet omsetning innen sjøfiske i Norge, inkludert tilleggstjenester, ligger et sted mellom 2.2. og 2.5 mrd kr. (Kilde: Svein Knutsen - *Fiske&Vilt 1-2005*). I utredningsområdet er det særlig Bremanger og Flora kommune hvor turisme knyttet til sjøfiske er utbredt.

Kystturismen har vært med på å påvirke utbyggingen av overnattingskapasiteten i Bremanger kommune. Det er ett hotell i kommunene som har 37 kombirom og to suiter. Den største delen av overnattingskapasiteten er knyttet til mindre overnattingssteder, se tabell 7.

Tabell 7. Overnattingsbedrifter i Bremanger

Hotell	Rom/leiligheter	Rorbu	Hytter
Svelgen Hotell	Knutholmen, Gamleskulen, Havly, Bremanger Kystturisme, Rugsund Handelstad og Bremanger SeaFood	Knutholmen, Åkre-bua, Hammerbua, Bakkevik Brygge og Bremanger Brygge	Igland hyttegrend, Sør-gulen hytter, Langesjø hyttegrend, Smørhamn hytter, Dyrstad hjelledalen hyttesenter, Berle kysthytter, Smørhamn hytter, Handelstad, Torvanger kysthytter, Sjøstjernen og Bremanger kysthytter

Denne strukturen på overnattingssteder medfører at det er langt flere enkeltpersoner som får deler eller hel sin inntekt fra reiselivsnæringen. Sammenlignet med utmarksturismen i landet har denne formen for turisme i langt bedre grad klart å øke tilleggssalget til de tilreisende ved å utvikle attraktive reiselivspakker som for eksempel inneholder overnatting, leie av båt, fiskeutstyr, frys samt andre tjenester som de reisende kan ha behov for.

Denne formen for turisme vil i mindre grad bli direkte påvirket av tiltaket enn de andre formene. Bakgrunnen for dette er at turistene som kommer for å fiske i liten grad vil kunne se kraftlinjene når de har kommet frem. Kystturismen er viktigere jo lengre ut i skjærgården en kommer.

3.1.6 Statistikk om reiselivet i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane

Det har vært utfordrende å dokumentere aktivitetsnivået for reiselivsnæringen i utredningsområdet. Dette skyldes at det ikke eksisterer noen gode register over næringsaktørene som har sin virksomhet helt eller delvis knyttet til reiselivsnæringen. For å kunne si noe om aktivitetsnivået i reiselivsnæringen benyttes vanligvis offisielle overnattingsstatistikker som en indikator på hvor attraktive ulike områder er for tilreisende. Problemet med denne tilnærmingen er at man ikke fanger opp de reisende som bor privat hos venner og familie. Likeledes fanger ikke denne statistikken opp de reisende som er på gjennomreise i et område. Likevel gir overnattingsstatistikken en indikasjon på hvor attraktivt et område er for de reisende. Nedenfor blir overnattingsstatistikken for Vestlandet, Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane presentert, se Vedlegg 2: Overnattingsstatistikk for delområdene, for en mer detaljert gjennomgang.

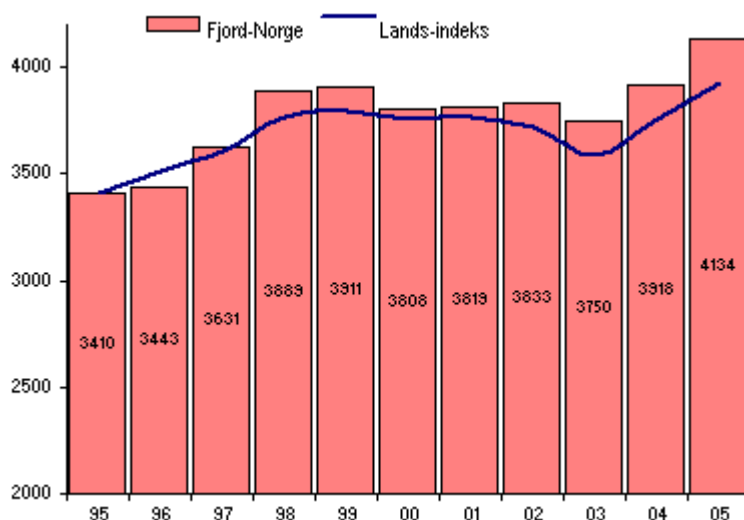
3.1.6.1 Fjord Norge

Reiselivsnæringen på Vestlandet (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal) er samlet i det regionale destinasjonsselskapet Fjord-Norge. I nasjonal sammenheng er området en betydelig aktør. I hotell og restaurantvirksomhet var det i 2005 sysselsatt 17 827 personer. Det var en reduksjon i antallet sysselsatte fra 2000 til 2005 på 5,5 %. Totalt var det 2650 bedrifter i hotell og restaurantnæringen i 2006. Det var en øking i antall på 4,2 % fra 2003-2006. Hotellnæringen på Vestlandet hadde i 2004 en omsetning på i overkant av 2,8 milliarder NOK (Brønnøysundregisteret). Totalt hadde hotellnæringen i Fjord Norge 4 134 178 overnattinger i 2005. Det var en økning på 8 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 69,4 % av overnattingene.

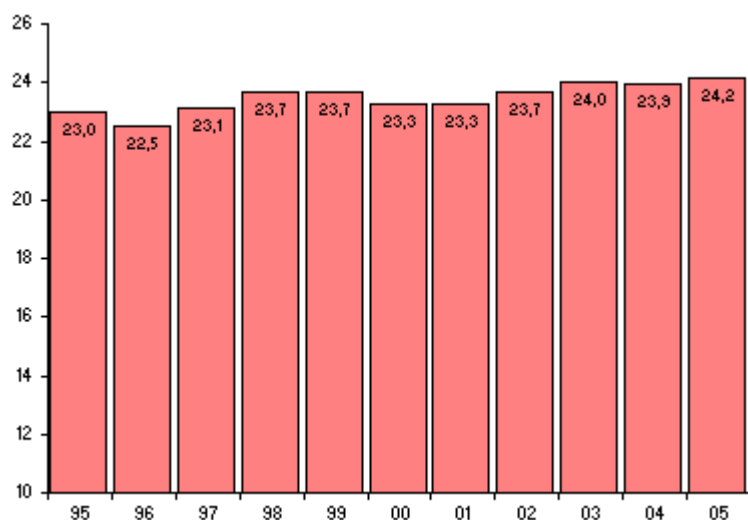
Tabell 8. Hotellmarked i Fjord Norge etter formål. 2001-2005

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	502 951	1 692 956	1 938 271
Prosent	12,2 %	40,9 %	46,9 %
Endring fra 2001 til 2005	5 %	13 %	5 %

Kilde: SSB/Statistikknett

Figur 4. Hotellovernattinger i alt. Fjord Norge og landsindeks. 1995-2005. (1000 overnattinger)
Kilde: SSB

Figur 5. Hotellovernattinger i alt. Fjord Norges markedsandel på landsbasis. 1995-2005. Prosent. Kilde: SSB

På campingplasser og utleiehytter i regionen var det i 2005 1 895 702 overnattinger. Det var en økning på 12 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 53,4 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (394 791), nederlendere (188 610), svensker (51 924), dansker (45 362), briter (31 749) og franskmenn (24 340).

Tabell 9. Samlet marked etter type for Fjord-Norge (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal) i perioden 2001-2005 og endring i prosent (%)

Antall overnatting						
Marked	2005	2004	2003	2002	2001	Endringer fra 2001-2005 (%)
Overnatt i alt	6 029 880	5 760 792	5 509 819	5 598 136	5 511 014	9
Nordmenn	3 883 200	3 652 748	3 465 348	3 507 633	3 460 716	12
Utlendinger	2 146 680	2 108 045	2 044 470	2 090 503	2 050 299	5
Hotell	4 134 178	3 917 798	3 750 338	3 832 964	3 818 558	8
Hytte	839 091	806 695	818 394	857 456	823 034	2
Sesongcamp	351 609	322 427	276 589	272 602	272 322	29
Telt/Vogn	455 911	479 477	448 456	444 779	403 470	13
Bobil	249 091	234 395	216 043	190 335	193 632	29

Kilde: SSB/Statistikknett

Samlet var det 6 029 880 overnattinger i en kommersiell setting i 2005. Det var en økning på 9 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 64,4 % av overnattingene i 2005. De raskest voksende overnattingsmarkedene i perioden fra 2001 til 2005 var sesongcamping som hadde en økning på 29 % og bobil som også hadde en økning på 29 %. I løpet av de ni første månedene av 2006 var det i alt 5,6 millioner overnattinger på hoteller, campingplasser og hytter, mot 5,1 million for samme periode året før. Dette gir en økning på hele 9,5 prosent (487.000 overnattinger), mens resten av Norge har en vekst på 2,8 prosent for samme periode. Ferierelaterte opphold i området utgjør 91,1 % av det totale antallet overnattinger i området. Ferierelaterte opphold i området utgjør 63,6 % av det totale antallet overnattinger på Vestlandet i 2005.

Tabell 10: Totalt antall overnattinger fordelt på nasjonalitet på Vestlandet i 2005.

Land	Antall	Andel (%)
Norge	3 883 242	64,4
Tyskland	623 781	10,3
Storbritannia	272 653	4,5
Nederland	255 714	4,2
USA	123 346	2,0
Spania	104 548	1,7
Sverige	98 467	1,6
Danmark	91 705	1,5
Frankrike	80 154	1,3
Japan	68 923	1,1
Italia	53 845	0,9
Sveits	30 276	0,5
Finland	18 467	0,3

Kilde: SSB/Statistikknett

De største utenlandske gruppene målt i andel av totalt antall overnattinger er tyskere (10,3 %), briter (4,5 %) og nederlender (4,2 %).

3.1.6.2 Møre og Romsdal

I 2005 var antall sysselsatte i hotell og restaurantvirksomhet i Møre og Romsdal 2962. Det var en reduksjon i antallet sysselsatte fra 2001 til 2005 på 3,8 %. I 2006 var det registrert 564 bedrifter innenfor hotell og restaurantnæringen i Brønnøysundregisteret. Det var en økning på 1,4 % fra 2003-2006. Hotellnæringen i Møre og Romsdal hadde i 2004 en omsetning på 501 milli-

oner NOK. Totalt hadde hotellnæringen 665 744 overnattinger i 2005. Det var en økning på 10 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 76,3 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (37 904), briter (15 245), japanere (11764), svensker (11 486) og amerikanere (10 238).

Tabell 11. Hotellmarked i Møre og Romsdal etter formål. 2001-2005

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	92 694	281 878	291 172
Prosent	13,9 %	42,3 %	43,7 %
Endring fra 2001 til 2005	21 %	11 %	5 %

Kilde: SSB/Statistikknett

På campingplasser og utleiehytter var det i 2005 534 292 overnattinger. Det var en økning på hele 28 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 56,7 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (97 883), nederlendere (44 926), svensker (27 613) og dansker (12 790).

Tabell 12. Samlet marked etter type for Møre og Romsdal i perioden 2001-2005 og endring i prosent (%).

Antall overnatting						
Marked	2005	2004	2003	2002	2001	Endringer fra 2001-2005 (%)
Overnatt i alt	1 200 036	1 121 977	1 078 383	1 056 599	1 024 671	17
Nordmenn	810 970	752 523	719 639	705 217	675 563	20
Utlendinger	389 066	369 455	358 744	351 382	349 108	11
Hotell	665 744	627 236	619 420	619 431	606 399	10
Hytte	248 837	223 854	231 321	218 596	202 714	23
Sesongcamp	79 904	71 746	57 886	58 117	56 373	42
Telt/Vogn	131 315	124 800	112 142	106 609	102 750	28
Bobil	74 236	74 341	57 614	53 846	56 435	32

Kilde: SSB/Statistikknett

Samlet var det 1 200 036 overnattinger i en kommersiell setting i 2005. Det var en økning på 17 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 67,6 % av overnattingene i 2005. De raskest voksende overnattingsmarkedene i perioden fra 2001 til 2005 var sesongcamping som hadde en økning på 42 %, bobil hadde en øking på 32 %, telt og vogn hadde en økning på 28 % og hytte-markedet hadde en økning på 23 %. Ferierelaterte opphold i området utgjør 68,8 % av det totale antallet overnattinger i 2005.

Tabell 13. Samlet marked etter type for søndre del av Møre og Romsdal (Stranda, Norddal, Ålesund, Giske, Haram, Skodje, Sula, Ørskog, Stordal, Sykkylven, Hareid, Ulstein, Herøy, Sande, Ørsta, Volda og Vanylven) i perioden 2001-2005 og endring i prosent (%).

Antall overnattinger						
Marked	2005	2004	2003	2002	2001	Endring fra 2001 - 2005 (%)
Overnatt i alt	571 227	560 860	563 797	566 410	570 623	-20
Nordmenn	340 432	329 699	333 534	343 312	340 411	-14
Utlendinger	230 795	231 161	230 263	223 098	230 212	-29
Hotell	373 140	361 333	348 450	364 637	362 490	-4
Hytte	92 049	88 010	97 066	98 941	103 480	-39
Sesongcamp	27 058	22 795	31 726	27 891	29 902	-36
Telt/Vogn	46 472	52 738	53 981	45 841	44 447	-33
Bobil	32 508	35 984	32 573	29 100	30 304	-18

Kilde: SSB/Statistikknett

Samlet for kommunene som utgjør sør delen av Møre og Romsdal (Stranda, Norddal, Ålesund, Giske, Haram, Skodje, Sula, Ørskog, Stordal, Sykkylven, Hareid, Ulstein, Herøy, Sande, Ørsta, Volda og Vanylven kommune) var det 571 227 overnattinger i en kommersiell setting i 2005. Det var en nedgang på 20 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 59,6 % av overnattingene. De overnattingsmarkedene som hadde størst endring i perioden fra 2001 til 2005 var hyttemarkedet som hadde en nedgang på 39 %, sesongcamping hadde en nedgang på 36 %, telt og vogn hadde en nedgang på 33 % og bobilmarkedet hadde en nedgang på 18 %.

3.1.6.3 Sogn og Fjordane

Det var 1579 sysselsatte i hotell- og restaurantvirksomhet i Sogn og Fjordane var i 2005. I perioden fra 2000 til 2005 var en reduksjon i antallet sysselsatte på 14,1 %. I Brønnøysundregisteret var det i 2006 registret 364 bedrifter innenfor hotell og restaurantreringen. Det var en økning i antall på 2,2 % fra 2003-2006. Hotellnæringen i Sogn og fjordane hadde i 2004 en omsetning på 548 millioner NOK. Hotellnæringen 615 879 overnattinger i 2005. Det var en nedgang på 3 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 59,9 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (50 042), briter (37 454), spanjoler (29 120), amerikanere (27 457) og japanere (15 497).

Tabell 14. Hotellmarkedet i Sogn og Fjordane etter formål. 2001-2005.

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	55 409	125 718	434 752
Prosent	9,0 %	20,4 %	70,6 %
Endring fra 2001 til 2005	-21 %	8 %	-3 %

Kilde: SSB/Statistikknett

I 2005 var det 556 252 overnattinger på campingplasser og utleiehytter. Det har vært en nedgang på 1 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 41,7 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (137 401), nederlendere (81 565), dansker (15 185), briter (15 043) og svensker (13 708).

Tabell 15. Samlet marked etter type for Sogn og Fjordane i perioden 2001-2005 og endring i prosent (%).

Antall overnatting						
Marked	2005	2004	2003	2002	2001	Endringer fra 2001-2005 (%)
Overnatt i alt	1 172 131	1 169 902	1 160 882	1 198 147	1 197 452	-2
Nordmenn	601 009	582 355	599 783	621 921	602 643	0
Utlendinger	571 122	587 547	561 099	576 226	594 810	-4
Hotell	615 879	610 342	588 525	627 621	636 503	-3
Hytte	271 058	279 522	306 719	319 913	327 916	-17
Sesongcamp	51 062	43 563	40 843	48 417	46 985	9
Telt/Vogn	159 817	163 922	157 767	143 825	127 737	25
Bobil	74 315	72 553	67 028	58 371	58 312	27

Kilde: SSB/Statistikknett

Totalt var det 1 172 131 overnattinger i en kommersiell setting i 2005. Det var en nedgang på 2 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 51,3 % av overnattingene i 2005. De overnattingsmarkedene med størst endring i perioden fra 2001 til 2005 var bobilmarkedet som hadde en økning på 27 %, telt og vogn hadde en økning på 25 %, mens hyttemarkedet hadde en nedgang på 17 %. Ferierelaterte opphold i området utgjør 84,5 % av det totale antallet overnattinger i 2005.

Tabell 16. Totalt antall og andel overnattinger etter nasjonalitet i 2005, Sogn og Fjordane.

Land	Antall	Andel %
Norge	601 009	51,3
Utlandet i alt	571 122	48,7
Tyskland	187 443	16,0
Nederland	93 194	8,0
Storbritannia	52 497	4,5
Spania	33 221	2,8
USA	29 206	2,5
Danmark	21 152	1,8
Frankrike	19 103	1,6
Sverige	18 429	1,6
Japan	15 755	1,3
Italia	11 859	1,0
Sveits	6 071	0,5
Finland	3 486	0,3

Kilde: SSB/Statistikknett

De største utenlandske gruppene målt etter antall overnattinger er tyskere, nederlendere og briter.

3.1.6.4 Oppsummering av overnattingsstatistikken

Reiselivsnæringen på Vestlandet er en betydelig næring. Hotellene på Vestlandet står for rundt ¼ av alle hotellovernattinger på landsbasis og hadde i 2005 i overkant av 4,1 mill overnattinger. Hotellnæringen på Vestlandet hadde i 2004 en omsetning på i overkant av 2,8 milliarder NOK. Næringen er inne i en positiv utvikling og har hatt en økning på 8 % i antall overnattinger fra 2001 til 2005. I 2005 var det 2650 hotell- og restaurantbedrifter som til sammen sysselsatte

17 827 personer. På campingplasser og hytter var det i 2005 i overkant av 1,9 millioner overnattinger. Totalt ble det omsatt i overkant av 6 millioner overnattinger i 2005. Nordmann sto for 64,4 % av overnattingene. De tre største utenlandske gruppene var i 2005 tyskere (10,4 %), briter (4,5 %) og nederlendere (4,2 %). Ferie- og fritidsrelaterte opphold har en dominerende stilling på Vestlandet og utgjorde 63,6 % av det totale antallet overnattinger i 2005.

Inne i selve utredningsområdet har ferie- og fritidsmarkedet en enda sterkere posisjon. I Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane er andelene henholdsvis 68,8 % og 84,5 %. Når området blir ytterligere splittet opp kommer denne trenden tydeligere frem.

Tabell 17. Overnattingsstatistikk for Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane, 2005

Område	Totalt antall	Totalt ferie/fritid	Andel Ferie/fritid (%)	Andel Nordmann (%)
Møre og Romsdal	1 200 036	825 464	68,8 %	67,6 %
Ålesund	220 347	90 688	41,2 %*	75,4 %
Ålesund-regionen	325 821	169 445	52,0 %	69,6 %
Geiranger/Trollstigen	167 986	180 284	91,1 %.	34,7 %
Volda og Ørsta	46 420	34 664	74,7 %	60,9 %
Sogn og Fjordane	1 172 131	991 002	84,5 %	51,3 %
Nordfjord	371 639	313 982	84,5 %	61,3 %
Sunnfjord	169 079	124 618	73,7 %	68,0 %
Sognefjorden	528 058	483 670	91,6 %	36,2 %
Vestkysten/Jensbua	79 192**	61 810	78,1 %***	45,8 %

* Tall på hytte- og campingovernattinger har ikke vært tilgjengelige.

** Sum av antall hotellovernattinger på Vestkysten og hytte- og campingovernattinger på Vestkysten og i Jensbua.

*** Overestimat da ikke hotellovernattinger i Jensbua er tatt med i totalt antall overnattinger.

Kilde: SSB/Statistikknett.

Det norske hjemme markedsegmentet har en dominerende posisjon i utredningsområdet. Unntakene er Geiranger/Trollstigen, Sognefjorden og Vestkysten hvor det er flere utenlandske overnattingsdøgn enn norske. Likevel er den norske kundegruppen den klart største enkeltgruppen målt etter antall overnattinger. De største utenlandske markedsgroppene er tyskere, briter og nederlendere målt i antall overnattingsdøgn.

Det er fire delområder i utredningsområdet som fremstår som særlig viktige i en reiselivssammenheng med utgangspunkt i overnattingsdøgn; Sognefjorden, Storfjorden med Geiranger, Nordfjord og Sunnfjord. Områdene Vestkysten, Volda og Ørsta har et betydelig lavere antall besøkende.

Området er i sin helhet inne i en positiv utvikling og har opplevd en stabilisering i antall overnattinger de siste årene. I noen delmarkeder som kurs og konferanse har noen delområder gått kraftig tilbake, mens andre har opplevd en vekst. Kurs- og konferansemarkedet antas å være lite sårbart i forhold til det aktuelle utbyggingsprosjektet.

3.1.7 Oppsummering - Sterke og svake sider ved reiselivet i Møre og Romsdal og Sogn og fjordane

I dette kapitlet vil de sterke og svake sidene ved reiselivet i de to fylkene bli oppsummert punktvis.

3.1.7.1 Sterke sider

- Fjordarmene Nærøyfjorden i Sognefjorden og Geirangerfjorden i Storfjorden, med omland er med på UNESCO sin liste over verdensarvområder
- Geirangerfjorden og Nærøyfjorden kom på første plass på National Geographic Traveler sin liste over verdensarvområder
- En unik arkitektur i Ålesund som gjør byen spesiell i en norsk sammenheng
- Store natur-, landskaps- og aktivitetsressurser som har et stort potensial i en reiselivs-sammenheng. Områder som kan trekkes frem er Sunnmørsalpene, Jostedalsbreen, og fjordlandskapet generelt
- Kort avstand mellom fjell, fjord og bre, og natur- og kulturlandskap som egner seg for mange former for aktivitet

3.1.7.2 Svake sider

- Ingen direkte internasjonale flygninger til Ålesund
- Foreløpig få kommersialiserte opplevelsesprodukter
- Potensial for styrket samarbeid innen og mellom delregionene i Fjord Norge
- Lite utviklede overnattingsbedrifter i enkelte områder
- En del ikke lokale næringsaktører høster uforholdsmessig mye av verdiene fra områdets sentrale attraksjoner

3.2 Friluftsliv

Det er god tilgang til friarealer for å utøve friluftsliv i området jamfør FRIDA- registreringer og fylkesplanen for friluftsliv i Sogn og Fjordane. Området er preget av relativt sett korte avstander mellom fjord og fjell. De store kontrastene i naturen er med på å forsterke de store natur kvalitetene i området. Generelt kan området som helhet beskrives som krevende og stiler krav til fysikken og erfaringsnivået til brukerne. Det er gode muligheter for utøvelse av jakt og fiske i stort sett hele området. Det er umulig å detaljbeskrive bruken av hele området til friluftsliv i denne rapporten. Nedenfor presenteres noen av de viktigste store friluftsområdene som vil kunne bli berørt dette utbyggingsprosjektet.

3.2.1 Sunnmørsalpene

Sunnmørsalpene befinner seg i Sykkylven, Stranda og Ørsta kommune. I nord og øst avgrenses området av Storfjorden med fjordarmer. På sørsiden blir området avsluttet i Volda og Hornindal. Det er vanskelig å tallfeste aktivitetsnivået i Sunnmørsalpene på samme måten som man kan for Jotunheimen, Hardangervidda eller Rondane ved å se på overnattingsstatistikken. Det kommer av at det i dette området ikke er tradisjon for å gå fra hytte til hytte slik det er i de andre viktige fjellområdene i Norge. Området blir i stor grad benyttet til dagsturer og teltturer. Dermed kan man ikke se på overnattingsstatistikken på hyttene i området når man skal si noe om aktivitetsnivået. Det er allikevel to hytter i den østre delen av Sunnmørsalpene som er viktige i forhold til friluftslivet; Patchellhytta og Velleseetherhytta som ligger i grenselandet mellom Stranda, Sykkylven og Ørsta kommuner. I dette området er fjellet Slogen et viktig turmål. På vestsiden av Hjørundfjorden har DNT kun en hytte, Standalhytta under Kolåstinden. Her er Romedalen, Middagshornet og Jønshornet viktige turmål. Andre overnattingssteder i området som blir benyttet av tilreisende er campinghyttene ved Hjørundfjorden og Hotell Union. Her-

dalssetra i Norddalen tilbyr også husrom. Det er kun Ytste Skotet av de gamle setrene ved Storfjorden som tilbyr overnatting og bevertning til turfolk.

Området er et nasjonalt viktig friluftsområde med en unik natur som tiltrekker seg folk fra hele landet og til en vis grad utlendinger. For kommunen som grenser til området er det et viktig regionalt friluftsområde. Området blir benyttet som et nærfriluftsområde for Ørsta, Volda og Stranda med omland. Friluftslivet er i stor grad knyttet til hoveddalførene og de høye tidene og toppene i området. På Hjørundfjorden er det noe vannbasert friluftsliv med padling og småbåttrafikk. Aktivitetene spenner fra alminnelig fjellvandring til ulike typer fjellsport både sommer og vinter.

3.2.2 Ålfotbreen med omland

Ålfotbreen ligger på kommunegrensen mellom Bremanger, Flora og Gloppen kommuner. Området rundt breen er et populært turområde for lokal- og regionalbefolkningen. Området blir beskrevet slik: "Ålfotbreområdet med sine trappetrinnsformasjoner, har ei heilt spesiell og fin/vill natur som ein ikkje har maken til nokon annan stad i Norden, truleg heller ikkje i resten av verda" (Melvær 2004: 1). I Sogn og Fjordanes Fylkesdelplan (1995) blir området beskrevet som et nasjonalt viktig område for utøvelse av friluftsliv. Det vil si et område som er viktig for store brukergrupper og det er ikke ønskelig med aktiviteter som reduserer muligheten til å utøve tradisjonelt friluftsliv. Det blir uttrykt at det ikke er ønskelig med inngrep som kan være til hinder for tradisjonelt friluftsliv i områder som er viktige for store brukergrupper (SF 2000). I området er det fire hytter (Grytadalsbu, Børabu, Blåbrebu og Gjeugnabu) og ei sikringsbu. Bruken av de ulike delområdene vil bli beskrevet nærmere under de ulike kommunene. Det er ikke snakk om stor bruk av området, men det blir brukt av en trofast gruppe fra regionen primært. Midtre Nordfjordane Turlag, Flora Turlag og Keipen Turlag arrangerer årlig fellesturer til området (Lothe 2006). Disse turene starter hovedsakelig fra Metteneset i Gloppen (Gjeugnabreen), Grøndalen i Flora og Åskora i Bremanger (Ålfotbreen) (Melvær 2006; SF 2000).

3.2.3 Naustdal – Gjengedal

I Fylkesplanen (1995) er Naustdal/Gjengedalsområdet utpekt som et nasjonalt og regionalt område for utøvelse av friluftsliv. Området er viktig for store brukergrupper som utøver tradisjonelt friluftsliv. Hele området blir benyttet til friluftsliv ved turgåing om sommeren og vinteren, fiske, jakt, bærplukking, og til bading. Det aller meste er dagsturer, men det er gode muligheter for overnattinger på flere støler og på hytta til Turlaget ved Inste Langevaten. Det er mange innfallsporter til området, men det er åtte som skiller seg ut:

1. Nes – Vonavaten i Naustdal
2. Gjengedal – Storvaten i Gloppen
3. Langedalen i Gloppen
4. Rygg – Traudalen i Gloppen
5. Fitjedal i Gloppen
6. Eimhjellen – Rombergvatn
7. Årdal – Legestøylen i Jølster
8. Ålhus – Gotdalen i Jølster

3.3 Fritidsboliger

Antall private fritidsboliger (hytter) i Norge som helhet per 1. januar 2006 var på 379 169, en økning på over 20 000 siden 2002 (SSB 2006). I plan- og bygningsloven brukes ordet fritidsbebyggelse som et begrep som referer til fritidsboliger og tilhørende uthus. I denne rapporten konsentrerer vi oss om to kategorier av fritidsboliger;

1. Eldre setrer som i dag i hovedsak brukes i rekreasjonssammenheng og frittliggende, enklere hytter
2. Nyere hytter med middels eller høyere standard, oftest beliggende i felt.

Det er i tillegg verdt å nevne en generell trend innen reiseliv ved at privateide hytter benyttes som utleiehytter, eller såkalt "timeshare". Vi antar at denne trenden vil gjelde i enkelte av områdene som berøres av inngrepet.

I utredningsområdet er det størst konsentrasjon av hytteutbygging i kyststrøk, samt i fjelltrakter i nærhet av alpinsentre og utfartsområder (Lyngaas 2006). De fleste fritidsboligene i de aktuelle områdene er knyttet til fjell eller fjellnære trakter. Dette skyldes i stor grad at de mer attraktive hytteområdene langs fjord og kyst ikke berøres av prosjektet.

De største utenlandske gruppene målt etter antall overnattinger er tyskere, briter og spanjoler. I Sogn og Fjordane peker Stryn, Gulen, Flora og Luster seg ut som kommunene med flest fritidsboliger i nevnte rekkefølge pr januar 2006. Dersom vi ser på kommunene som berøres av de foreslåtte traséalternativene, og ser bort fra Stryn, er Flora, Høyanger, Sogndal og Gloppen kommunene som peker seg ut, mens Hornindal, Balestrand, Leikanger og Førde har det laveste antallet av fritidsboliger. Dersom vi sammenlikner samlet antall fritidsboliger i kommunene som ikke berøres av inngrepet med samlet antall fritidsboliger i de berørte kommunene, er tallet noe høyere i de berørte kommune.

I Møre og Romsdal er kommunene med flest fritidsboliger Surnadal, Aure, Rauma og Tingvoll i nevnt rekkefølge, og ingen av disse berøres av prosjektet. Av kommunene som berøres av inngrepet er det Ørsta, Stranda og Sykkylven som har flest fritidsboliger. Samlet har området som berøres av traséalternativene relativt få hytter sammenliknet med resten av fylket (SSB 2006).

3.3.1 Generelt om fritidsboliger i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane

Sammenliknet med andre fylker i Norge har Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal relativt få private hytter med henholdsvis 9 550 og 16 393 sammenliknet med for eksempel Oppland hvor det var registret 42 231 hytter i 2006. Den samme trenden er tydelig når det gjelder hyttebyggingsstatistikk på landsbasis. I 2005 var fullførte kvm for hyttebygg på 14 512 i Møre og Romsdal og 6 880 i Sogn og Fjordane sammenliknet med "Norgestoppen" Oppland som hadde 45 640 kvm (SSB/Statistiknett 2006). Verken i Sogn og Fjordane eller i Møre og Romsdal omtales temaet fritidsboliger i fylkesplanene.

Til tross for de relativt lave tallene for eksisterende og planlagte fritidsboliger på landsbasis vil en god del setrer, spredte hytter og nye hyttefelt berøres av de foreslåtte traséalternativene. I de aktuelle områdene for traséutbygging er det spesielt noen regioner med etablerte eller planlagte konsentrasjoner av fritidsboliger som skiller seg ut. Disse er;

3.3.1.1 Sunnmørsalpene/Strandafjellet og Ørsta

I området mellom Sykkylven og Stranda ved Nysetervatnet er det en stor konsentrasjon av hyttefelt og utbyggingsaktivitet i tilknytning til et nytt skitrekk. Området har også stølsdriftsaktivitet, turløyper og viktige friluftsområder som benyttes sommer som vinter. Hevsdalen er et annet område med sterk vekst i fritidsboliger, og har et anerkjent skisenter samt stor utfartsaktivitet til viktige friluftsområder. I Ørsta er Standalseide et satsningsområde for fritidsboliger og hytteutbygging.

Ellers er utbyggingspresset for fritidsboliger i disse traktene relativt liten og aktiviteten er i hovedsak rettet mot utbygging av spredte enkelthytter samt "vern gjennom bruk" med nyrestauring og ombygging av gamle stølsmiljøer.

3.3.1.2 Hornindal og Eid

I kommuneplanens arealdel for Hornindal står det at *"hyttebygging og turisme eit viktig strategiområde for framtidig utvikling av kommunen, og det er ei målsetting å finne areal for kommersiell hyttebygging"*.

Hyttebygginga deles i planen inn i følgende kategorier;

- A. Hytter på og omkring setrekviene – ikkje kommersiell utnytting
 - B. Hytter i seterdalane, utanfor dei sårbare områda og i god avstand frå setrekviene – kommersiell utnytting.
 - C. Hytter langs Hornindalsvassdraget – kommersiell utnytting
 - D. Hytter spreidd rundt om i kommunen – kommersiell utnytting
- (Hornindal kommuneplan 2004-2015 – arealdel)

Det er generelt en restriktiv holdning mot hyttebygging i store deler av kommunen i sårbare fjellområder og seterområder, men samtidig åpnet for utbygging på enkelte felt i dalen.

I Eid er det en relativt stor konsentrasjon av eksisterende fritidsboliger i hele området mellom vestre del av Hornindalsvatnet, og i dalsidene langs begge sider av Eidselva ned mot sentrum i kommunen.

3.3.1.3 Sandanefjellet/Gloppen

Gloppen kommune er satt sammen av Breim, samt områdene rundt Gloppefjorden og Hyen. En viktig del av kulturlandskapet knyttes til kommunens rundt 90 støler og mange av disse er fremdeles i drift. I nærhet til de planlagte traséalternativene ligger flere stølsområder som også er viktige i rekreasjonssammenheng, både som mye brukte turmål og som turutgangspunkt for folk flest. Området ligger i ytterkanten av og henger dels sammen med større hytteområder på Utvikfjellet i Stryn kommune.

3.3.1.4 Jølstravatnet inkl. Vassenden

Kommuneplanen for Jølster skisserer en relativt restriktiv holdning til hyttebygging og utviding av eksisterende fritidshus for områdene langs Jølstra og Jølstravatnet. I kommuneplanen står det at; *"Hyttebygging kan vere konfliktfylt. Det er lite ynskjeleg med ei ukontrollert spreidd hyttebygging. Mellom anna vil dette vere uheldig ut frå ålmenne friluftssinteresser, naturverninteresser osv"*.

Det er avsatt relativt store områder for hyttebygging i kommunedelplanene for Ålhus, Svidalsøyra og Vassenden. Vassenden er et område i vekst når det gjelder tilrettelegging for turisme, og i kommunedelplanen er det lagt inn utvidingsareal for både skianlegg og for golfbane. I følge kommuneplanen skaper friluftssaktivitetene i området grunnlag for hyttebygging, og det er blant annet satt av et areal sentralt mellom skianlegget og golfbanen til fritidsboliger. Foreløpig er mindre deler av området er utbygd.

3.4 Samlet verdivurdering på delområdenivå

Samlet sett summeres områdenes verdi for de tre deltemaene slik:

	Reiseliv	Fritidsboliger	Friluftsliv
Delområde Nord 1	****	***	****
Nord 2	****	***	***
Delområde Midt 1	**	**	**
Midt 2	*	*	***(*)
Midt 4	***	***	***(*)
Delområde sør	***	**	***

4 Virkninger og konsekvenser av de alternative traséene

4.1 Overordnede vurderinger

Sammenhengen mellom etablering av en kraftlinje gjennom viktige deler av Fjord-Norge etter ett av de alternativene som foreligger, og en konkret, registrerbar virkning på reiselivsnæringen og friluftslivsinteressene i regionen er kompleks, sammensatt og komplisert å vurdere med basis i den tid og de ressurser som har vært til rådighet for dette prosjektet. Det foreligger ingen kjente studier av tilsvarende prosjekter og virkninger på turismenæringen eller friluftslivsinteresser (Aas et al. 2006). Å gjennomføre en slik undersøkelse ville også krevd omfattende studier over lengre tid.

Eventuelle virkninger er også med all sannsynlighet sammensatt av en rekke ulike reaksjoner i ulike deler av en kompleks og sammensatt rekreasjonssektor, og et tilsvarende komplekst og sammensatt spekter av kunder, brukere og interessenter. Noen grupper er trolig mer tilbøyelige til å reagere på kraftlinjen enn andre. Tilsvarende er noen bedrifter og næringsaktører mer utsatt enn andre. Trolig vil småskala, naturorienterte og kvalitetsorienterte bedrifter og produkter være mer utsatt for å oppleve negative virkninger enn for eksempel større bedrifter beliggende i tettstedene som kanskje også har en del besøk fra bedriftsmarkedet. Likedan er det rimelig å anta at friluftsbukere av urørte naturområder og tilreisende i større grad vil kunne reagere enn lokale brukere av tettstedsnære områder der det i dag finnes mange tekniske inngrep.

Det er vel kjent at **reiselivsnæringen** er utsatt for relativt store svingninger, og således kan påvirkes av konjunkturer og hendelser som ligger langt utenfor en destinasjon eller ett enkelt lands kontroll. Slike ting er forhold som endringer i økonomi, katastrofer og hendelser som globale sykdomsutbrudd og terrorisme i andre verdensdeler. Denne variabiliteten øker selvsagt vanskeligheten med å knytte en endring rekreasjonsbruken av et område til ett slikt konkret inngrep som vi her skal vurdere.

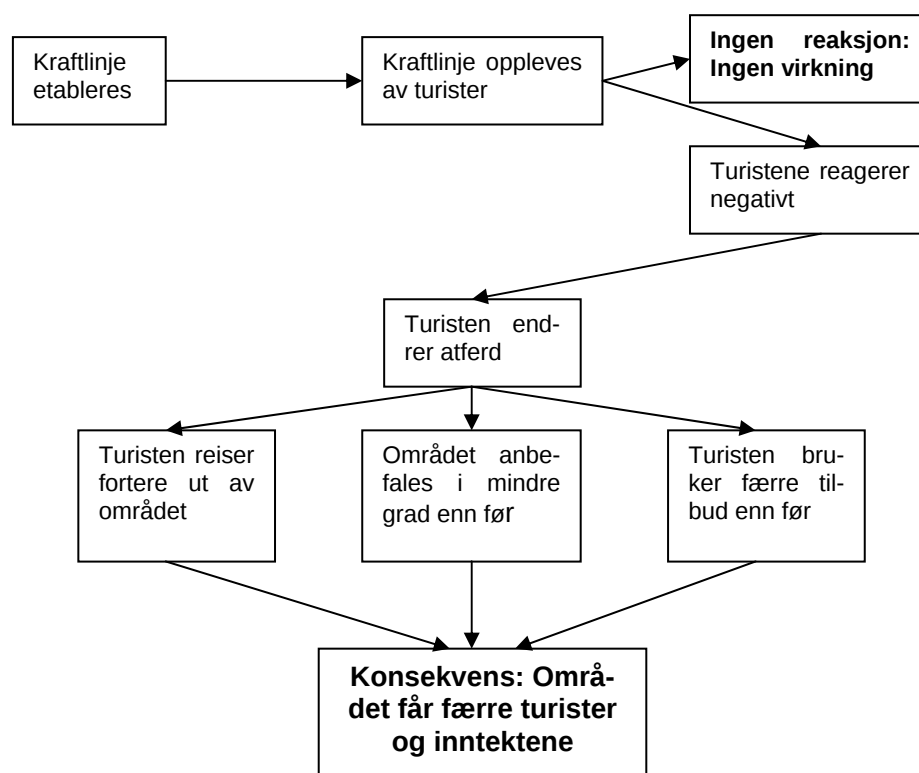
Når det er sagt er det liten grunn til å tro at kraftlinjen vil ha potensial for å påvirke turisme og reiseliv i området på en positiv måte. Vurderingene under vil derfor i utgangspunktet drøfte om virkningene vil være så små at de kan sees bort fra, eller om de vil ha en mer omfattende negativ virkning.

La oss aller først klargjøre hva vi mener med negative effekter i denne sammenheng. Vi kan i utgangspunktet forestille oss tre typer av hypotetiske, negative virkninger, som dels er overlappende:

- 1) En overordnet virkning på hele områdets attraktivitet som reiselivsmål, gjennom det samlede landskapsinngrep kraftlinjen representerer. Området taper omsetning, gjester og besøkende samlet sett, eller mister forventet vekst som følge av inngrepet.
- 2) Den mer lokale virkningen av 1), der kontakten mellom turister og kraftlinjen er størst. Denne virkningen kan for eksempel i teorien tenkes å gi en omfordeling av turister innad i området; vekk fra steder med stor påvirkning, og til steder og bedrifter med mindre påvirkning fra linjen, som igjen kan gi;
- 3) En direkte effekt på spesifikke kommersielle virksomheter gjennom at en bedrift i et område som påvirkes av linjen får en direkte nedgang eller en ikke påregnet vekst som følge av inngrepet. Denne mest direkte, lokale effekten kan også føre til at planlagte fremtidige bedrifter ikke etableres i disse områdene.

Kraftlinjene vil representere et inngrep i landskapet som mange steder vil kunne sees av turistene. Dette er imidlertid langt fra det samme som at linjen vil gi en effekt i form av redusert besøk og redusert lønnsomhet for Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal samlet som destinasjon, eller for enkeltbedrifter. La oss se nærmere på hvilken prosess som må til dersom kraftlinjen skal gi effekter i form av tapte inntekter:

Dersom linjen registreres kan den forårsake ulike reaksjoner. Noen kan registrere linjen, tenke over den et kort øyeblikk for deretter å glemme den. Andre kan registrere linjen, reflektere over den, irritere seg eller bli lei seg over den, og deretter for eksempel forkorte oppholdet sitt og fortelle andre potensielle besøkende om den stygge linjen som derfor velger å ikke besøke området. Skal en snakke om en målbar reaksjon for reiselivet i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal som næring, skal en altså kunne snakke om konsekvenser i form av økonomisk tap for næringen. Vi kan tenke oss denne sammenhengen enkelt illustrert slik, figur 6:

Figur 6. Konseptualisering av mulig sammenheng mellom etablering av kraftlinjen og negative virkninger på reiselivsnæringen i området.

Her er det viktig å understreke at en del vil kunne reagere negativt på en kraftlinje, men slik at det ikke får noen atferdsmessig respons (for eksempel kort reflektere over at en ikke likte å se en kraftlinje fra et stopp- eller utsiktspunkt, men at irritasjonen raskt gir seg når en reiser videre og ikke påvirker for eksempel forbruk, oppholdstid eller mulighet for gjenbesøk. Naturlig nok er det også påregnelig at mange besøkende ikke vil reagere spesielt på linjen. Det er også naturlig å regne med at besøkende som kjenner området uten en kraftlinje vil reagere mer enn de som ikke har besøkt området tidligere.

Tilsvarende kan en tenke seg at tilbyder/entreprenørsiden kan reagere med at de ikke tør starte en planlagt etablering eller utvidelse som følge av inngrepet, kanskje særlig knyttet til de lokale områdene som kan bli mest berørt av en kraftlinje.

Når det gjelder virkningene på **fritidsboliger** kan en tenke seg at kraftlinjen vil påvirke verdien av både eksisterende og planlagte hytter/tomter. I tillegg vil kraftlinjen kunne påvirke hyttebrukernes opplevelser ved og i lengre avstand fra fritidsboligen.

For **friluftslivsinteressene** er det vanlig i KU sammenheng å dele effektene inn i de som påvirker:

- a) Konkrete, fysiske muligheter for aktiviteter (egnethet)
- b) Opplevelseskvalitetene

Når det gjelder et slikt inngrep som en her snakker om, er det særlig de potensielt negative virkningen på opplevelsene i friluftslivet som er i fokus. Dette knytter seg både til visuelle effekter av linjen, men kan også knytte seg til vissheten om at linjen ligger der. Men utbyggingen kan også påvirke de mer konkrete utøvelsesmulighetene. Dette kan dreie seg både om positive og negative effekter. Dersom det anlegges enklere veier til noen av mastelokalitetene, vil disse for eksempel i ettertid benyttes til fotturer, i alle fall om de ligger slik til at de egner seg for turgåing og for eksempel kan lette oppstigningen i et bratt område. Men linjen kan også konkret hindre for eksempel aktiviteter som fiske, kiting og fallskjermhopping.

4.2 Nærmere om antatte effekter av de ulike alternativene

Rekreasjonsinteressene i regionen, både fra reiselivssiden og friluftslivsorganisasjonene er i hovedsak meget negative til den planlagte kraftlinja. Ett unntak fra dette er aktører i Sogn, men denne vurderingen er her knyttet til at linjen vil slå sammen med eksisterende 300 kV linje. Den negative holdningen for øvrig bunner i en oppfatning om at turister, hytteeiere og friluftsfolk vil reagere negativt på tiltaket.

Naturen og naturgitte attraksjoner er viktige grunner til at mange besøker området, noe som til dels kan støtte næringens syn. På den annen side er området i dag langt fra fritt for lignende inngrep.

Å vurdere konsekvensene av det foreslåtte kraftfremføringsprosjektet er faglig krevende og beheftet med mye usikkerhet. Oppgavens utfordring er ikke minst knyttet til det faktum at reiselivsnæringen i det berørte området er av meget stor betydning, og at vekstmulighetene fremover også er meget store. Den reiselivsbaserte omsetningen i området er over en milliard kroner pr år, og en relativt betydelig vekst er antatt fremover, ut fra den generelle forventede veksten innen reiseliv og opplevelsesnæringer.

Som nevnt over er natur og landskapsopplevelsen det sentrale attraksjonselementet for turistene i området, og i større grad enn tidligere synes området og næringen å samle seg om denne profilen.

Det finnes flere eksempler og enkelte undersøkelser som tyder på at store grupper turister i sin vurdering av landskap og natur ikke er så detaljfokusert som en kanskje kunne forvente (Aas et al. 2006). Det er også flere typer betydelige inngrep i områder som samtidig har stort turistbesøk, slik som for eksempel steinbruddet på øst siden av Synnølvfjorden. På den annen side går flere av traséene i områder der det i dag ikke er inngrep og på en måte som vil gi betydelig synlighet. Og likeledes er det selvsagt en grense for hvor mange inngrep som kan skje i for eksempel Geirangerfjorden og Storfjorden før fjordenes attraktivitet og image endres fra dagens.

Andelen hotellgjester i området som er på ferie-/fritidsreise er høy sammenlignet med landsgjennomsnittet (54 %), og dette gjør næringen svært sårbar for svikt i dette segmentet.

Når konsekvensene skal vurderes er det viktig å ikke glemme at reiselivsnæringen er av betydelig størrelse. Selv et relativt beskjedent tap i næringen, som altså omsetter for store beløp i området hvert år, forrenter en betydelig merinvestering i form av avbøtende tiltak eller dyrere linjealternativer.

Når det gjelder friluftsliv så er en hovedutfordring at urørte naturarealer omfatter en mindre og mindre del av Norge, og mulighetene for friluftsliv i slike områder blir dermed mindre og mindre.

re. På den annen side er friluftsliv i hverdagen, på ettermiddager og i helger i nærmiljøet volummessig det viktigste friluftslivet. Mange viktige nærfriluftsområder, særlig rundt tettstedene i utredningsområdet, kan også påvirkes av prosjektet.

5 Nærmere om reiselivet, friluftslivet og fritidsboliger i de enkelte kommunene og hvordan de berøres av alternative løsninger

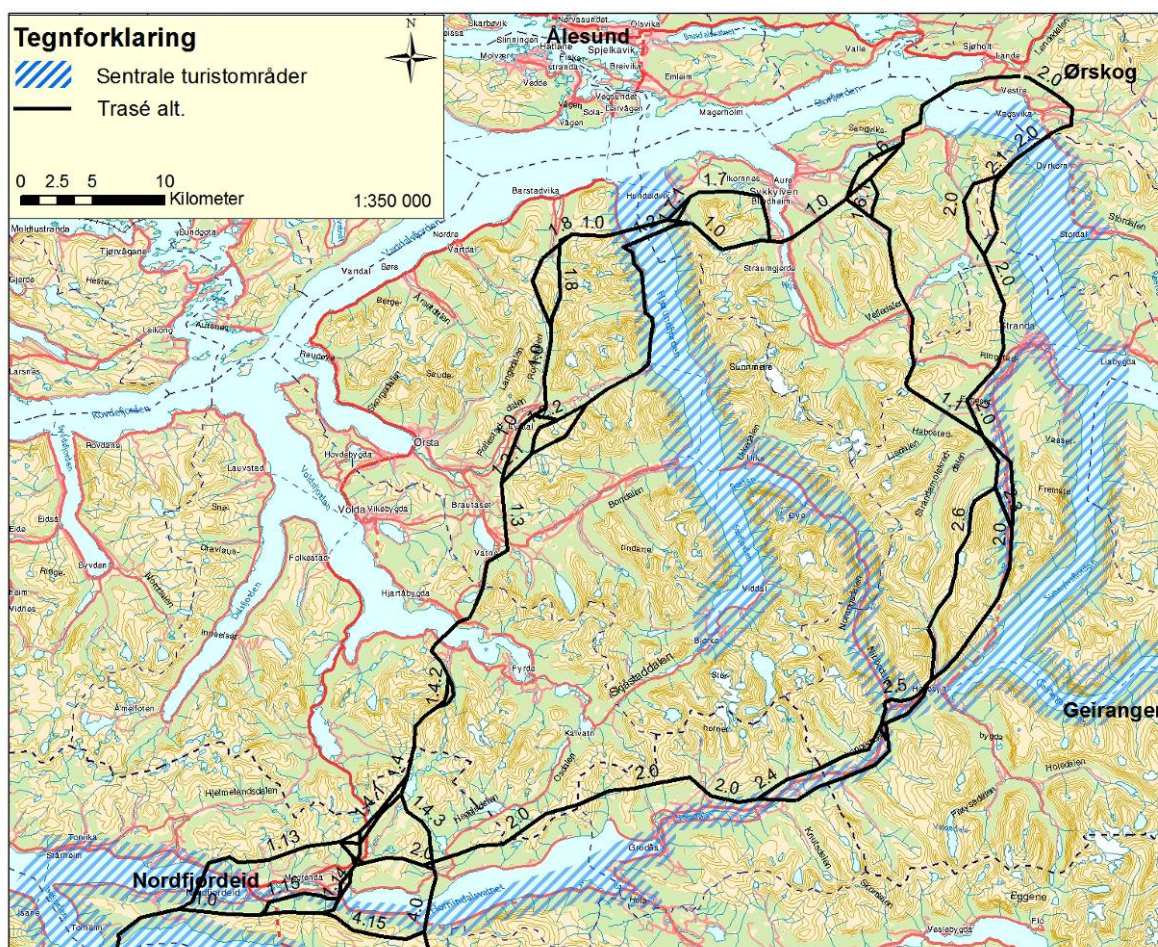
I denne delen av rapporten går vi nærmere inn på de tre sektorinteressene i de enkelte kommunene, med fokus på områder, interesser og bedrifter som ligger i tilknytning til eller på annen måte kan bli berørt av de ulike traséalternativene. Kapitlet er delt inn etter de tre geografiske delområdene med underpunkter for de sentrale reiselivs-, fritidsbolig- og friluftslivsinteressene i de enkelte kommunene. For hvert delområde summeres verdi-, virkning- og konsekvensvurderingene av de viktigste traséalternativene.

I kapitlet nevnes enkelte bedrifter i de ulike kommunene. Det blir gjort for å illustrere næringen i området. Målet har vært å beskrive området på et makronivå for å få oversikt over makromønstrene i reiselivsnæringen. Det er de store linjene/mønstrene som er de viktige i denne sammenheng.

Vi skiller mellom lokalt/regionalt/nasjonalt friluftsliv. Dette er ikke en kvalitetsrangering eller en rangering av viktighet. Det blir gjort for å beskrive hvor brukerne kommer fra.

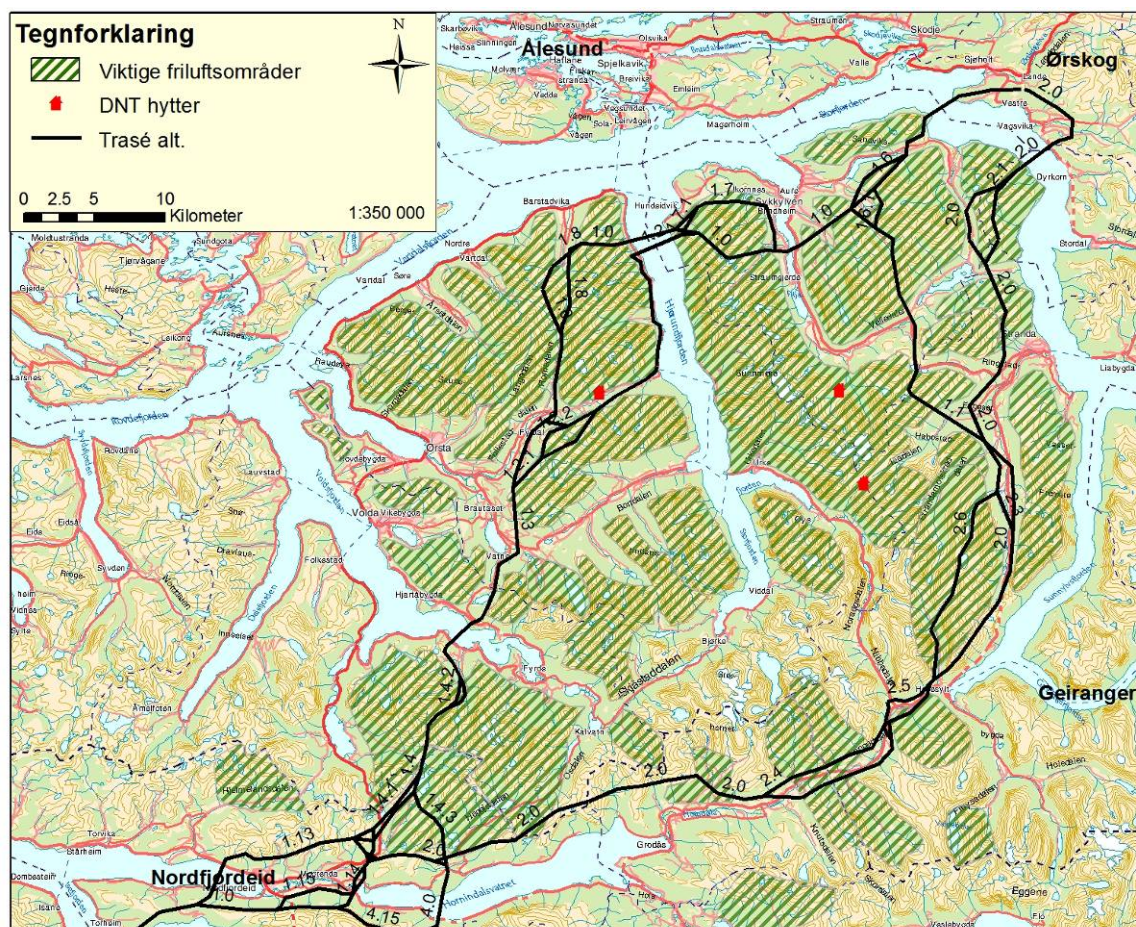
5.1 Delområde Ørskog – Leivdal

I dette delområdet er reiselivsnæringen sterkt knyttet til Storfjorden med de to viktige fjordarmene Hjørundfjorden og Geirangerfjorden, figur 7.

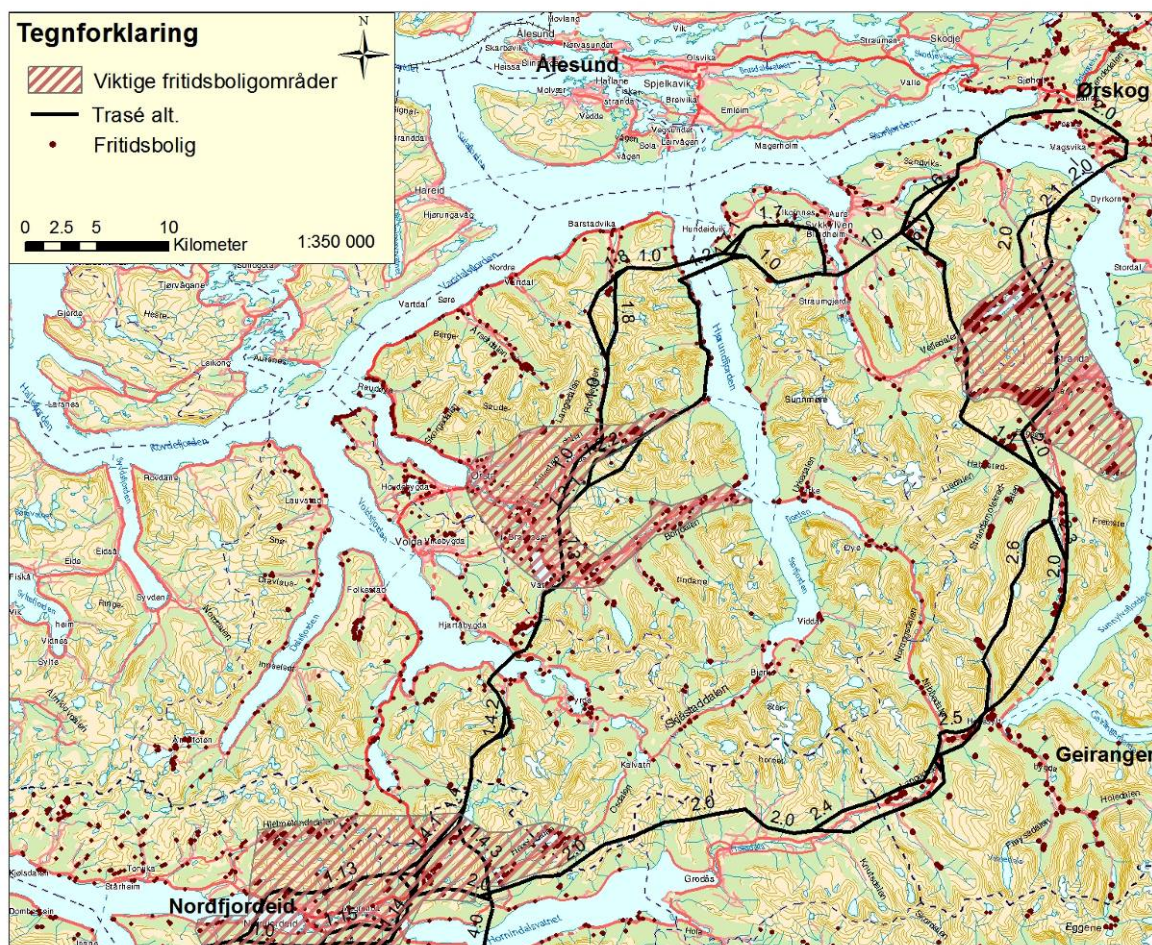
Figur 7. Ørskog – Leivdal. Sentrale turistområder

Det er knyttet sterke friluftsimteresser til området, figur 8. Sunnmørsalpene er et viktig nasjonalt friluftsområde og naturen blir høyt verdsatt av en stor gruppe friluftsimteresserte. Traséalternativene som går gjennom dalfører med få eller ingen inngrep krysser ofte viktige friluftsområder. Dette medfører at konfliktnivået mellom byggingen av 420 kV traséen og friluftslivsinteressene er høyt.

Figur 8. Ørskog – Leivdal. Viktige friluftsområder

Området har flere felt med en god del fritidsboliger, figur 9. Noen av disse er gamle seterområder hvor enkelte seterhus er oppgradert til hytter, mens andre er nyere felt- og anleggsbaserte utbygginger knyttet til alpinanleggene i området.

Figur 9. Ørskog – Leivdal, Viktige fritidsboligområder.

5.1.1 Ørskog kommune

"Ørskog – ei stor natur- og kulturoppleving"

- www.orskog.kommune.no

5.1.1.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i Ørskog kommune er mindre utviklet sammenlignet med reiselivet i Ålesund og Stranda kommune. Det er hovedsaklig den bilbaserte turismen i kommunen langs Rv. 650 som vil bli berørt av tiltaket. Storfjorden brukes aktivt i reiselivssammenheng og det kan antas at opplevelsesverdiene av fjordlandskapet reduseres noe der kraftlinjen er synlig over fjorden.

5.1.1.2 Friluftsliv

Ingen sentrale friluftsområder blir berørt av traséalternativene.

5.1.1.3 Fritidsboliger

Det er eksisterende og planlagte hyttefelt ved Vestre og Vaksvika. Videre foregår det hyttebygging ved Vestresetra og det er hyttefelt ved Sollisætra, Åserørene og Grytalisætra, samt et planlagt hyttefelt ved Visetsætra. Alle områdene kan bli påvirket negativt av alt 2.0, men de ligger et stykke unna og det er allerede en del eksisterende ledninger i området.

5.1.2 Sykkylven

"Sykkylven ligg midt i hjartet av Sunnmøre og inneheld alle dei fasettane som sunnmørsnaturen kan by på."

- www.sykkylven.kommune.no

5.1.2.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i Sykkylven er lite utviklet. Kommunen profilere seg med natur og naturopplevelser. Den kommersielle delen av reiselivsnæringen har sin virksomhet knyttet til utmarksressurser og til fjorden. Kommunen har også et eget møbelmuseum. "Sunnmørsalpene skiarena" og "Sykkylven Aktiv" er to selskaper som kan bli påvirket negativt av tiltaket.

5.1.2.2 Friluftsliv

Det er tre viktige lokale friluftslivsområder som vil kunne bli berørt av de ulike traséalternativene. Friluftaktiviteter ved Rømerhornet vil være i konflikt med alt. 1.6 og 1.6.1. Området rundt Langfella kommer i konflikt med alt. 1.1. Skopphornet er et viktig lokalt friluftslivsområde som traséalternativ 1.0 vil ha store negative konsekvenser for. Alt. 1.7.1 vil også ha negative konsekvenser for friluftslivet i området men mindre enn alt. 1.0. De tre områdene brukes aktivt hele året, men det er vanskelig å tallfeste aktivitetsnivået.

5.1.2.3 Fritidsboliger

Det er flere støler og hytter i området ved Løvollen, sør for Aurdal og videre sørover i dalen langs Aurdalselva som kan påvirkes negativt av alt. 1.0 og 1.6. I dalen mellom Skopphornet og Gjevenakken ligger det også flere støler og hytter hvor alt 1.0 vil ha negative konsekvenser. Et nytt skitrekk er planlagt sørvest for Nysetervatnet. Rundt vannet ligger det ca 300 hytter, i tillegg til støler, og kommunen har planer om fortetting av hytteområdet. Alt. 1.1 og 2.0 kan ha en negativ konsekvens for området ved at nærfriluftsområder vil bli berørt. Ved Drotningshaug er det flere hytter og støler som kan påvirkes negativt av alt. 1.0 og 1.1.

5.1.3 Stordal kommune

"Der folk trivs!"

- www.stordal.kommune.no

Det er kun den delen av Stordal kommune som ligger på vestsiden av Storfjorden som kan bli direkte påvirket av tiltaket og som blir beskrevet i denne rapporten.

5.1.3.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i Stordal er sterkt knyttet til fjordturismen. En av hovedattraksjonene i kommunen og i Storfjorden er Ytste- Skotet museumsgård. Stiftelsen Storfjordens venner har de siste 30 årene jobbet blant annet med å restituere de gamle fjellgårdene inn over Storfjorden. Hovedprosjektene har vært: Skageflå, Stordalsholmen, Syltevik, Me-Åkneset, Jakobsaga i Reindalen, Ytste Skotet og Blomberg (Standal et al. 2003). Gården ble pusset opp i 1989 av Storfjordens venner. I 1993 ble Stiftelsen Ytste Skotet stiftet og driften startet opp. Det er seks Storfjord-kommuner (Norddal, Skodje, Stordal, Stranda, Sykkylven og Ørskog), fylkeskulturutvalet, Miljøvern avdelinga hos Fylkesmannen, Landbruksavdelinga hos Fylkesmannen, Sta-

tens utdanningskontor, Norsk kulturråd og noen private medhjelpere som har muliggjort driften av Ytste Skotet.

Museumsgården holder åpent fra mai til oktober. Flest besøkende kommer i løpet av sommermånedene (juni, juli og august). Gården er viktig i både reiselivs- og friluftslivssammenheng. Besøkende blir tilbudt overnatting og bevertning. På våren og høsten tilbyr Stiftelsen Ytste-Skotet leirskole, og i løpet av en sesong har gården besøk av 15 – 20 skoleklasser. Totalt årlig besøk på Ytste-Skotet ligger på rundt 4000.

For å komme til gården må man enten gå over fjellet fra Fasteindalen eller reise med båt over Storfjorden. Turen over fjellet tar 2-3 timer. Den vanligste båtturen går fra Dyrkorn til Skotet. Fra kaien tar det rundt 30 min å gå opp til gården. Dette er hovedsakelig dagsturbesøk.

En viktig del av konseptet til Ytste Skotet-museumsgård er at den drives på tradisjonelt vis uten strøm. Traséalternativene 2.0. Dette vil forringe opplevelsesverdien av naturen og kulturmiljøet rundt Ytste Skotet-museumsgård samt omgivelsene som tiltrekker turister og friluftsjakterte.

Alt 2.0 kryssing av Storfjorden, fra Bjørkeneset til Storhammeren, vil kunne være med på å redusere opplevelsesverdien av landskapet fra fjorden.

5.1.3.2 Friluftsliv

Traséalternativ 2.1 vil redusere andelen inngrepsfrie naturområder av typen mer enn 1-3 km fra tekniske inngrep. Traséalternativene 2.0 og 2.1 går også gjennom et populært turområde. Området brukes aktivt hele året, men det er vanskelig å tallfeste aktivitetsnivået.

5.1.3.3 Fritidsboliger

Det er spredte setrer i området, men ingen nåværende hyttefelt nær traséen. Det er planlagt et hyttefelt ved Vidhammar vil traséalternativ 2.0 kunne ha en negativ konsekvens for ved at traséen går gjennom nærområdet til det planlagte hyttefeltet.

5.1.4 Stranda kommune

"Stranda ligg mitt i hjartet av turismen på vestlandet"

- www.stranda.kommune.no

5.1.4.1 Reiseliv

Det er lange og sterke tradisjoner knyttet til reiseliv i kommunen. Kommunen er sammensatt av tre senter; Stranda, Hellesylt og Geiranger. Det viktigste reisemålet er Geiranger og Geirangerfjorden. Geiranger ble tidlig en kjent attraksjon. Allerede i 1869 kom det første skipet med turister hit. I dag er Geiranger Norges nest største cruisehavn med 160 cruiseskipanløp i året. I tillegg kommer Hurtigruta på nordgående seilas om sommeren. Totalt har Geiranger besøk av rundt 700 000 personer i løpet av et år. Geirangerområdet profileres i hovedsak med utgangspunkt i fosser, fjord og fjell, samt de gamle fjellgårdene som klorer seg fast på fjellhyllene.

Hellesylt er en liten bygd innerst i Storfjorden (Sunnylvsfjorden). Bygda har lange tradisjoner knyttet til turisme og har tradisjonelt vært en "gjennomreisedestinasjon". Da det første hotellet ble bygget i 1875 hadde det allerede vært et poståpneri og en skystasjon der i mer enn 100 år. Bygdas reiselivshistorie er sterkt knyttet til Geiranger. I dag besøkes bygda årlig av ca 100 cruiseskip og rundt 200 000 turister.

Den Trondheimske postveien går gjennom kommunen fra Hellesylt og nordover langs Sunnylvsfjorden.

I selve Stranda er reiselivsnæringen relativt lite utviklet. Strandafjellet er et forholdsvis lite skianlegg med seks heiser, men i regional sammenheng blir senteret allikevel viktig. Senteret ønsker å tilby gode alternativer for ski- og snowboardkjørere på ulike nivå. Området er i vekst og det har de siste årene kommet flere nye hytter her. Gjennom Strandadalen går en del av den bilbaserte turismen i området.

5.1.4.2 Friluftsliv

Kommunen har flere viktige friluftsområder. Området rundt Roaldshornet er et populært turområde på nordsiden av Stranda som alt. 2.0 vil komme i konflikt med. Storhornet er en annen viktig topp sørvest for Stranda som alt. 1.1 kommer i konflikt med. Traséalternativ 2.6 vil komme i direkte konflikt med friluftinteressene knyttet til Emdalstindane og Blåfjellnibba.

5.1.4.3 Fritidsboliger

Kommunen har planlagt nye hyttefelt for ca 220 hytter ved Fausadalen ved Nysetervatnet. Det er også store utbyggingsfelt og hyttefelt ved Hevsdalen og Ringstadsetra. Videre behandler kommunen en fradelingssøknad om 5 hyttetomter ved Engeset. Alle disse områdene vil berøres negativt av alt 2.0. I dalføret ved Hjørundfjorden er det flere hytter og setrer som ikke blir berørt av traséene. Setrer og hytter i Herdalen kan berøres negativt både av alt 2.0 og 2.6. I Emdalen ligger Fjørstadsætra samt flere hytter som kan komme i konflikt med alt 2.3. Alt 2.0 gjennom Strandadalen kan ha negative konsekvenser for de restaurerte stølshus i området ved Ringedalen, som benyttes som hytter, og for Toskedalsetra som er et viktig utfartsområde. På nordsiden av veien ved Tryggestad er det planer om hyttefelt som kan berøres negativt av alt 2.5. I Langøyli ved Langedalen kan det eksisterende hyttefelt med 40 hytter planlagt, hvor 20 er utbygd, komme i konflikt med alt 2.4.

5.1.5 Ørsta kommune

"Sunnmørsalpane – eit eldorado for fjellfolk og naturelskarar"

- www.orstainfo.no

5.1.5.1 Reiseliv

Ørsta kommune er en av de mindre reiselivskommunene i området med utgangspunkt i overnattingsstatistikken. Kommunen ønsker å utvikle Hjørundfjorden til en større reiselivsdestinasjon enn det er i dag. I 2006 startet Cruise Service med to daglige turer inn Hjørundfjorden med sine hurtiggående cruisebåter fra Ålesund. Alt. 1.2 langs fjorden vil i denne sammenheng kunne virke negativt inn på opplevelsesverdien knyttet til fjordene. Det er særlig hogstgaten langs fjordsiden som her vil virke skjemmende. Det er allerede en hogstgate på fjordens østside.

Hjørundfjorden Bygdemobilisering, Ørsta kommune og Ørsta reiselivslag arbeider med å utvikle en merkingsmal for markering og skilting av kultur- og naturminner og viktige stier. I dette arbeidet er soneinndeling sentralt for å sikre et størst mulig opplevelsesspekter i fremtiden. I sone type 1 skal det være merkede stier og tilrettelegging, mens det i sone type 4 vil være et umerket område hvor det kreves særskilt utstyr og kunnskap for å ferdes.

Området blir profilert med utgangspunkt i storslått natur med fjell og fisk som viktige elementer. Sunnmørsalpene er en viktig resurs for fremtidig utvikling av reiselivsnæringen i området. Det blir anslått at overnattingsbedriftene i Ørsta kommune årlig har rundt 7000 overnattinger på grunn av friluftslivsaktiviteter (Nes 2006).

Ett av selskapene som er aktive i området er SunAlp AS. Deres hovednæringsvirksomhet er knyttet til fjellføring i Sunnmørsalpene. Omsetningen er hovedsakelig fra føring vest for Hjørundfjorden, med en konsentrasjon av turer i området ved Mollandalen og Standalseidet (Nes 2006). Kundene deres kommer for å oppleve kontrasten mellom hav og tind. Kunden ønsker å dra på tur i små grupper i et natur- og kulturmiljø som har få eller ingen inngrep.

De siste årene har Naturfestivalen blitt arrangert i Østra. Festivalen tar i bruk turområdene i kommunene og sommeren 2006 ble det organisert 40 turer i forbindelse med festivalen, www.naturfestivalen.no.

5.1.5.2 Friluftsliv

Fjellområdet vest for Hjørundfjorden er et meget populært friluftsområde lokalt, regionalt og nasjonalt. Romedalen er en av de mest sentrale inngangsportene til området. Området blir også benyttet av noen selskaper som tilbyr guiding i fjellet blant annet SunAlp AS. Store deler av området kan klassifiseres som inngrepsfrie ved at det er mer enn 1-3 km fra tekniske inngrep.

"Molladalen er som ein Disneyminiatur av Alpene. Kombinasjonen med vertikal geologi, ville tindar, og vakkert landskap gjer dalen til ein turistmagnet" (Standal et al. 2003: 146). Det finnes tre innfallsporter til fjellområdet; Barstadvik, Ytre-Standal og i Romedalen.

Traséalternativene 1.0 og 1.8 kommer i konflikt med friluftssinteressene knyttet til Middagshornet, Ronedalen og Jønshornet. Dette området kan beskrives som "indrefilet" av Sunnmørsalpene.

Standaldalen brukes som utgangspunkt for fotturer i området både sør og nord for dalen. Traséalternativ 1.2 kommer i konflikt med friluftslivsinteressene knyttet til Standaldalen. På Standalseidet, like ved Kolåstind og Sætreindane ligger Standalshytta som eies av Aalesunds Skiklub. Hytta har årlig 3 000 overnatter fordelt ut over hele året. Ålesund-Sunnmøre turistforening har inngått bruksavtale med Aalesunds Skiklub for ubetjent avdeling med 10 senger. Standalhytta var tidlig i forrige århundret det store turmålet for skiglade ålesundere, som på søndager ankom Store Standal med båt direkte fra byen. I dag er det nok mer vanlig å ankomme med bil. Tidligere har veien mellom Follestaddalen og Store Standal i Hjørundfjorden vært vinterstengt og tilreisende har parkert enten ved Kolås i Follestaddalen, eller på Store Standal. Det er nå planlagt at veien skal holdes vinteråpen. Hytta brukes som utgangspunkt for turer i området hele året og det er mange turmuligheter fra Standalhytta, viktigst er skibestigningen av Kolåstinden, 1432m.

Fjellområdet vest for Follestaddalen er også et viktig friluftsområde. Det er særlig alt. 1.2.2 og 1.2.1 som går på hver sin side av Sandhornet som vil være problematiske for friluftslivet. I tillegg ligger de viktige lakseelvene Bondalselva og Ørstaelva i nærhet til traséene.

5.1.5.3 Fritidsboliger

Ved Melbusetra og Barstadsetra er det planer om hyttefelt samt eksisterende hyttefelt som kan berøres negativt av alt 1.8 og 1.0. Kommunen planlegger også 2-3 hyttefelt sør for Rebbestad som kan komme i konflikt med alt 1.0. I området ved Myklebust setra er det setrer, hytter og planlagte hytter som vil berøres negativt av alt 1.0 og 1.2.2. I tillegg er det flere planlagte og eksisterende hyttefelt ved Standalhytta i Standalen som kan komme i konflikt med 1.2 og 1.2.2.

5.1.6 Volda kommune

"Velkommen til vårt "rike" i sentrum av Nord-Europas fjord- og alpeland"

- Ørsta og Volda reiselivslag

5.1.6.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i Volda kommune er ikke en stor næring per dags dato. Kommunen mener selv den har et stort utviklingspotensial. Kommunen har et aktivt kulturliv med flere museum. I Bjørkedalen har Kystlaget bygget opp en samling av gamle trebåter og båtbyggerhistorie. Det er flere overnattingsmuligheter langs fjorden. Kommunen ønsker å satse på naturopplevelser og fritidsfiske i den videre satsningen på reiselivsnæringen.

5.1.6.2 Friluftsliv

Kommunen har store utmarksressurser og mener friluftslivet er en økonomisk ressurs for reiselivsnæringen. Undersøkelser viser at de mest populære friluftaktivitetene i dag er spaserturer i nærområder, bading og fotturer. Samspillet mellom reiselivet og friluftslivet bedrer tilgangen til området ved utbygging og drift av overnattingsplasser og kaier. Det er flere viktige områder for friluftsliv i kommunen langs fjorden og i fjelområdene. To av de flotteste toppene i Volda kommune er Eidskyrkja og Matøskja. Alt. 1.4 og 1.4.2 vil ha store negative konsekvenser for friluftslivet i området.

5.1.6.3 Fritidsboliger

Kommunen har hyttefelt og byggefelt nord og øst for Aldalsvatnet/ Ullalandsvatnet og ved Årset som berøres negativt av alt 1.3. Det er i tillegg spredte seterområder i Hjartåbygda og Aldalen som ikke berøres av traséene. Alt. 1.4 kan få negative konsekvenser for de spredte hyttene samt et byggefelt ved Nysætra nordvest for Movatnet.

5.1.7 Hornindal kommune

"Ved den gamle, velkjende turistruta mellom Sunnmøre og Indre Nordfjord ligg Hornindal".

- Nordfjord reisegaide 2006

5.1.7.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i Hornindal kommune er lite utviklet per dags dato. Kommunen er en del av Indre Nordfjord som har vært en viktig destinasjon på Vestlandet med mer enn 100 års reiselivshistorie. Turisten har kommet til området for å nyte natur, se fjordene, fjell og isbreene. Kommunen er sammen med Stryn kommune i gang med å utarbeide en "Samla utviklingsplan for Indre Nordfjord som reisemål". De to kommunene er per dags dato i gang med å utvikle et felles rammeverk for den videre satsningen på turisme.

Den største severdigheten er Hornindalsvatnet som er Europas dypeste innsjø, på 514 m (54 m.o.h). Siden 1997 har MD Dølen drevet sightseeingturer på Hornindalsvatnet. Trondheimske postveg (Bergen – Trondheim) går gjennom kommunen og den nyrestaurerte delen går fra Markane over Kjøsahalsen til Grodås i Hornindal sentrum. En tredje severdighet i området er Hornindal kirken som ble bygget i 1856. Senere har den kjente kunstneren Dagfinn Werenskiold laget altertavlen "Krossen i bløming".

Ovenfor Espen i Hornindal er det planlagt et alpinanlegg med tilhørende hyttebebyggelse. Her er traséalternativet tilpasset det planlagte alpinanlegget og gir antagelig små negative konsekvenser for området. Erfaringsvis er effekten av kraftlinjer mindre i alpinanlegg enn i hytte- og rekreasjonsområder uten slike anlegg og installasjoner.

5.1.7.2 Friluftsliv

Hornindal har et rikt og variert friluftsliv. Det er god tilgang på urørt natur med jakt- og fiskemuligheter. Flere stier og turveier er merket. En av de mest populære turene er turen opp til Hornindalsrokken (1529 m.o.h) på grensen mellom Nordfjord og Sunnmøre. Hornindalsvatnet blir trukket frem som et attraktivt område for aure- og røyefiske. Nord for Espen vil traséalternativ

2.0 krysse innfallsporten til et viktig friluftsområde, Høgenibba, Blåbredhornet, Sandefjellet, Gløvrefjell.

Jordanhytta i Glimmerdalen har fire køyeplasser og ble bygget på begynnelsen av 1900-tallet og restaurert i 1993. Hytta ble bygget i forbindelse med bergverksdrift og omtales som "Eit kuri-øst kulturminne" (Standal et al. 2003: 93).

5.1.7.3 Fritidshytter

Det er hyttefelt og planlagt byggeområde sør for Hornindalsætra, og et planlagt felt vest for Sandfjellet som kan berøres negativt av alt 2.0 og 2.4. I tillegg er det 3 hyttefelt nord for Espen vest for Hjortedalssetra, og et planlagt hyttefelt nordvest for Haugen som kan komme i konflikt med alt 2.0.

5.1.8 Eid Kommune

Omtales under seksjon Leivdal – Moskog.

5.1.9 Oppsummering – verdi- og konsekvensvurderinger nordre del

Det er et høyt konfliktnivå i den nordre delen og ingen av de to hovedalternativene stikker seg vesentlig ut som det minst negative. Her er det ingen gode løsninger, men kun mer eller mindre dårlige. Det er allikevel en viktig forskjell på alternativ 1 og 2. Mens hovedalternativ 1 berører begge halvøyene som utgjør Sunnmørsalpene, berører hovedalternativ 2 i hovedsak den østre delen.

Tabell 18. Oversikt over verdi, virkning og konsekvens av de ulike hovedalternativene i det nordre delområdet. I tillegg rangeres alternativene for de tre utredningstemaene.

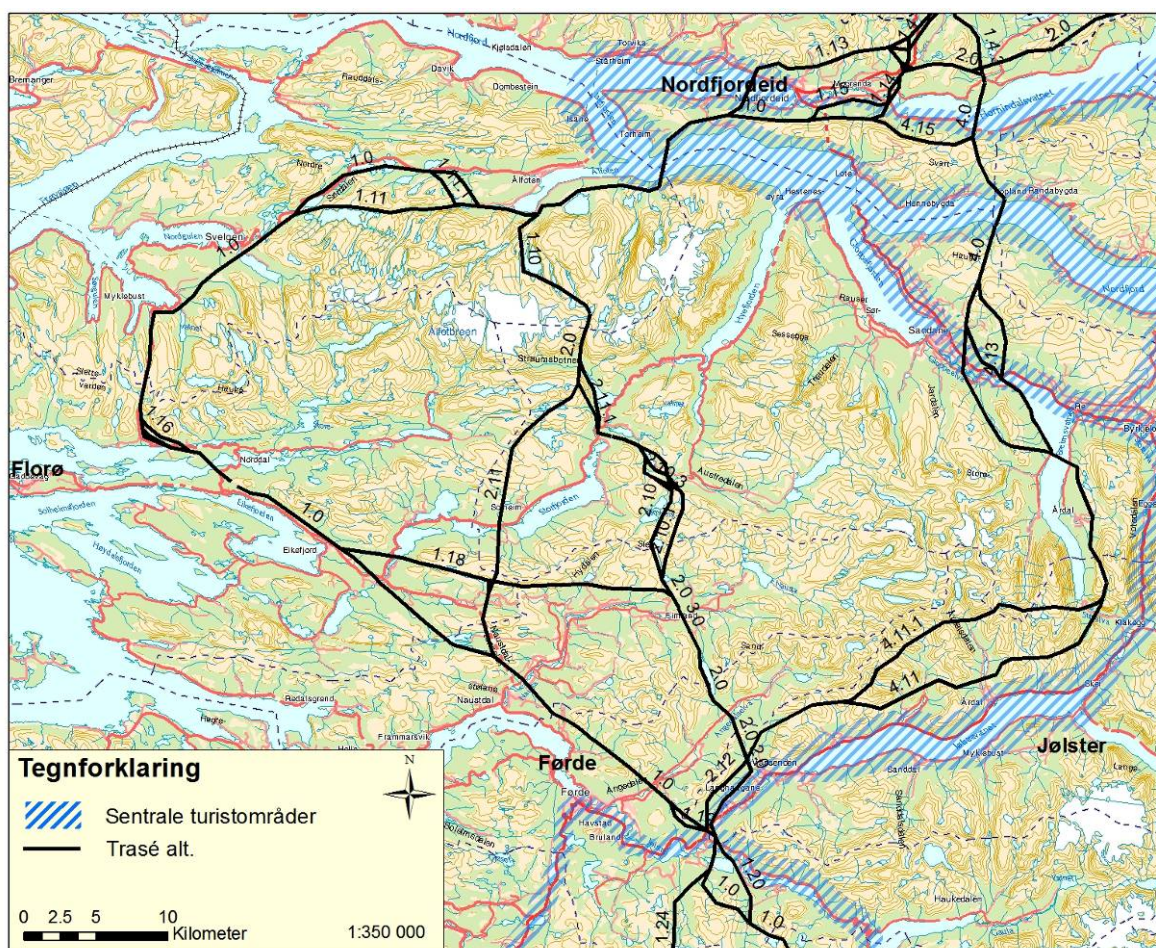
	Rangering	Verdi	Virkning	Konsekvens
Reiseliv hovedalt. 1	1	++++	----	----
Reiseliv hovedalt. 2	2	++++	----	----
Friluftsliv hovedalt. 1	2	++++	----	----
Friluftsliv hovedalt. 2	1	+++	----	---
Fritidsboliger hovedalt. 1	2	+++	---	--
Fritidsboliger hovedalt. 2	1	+++	---	--

Det minst negative alternativet på strekningen, samlet sett, vurderes å være: 1.0 – 1.1 – 2.0 – 2.6 – 2.5 – 2.4 (2.0) – 2.0. Da vil en benytte fjordkryssingen i nord og unngå Skotet gårdene. Ved å velge 2.6 Emdalen – Sunnlyvsmoldskredalen reduseres berøringen med Verdensarvområdet og fjordturismen i Geiranger mest mulig. 2.5 i Hornindal vil være gunstigere enn 2.0 og 2.4 pga. planlagte områder for fritidsboliger.

Ideelt sett ville løsninger med sjø- og evt landkabling være å foretrekke i dette området, primært på strekningen Ørskog – Austefjord, evt. strekningen Ørskog - Hellesylt. Dersom dette ikke er aktuelt, vil sentrale avbøtende tiltak være valg av de minst konfliktfylte traséalternativene nevnt over, kombinert med valg av master og liner som er minst mulig synlige (kamouflering), spesielt på fjordspenn og eksponerte strekninger.

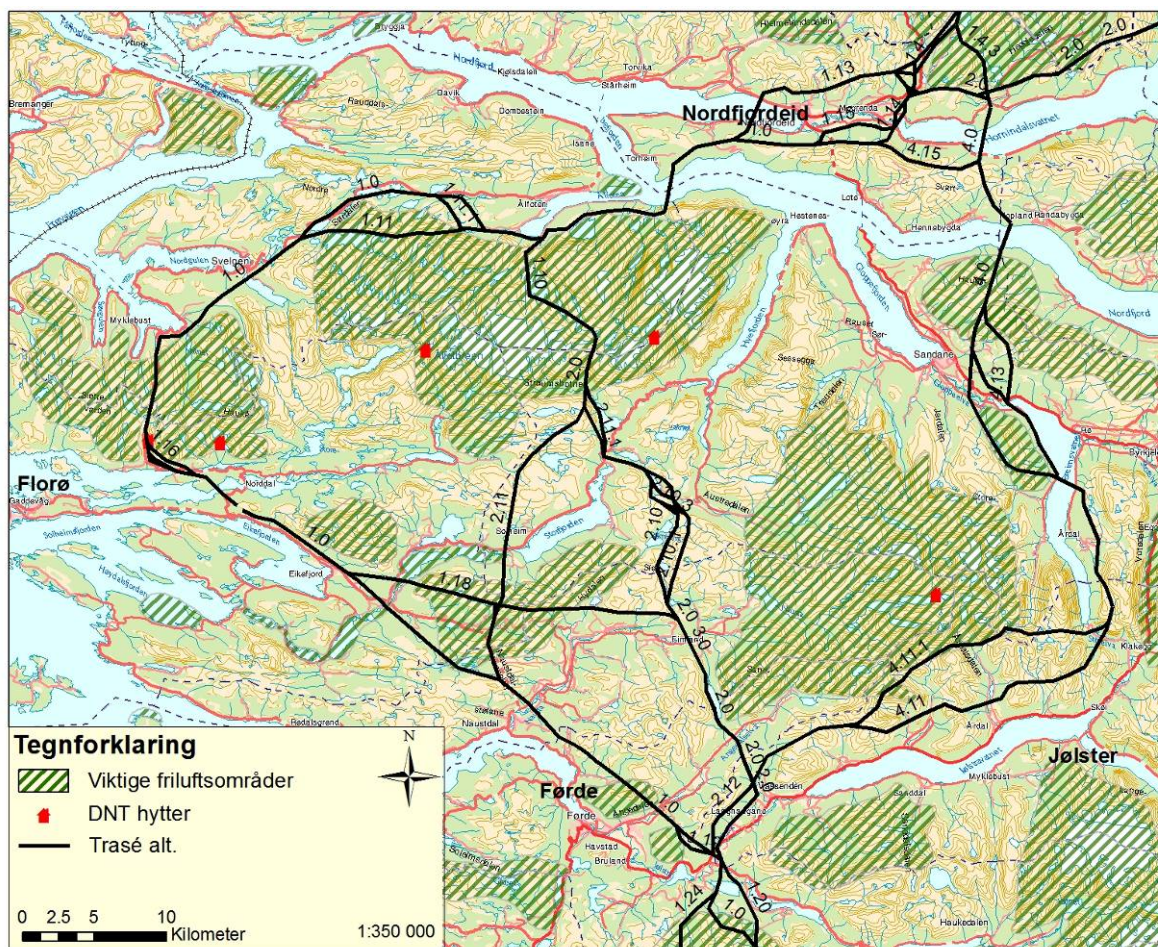
5.2 Delområde Leivdal – Moskog

Denne delen av utredningsområdet inneholder to viktige reiselivsregioner; Nordfjord og Sunnfjord, figur 10. Sunnfjord bruker også navnet "Fosseheimen". Hele Nordfjord blir benyttet aktivt i reiselivssammenheng av kommunene som grenser til fjorden. Det er hovedsakelig cruisebåttrafikk som foregår på fjorden. Det er også et betydelig antall reisende langs veinettet.

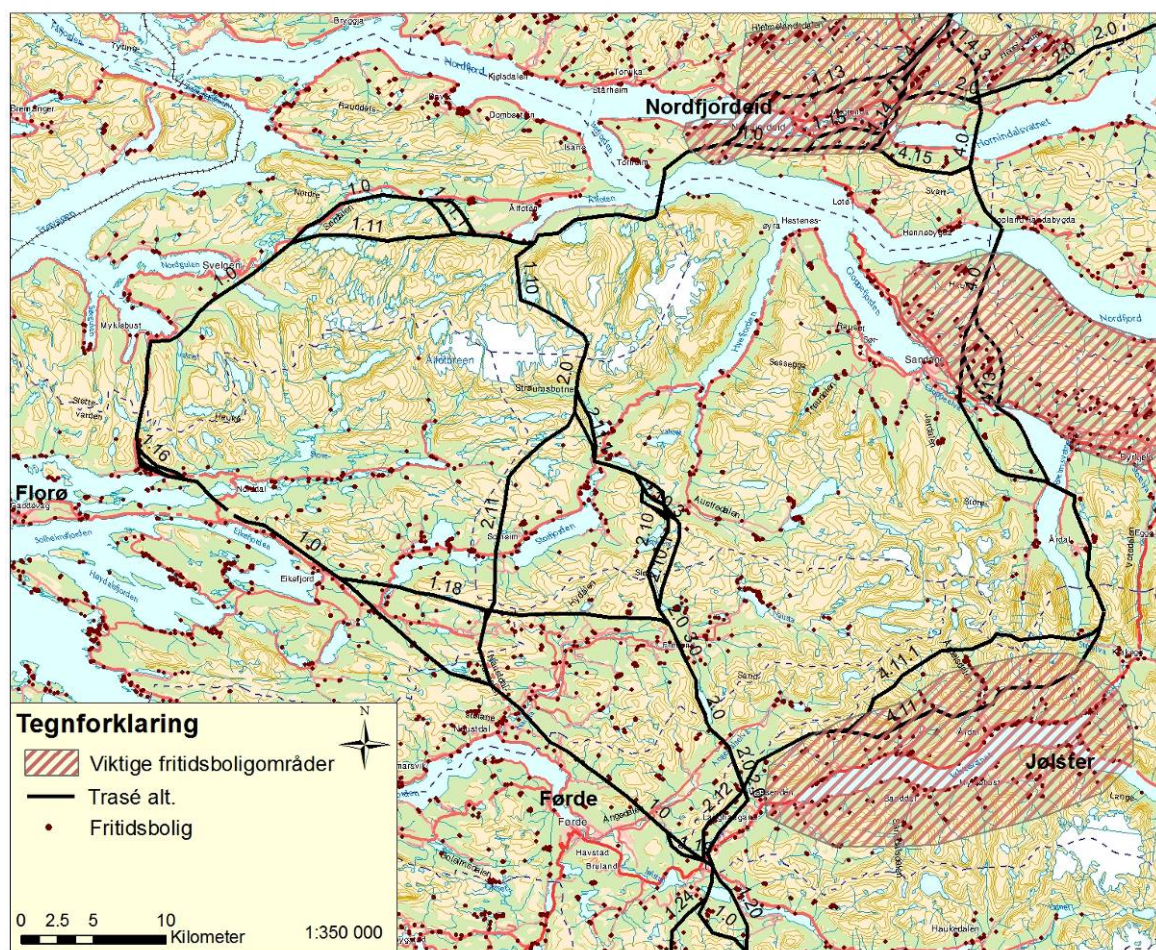
Figur 10. Leivdal – Moskog. Sentrale turistområder

Mellom disse områdene finner vi viktige friluftsområder, figur 11, som på sikt også kan utvikle seg til viktige områder for utmarksbasert turisme.

Figur 11. Leivdal – Moskog. Viktige friluftsområder

Det er også enkelte viktige områder for fritidsboliger i delområdet, særlig i Jølster og dels i Gloppen, figur 12. Det kan synes som konfliktnivået er noe lavere her enn i det nordlige delområdet og at enkelte traséalternativer peker seg ut som klart mindre konfliktfylte enn andre.

Figur 12. Leivdal – Moskog. Viktige fritidsboligområder

5.2.1 Eid kommune

"Eid ligg midt i Nordfjord, og er således eit naturleg senter i regionen."

- Nordfjord reiseguide 2006

5.2.1.1 Reiseliv

Nordfjordeid blir markedsført som et grønt og velstelt sentrum av kommunen med en lang historie. Det er flere selskaper som driver med rideturisme i kommunen. Norsk Fjordhestsenter på Myroldhaug er nasjonalt senter for avl og bruk av fjordhesten. Senteret er åpent hele året og tilbyr utleie av hytter, fjellturer, dagsturer og kortere turer. Et annet selskap er Evas ridesenter som driver med islandshest. Selskapet tilbyr rideleirer og weekendturer hvor deltagerne skal ut i naturen og ri.

Bilturen på den gamle veien over Brekka mellom Harpefosen og Bjørkedalen blir markedsført som en "klassiker". Her kjører turistene gjennom et kulturhistorisk rikt område, med flere gamle hvelvingsbruer og setermiljøer langs store deler av veien.

Alt. 1.0 går ut fra Leivdal transformatorstasjon og krysser Hornindalsvaten like øst for utløpet av Eidselva. Ved elva er det en gammel skysstasjon som per dags dato er svært forfallen. Eierne har uttalt et ønske om å sette den i stand og benytte den i reiselivssammenheng.

Hornindalsvatnet, Stigedals-vassdraget Eidselva og Heggjadalen er viktige områder for ferskvannsfiske. Eidselva blir markedsført som en av de beste elvene i Sogn og Fjordane fylke når det gjelder laks- og sjøaufiske. I 2005 ble det fanget 591 laks og sjøaufe i Eidselva. Dette er en elv med lange tradisjoner knyttet til sjøaufe- og laksefiske. Eidselva blir markedsført som en relativt rimelig fiske-elv: "Fiskekortprisane er på eit folkelig nivå slik at dei fleste kan ha høve til å prøve laksefiske i Eidselva". Hvor mye næringsvirksomhet ut over salg av fiskekort som er knyttet til fisket er usikkert. Følgende aktører driver med utleie av båter; Skipenes gard/Arild Andersen, Nesjartun camping og Alsaker hytteutleige.

5.2.1.2 Friluftsliv

I fjellområdene i Eid kommune er det 44 merkede turløyper. Hjelmeland, Leivdalsdalen, Kjølisdalen, Heggjadalen og Kyrkjefjellet blir trukket frem som viktige turområder. Tua er et familievennlig og mye brukt turområde både sommer og vinter. Her er det også skytebane, lysløpe og servicebygg.

Fladalen er mye brukt i friluftssammenheng, og er sentralt utfartssted for lokalbefolkningen i Eid kommune som alt. 1.4 og 1.5 vil være i konflikt med.

5.2.1.3 Fritidsboliger

Det er spredte stølsområder ved Svartdalshornet og Blåsved og det vurderes i kommunen om flere støler kan settes i kategori fritidsbolig/hytte her. Disse kan berøres negativt av trasé 1.13. Trase 2.0 vil gå sør for Eid kommunes største hytteområde hvor det også er mange setrer (Eid Kommune plan 2006-2012). Fladalen og Stigedalen har en del hytter nå som vil kunne bli påvirket negativt av alt 1.4 og 1.4.1. I Fladalen og Stigedalen er det flere planer for ytterligere hyttebygging.

5.2.2 Stryn kommune

"Stryn kommune ligger ved enden av Nordfjorden – ein vakker kommune der fjorden møter brear og fjell."

- Nordfjord reiseguide 2006

Traséalternativ 4.0 og 4.10 går gjennom kommunen helt i vest. Selv om traséen ikke går gjennom sentrale deler av kommunen vil den kunne påvirke reiselivet i kommunen ved at innseilingen inn Nordfjord til kommunen blir berørt. Friluftslivet og fritidsboliger i vestre del av kommunen kan også bli påvirket.

5.2.2.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i kommunen har lange tradisjoner som går 150 år tilbake. De engelske laksefiskerne var de første, og kom allerede på 1860-tallet. Mot slutten av 1800-tallet kom turisthotellene og cruisebåtene som medførte at det ble en næring å ta i mot gjester. I dag er turisme en av de viktigste næringene i Stryn kommune.

Viktige turistattraksjoner er Jostedalsbreen Nasjonalpark og da særlig Briksdalsbreen, Lodalen med sin dramatiske historie og Sommerskiseret.

Den Trondheimske postveg (Bergen – Trondheim) går gjennom Stryn kommune fra Utvik, over fjorden til Faleide, og videre til Markane. Denne restaurerte vegen kan man gå til fots. Vegen var den første landtilknytningen mellom Bergen og Trondheim.

5.2.2.2 Friluftsliv

Ingen viktige områder blir berørt, bortsett fra de helt vestre delene av Utvikfjellet.

5.2.2.3 Fritidsboliger

Ingen hyttefelt eller stølsområder blir berørt.

5.2.3 Gloppen kommune

"Med isbrear, høgfjell, vidder og dalføre – og med heile fjordriket for føtene sine – er Gloppen kommune ei samansetjing av alt det vi forbind med norsk natur. Det var ikkje for ingenting at adelen i det forrige århundret fann vegen hit for å oppleve naturen i si mest varierte form. I dag som den gang er det framleis naturen som lokkar ferierande til Gloppen".

- Nordfjord reiseguide 2006

5.2.3.1 Reiseliv

Naturen har vært sentral i utviklingen av reiselivsnæringen i Gloppen kommune siden 1800-tallet. Det er et bredt spekter av aktiviteter de tilreisende kan delta på, blant annet rafting, hestesaferi, brevandring, fjellklatring og fiske. En av reiselivsproduktene i området med lengst tradisjon er fisket. Gloppen har to lakseelver. Gloppenelva og Å-Ommedalselva og i tillegg er det 130 vann som det går an å fiske i. Breimsvatnet nevnes spesielt som et viktig fiskevann.

Midtkanalen Fjordservice AS tilbyr båtturer på Breimsvatnet med MS Breim som rommer 35 personer. I juli går båten faste turer mellom Reed og Førde ("Førs") hver søndag. Resten av året tilbyr selskapet Charterturer og matservering i Naustet i Kandal. Alt. 4.14 vil kunne virke negativt inn på båttaktiviteten i den nordvestlige delen av Breimsvatnet.

Det er 15 – 20 gårder i kommunen som driver med utleie av jaktrettigheter. Skjerdal bruk i Gloppen er en av de største aktørene på dette markedet og har 20 fellingsløyver på hjort. I Skjerdal blir det drevet med guidet hjortejakt, åtte av fellingsløyvene blir leid ut til fire jaktlag med utgangspunkt i to hytter ved Skjerdalsvatnet innerst i dalen. Inntektene fra jakten utgjør en vesentlig del av inntekten til bruket. En annen stor aktør er Straumsbotn bruk i Gloppen som har 22 fellingsløyver.

Jølster rafting AS er et aktivitetsselskap som tilbyr naturbaserte aktivitetsprodukter. Blant produktene de tilbyr er rafting i Jølstra og Stardalselva, paintball, brevandring på blant annet Haugebreen i Stardalen i Jølster og turer til Snønipa, urvandring i Tjovura, villmarksleirer og pakketurer.

Det er to selskaper som driver med rideturisme i Gloppen. Norsk fjordhestgard på Reed driver med avl og tilbyr leie av hest på timebasis og dagsturer. Cactus Trail Raid tilbyr ridesafarier på en til to dagers varighet med araberhester.

Gloppen hotell er et tradisjonsrikt hotell som har vært drevet fra 1829. Hotellet har 6 hjorteløyver til utleie fra 10. september til 15. november. Løyvene er fordelt på flere områder i Nordfjord. Hotellet organiserer transport med bil og båt med kjentmenn og jaktleder. Hotellet tilbyr også småviltjakt på hare og rype på 60 km² stort jaktterreng på Utvikfjellet. Hotellet er en sentral aktør i forhold til sportsfisket i Gloppenelva.

Galleri Astrup Hyen er ei gammel røykstove fra 1873 som Nikolai Astrup d.y. arbeidet i frem til han døde i 1990. Galleriet drives av Stig Eikaas.

Nordfjord folkemuseum ligger i friluftsområdet Jølet nær Sandane. Friluftsmuseet har 42 antikvært hus. Flere av dem er innredet slik de ble brukt på 1700 og 1800-tallet.

5.2.3.2 Friluftsliv

Det er flere viktige friluftsområder i Gloppen kommune. Det er 76 merkede turløyper med populære turmål som Eggenibba, Fitjedalen, Eimhjelledalen, Gjengedalen og Ryssdalshornet. Området rundt Skjerdingsane blir beskrevet som et attraktivt og populært turområde. Tre turer som blir trukket frem er:

1. Den merkede ruten fra Mettneset og oppover og forbi Skarvevatnet.
2. Ruten som går opp Skjerdalen fra Hyeneset til nordsiden av Skjerdalsvatnet.
3. Ruten fra Hyeneset forbi Hyenesstølen til Gåsa/Hyeneshesten.

I 1993 ble Gjeugnabu bygget av Flora turlaget. En konsekvens av dette var at bruken av området rundt hytta har økt siden. Hytta har 6 overnattingsplasser og har de siste årene hatt i overkant av 100 overnattingsgjester. I tillegg kommer dagsbesøk. Hytta blir også benyttet av skoleklasser fra grunnskole, videregående skole og folkeskoler. Alt. 1.0 vil kunne virke negativt på opplevelsesverdien av turområdet rundt hytta.

Området rundt Skilbreivatnet i Gloppen kommune er et viktig friluftsområde for lokalbefolkningen som alt. 2.0 vil være i konflikt med.

Alt. 4.0, alt. 4.13 og 4.14 vil gå gjennom et populært friluftsområde for lokalbefolkningen mellom Nordfjord og Sandane. Nøyaktig aktivitetsnivået er vanskelig å tallfeste.

Nessdal og Ryssdalshornet ved Sandane er viktige områder for lokalt friluftsliv som vil bli negativt påvirket av alt. 4.0. Nøyaktig aktivitetsnivå er vanskelig å tallfeste.

5.2.3.3 Fritidsboliger

Stølsområder rundt Skilbreivatnet, ved Langevatnet og Skorvatnet, i Austredalen, samt ved Rambergvatnet vil kunne berøres negativt av de ulike 2.0 alternativene. Videre er det stølsområder rundt Solheim som berøres av alt 4.0, mens områdene ved Austrheimsstøylen og Eidsstøylen berøres av alt 4.0, 4.13 og 4.14. Alt 4.0 kan berøre negativt området ved Ryssdalstøylen vest for Ryssdalshornet, samt Rådastøylen og Årdalsstøylen på østsiden av Breimsvatnet (Gloppen kommune plan).

5.2.4 Bremanger kommune

"Velkommen til opplevelser fra hav til bre!"

- www.visitbremanger.no

5.2.4.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i Bremanger er sterkt knyttet til naturressursene i kommunene. Det er få menneskeskapte attraksjoner i kommunen. Bremanger er en av landets mange kystkommuner som de siste årene har slått seg opp på kystfisketurisme, men mye av denne turismen er utviklet vest i kommunen utenfor den delen som kan berøres av kraftlinjen.

Sogn og Fjordane skogeigarlag og lokale grunneiere er i gang med å utvikle utmarksbaserte reiselivsprodukter knyttet til overnatting, aktiviteter, fiske og jakt. De er på et tidlig trinn i utviklingsfasen. Skogeigerlaget mener det er store uutnyttede resurser blant annet knyttet til innlandsfiske i kommunen.

Bremanger, Flora og Naustdal er noen av Norges største "hjorte-kommuner" når man tar utgangspunkt i antall fellingsløyver. Området rundt Myklebust blir trukket frem som et viktig område med lange tradisjoner knyttet til hjortejakten.

Knutholmen i Kalvåg tilbyr leie av overnatting og jaktterreng knyttet til hjortejakta.

Ett av selskapene som driver med aktivitetsbasert naturturisme i området er "Norway Adventures". Selskapet tilbyr et bredt spekter av aktivitetsprodukter; skiturer, fjellturer, fiske, jakt, seiling og klatring.

Det er flere mindre næringsaktører som tilbyr overnatting. Den største aktøren er Svelgen Hotell som kan tilby 37 kombirom og to suiter. I tillegg er det flere aktører som tilbyr enkeltrom/leiligheter, rorbuer og hytter i kommunen.

5.2.4.2 Friluftsliv

Det er flere viktige friluftsområder i kommunen og som er en del av det viktige Ålfotbreområdet. Alt. 1.11 går gjennom indre delen av Førdedalen som er et område uten tekniske inngrep. Traséen vil bli synlig fra flere av toppene i området.

Åskora er en av to viktige innfallsporter til Ålfotbreen. Traséalternativ 1.10 følger delvis parallelt med denne stien og det er duket for en konflikt her, selv om det også er inngrep fra kraftregulering i området. Ferdselen i området er knyttet til visse ruter, da terrenget mange steder er krevende og ikke gir plass til mange alternativer.

Fiskevannene ved Myklebust blir trukket frem som et vakkert område med gode fiske muligheter.

Det drives som andre steder i Sogn og Fjordane utstrakt hjortejakt i kommunen.

5.2.4.3 Fritidsboliger

Spredte sætrer og hyttefelt ved Gjengnalunden, Lundavatnet og Storevatnet berøres av alt 1.0. Hyttefelt ved nordenden av Store Åskorvatnet og ved Øvre Sødalsvatnet berøres av alt 1.10. Alt 1.0 vil også gå i nærheten av hyttefelt i østenden av Ålfoten, samt ved Dalsetevatnet, hvor kommunen har åpnet for spredt fritidsbebyggelse. Det er et etablert hyttefelt og et planlagt felt i sørvestenden av Sødalsvatnet som kan bli negativt berørt både av alt 1.0 og 1.11. Alt 1.0 kan videre påvirke hyttefelt negativt ved Langesjøvatnet og Nibbevatnet, samt hyttefelt i sørenden av Svelgsvatnet. Hyttefeltet ved Hjelmevatnet berøres av alt 1.11.

Det er åpning i kommuneplanen for spredt fritidsbebyggelse ved sørøstenden av Midtgulen og på vestsiden av Myklebust som kan komme i konflikt med alt 1.0. Hyttefelt ved Indrehusvatnet og Demmevatnet ligger i nærhet til traséen men berøres ikke direkte. (Bremanger Kommuneplans arealplan).

5.2.5 Flora kommune

"Flora er eit moderne bysamfunn og har fylket sin eldste, og Norge sin vestlegaste by"
- Vestkysten reiselivslag AS

5.2.5.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i kommunen er lite utviklet per dags dato. Den delen av reiselivsnæringen som er utviklet er sterkt knyttet til kyst- og utmarksresursene. Det er få menneskeskapte attraksjoner. I dalførene rundt Ålfotbreen er det svært gode hjorteområder, og hjortejakten gir gode inntekter til flere av brukene. Grøndalen bruk i Flora har for eksempel 11 fellingstillatelser. Øyra Ferie og Fritid i Norddalsfjord tilbyr overnatting og leie av jaktterreng knyttet til hjortejakta. "Kyst Aktiv" er et lite selskap som tilbyr et bredt spekter av naturbaserte aktivitetsprodukter.

5.2.5.2 Friluftsliv

Det er flere populære og viktige lokale og regionale friluftsområder i kommunen. Kommunen er en del av Ålfotbreeområdet.

Flora Turlag har tre hytter i Flora kommune. Grytadalsbu i Grytadal har fem sengeplasser og en sovehems. Børabu har seks sengeplasser. Blåbrebu har 14 sengeplasser og en sovehems. Turlaget har planer om å bygge en ny hytte mellom Blåbrebu og Børabu.

Grytsdalenbu er den minst brukte av hyttene til turlaget. Traséalternativene 1.0, 1.16 og 1.17 vil sannsynligvis være med på å redusere bruken av hytta ytterligere ved at naturopplevelsen vil bli redusert noe.

Flere av toppene langs Eikefjorden er populære dagsturmål for lokalbefolkningen. Blånipa blir trukket frem. Traséalternativ 1.0 vil være i konflikt med friluftslivet her.

5.2.5.3 Fritidsboliger

Kommunen har planlagt et hyttefelt (og friluftsområde) ved Endestadvatnet/ Storebru som muligens vil bli berørt av alt 1.0. Ellers ligger det generelt mye spredt fritidsbebyggelse i områdene langs 1.0 og 1.18. (Flora kommuneplan 2002-13).

5.2.6 Naustdal kommune

"Naustdal – Laksens rike"

- Sunnfjord Fosseheimen 2006, Reisemål Sunnfjord

5.2.6.1 Reiseliv

Naturressursene er viktige for reiselivsnæringen i Naustdal kommune. To av de viktigste produktene er knyttet til fiske og hjortejakten.

Det er fire storvald for hjortejakt; Vevring Storvald (30 259 daa), Midtre Naustdal storvald (49 209 daa), Naustdalen nordside storvald (32 635 daa) og Nedre Sørside storvald (25 628 daa). I tillegg er det 15 mindre hjortevald. I 2005 ble det felt 364 hjort i kommunen.

Når det gjelder fiskeresursene i kommunen kan de deles inn i tre typer; innlandsfiske, lakse- og aurefiske og sjøfiske. Kommunen har 30 fiskevatn og tilsvarende elvestrekninger med aure. Elva Nausta blir markedsført som en av de beste lakseelvene i Sogn og Fjordane. Gjennomsnittlig fangst 1999-2003 var 4.467 kg med topp på 7.290 kg i 2000. Omsetningen knyttet til salg av fiskeløyper i elva lå i perioden på rundt 2,8 mill. kroner pr år. Salg av tilleggsprodukter som overnatting, servering og annen tilhørende virksomhet lå på rundt 6 mill. kroner. Fisket i Nausta gir en årlig bedriftsøkonomisk verdiskapning på i underkant av 9 mill. kroner. Traséalternativ 1.0 som krysser elva kan virke negativt inn på opplevelsesverdien av den nedre delen av elva.

Sogn og Fjordane skogeigarlag og lokale grunneiere er i gang med å videreutvikle det utmarksbaserte reiselivstilbudet i kommunen knyttet til overnatting, fiske og jakt. De er på et tidlig trinn i utviklingsfasen.

I Frammarsvika har familien Slettehaug laget museum og "restaurant" der de selger egen produsert og andres gårdsmat. Historiefortelling, mat, vertskapet og utsikten overfjorden er viktige deler av konseptet.

5.2.6.2 Friluftsliv

Kommunen er en del av det foreslåtte verneområdet Naustdal-Gjengedal som er populære og viktige lokale og regionale friluftsområder.

Turterrenget rundt Vonavatn og Stølsvatnet er viktige utgangspunkt for friluftsliv. Områdene er populære som utgangspunkt for lengre turer og kortere dagsturer. Vannene er lett tilgjengelige med bil. Noe som har medført at områdene har blitt populært blant barnefamilier.

Fjellområdet nordvest for Angedalen i Førde og Nausdal kommune blir benyttet i friluftssammenheng. Trodalensvatenet blir trukket frem som et viktig område som alt. 2.0 kommer i konflikt med.

5.2.6.3 Fritidsboliger

Stølsgrøndene ved Savlandsvatnet kan mulig bli berørt av alt 2.0 og 2.10.1 som passerer ved sørvestenden av vatnet. Alt 1.18 passerer nær et område med enkelthytter og ei stølsgrønd ved Hyvatnet. Seterhus og ei stølsgrønd ved Hovestølen berøres negativt av alt 1.0/ 2.11.2, mens stølsgrønder ved Storevatnet og Johstadstølen berøres av alt 1.0.

5.2.7 Jølster kommune

"Jølster – Rik på historie, kunst og kultur"

- Sunnfjord Fosseheimen 2006, Reisemål Sunnfjord

5.2.7.1 Reiseliv

Naturen spiller en sentral rolle i reiselivet i Jølster, som blir beskrevet som "eit godt utgangspunkt for naturbaserte aktivitetar, anten du vil 'gjere' naturen på eiga hand, eller delta på organiserte aktivitetar med profesjonelle arrangørar" (www.jolster.com). Astruptunet er kanskje en av de viktigste turistattraksjonene i Jølster kommune. Årlig blir stedet besøkt av mellom 5-8000 personer. Nordmenn utgjør ca 70 % av de besøkende. Eikaasgalleriet på nordsiden av Jølstravatnet har mellom 3-6000 besøkende. Andre attraksjoner i kommunen er Jølstramuseet, Ålhus kirke, Helgheim kirke og Audhild Vikens vevstove /julebutikken.

Jølstravatet, Jølstra og Haukedalsvannet blir trukket frem som to eldoradoer for sports- og hobbyfiskere. Et selskap som tilbyr tilrettelagte fisketurer i området er Norsk fiskesenter AS.

Traséalternativ 4.11 og 4.11.1 på nordsiden av Jølstravatnet vil være konfliktfylt i forhold til aktiviteter som går ut på "å se" og å være "aktiv i naturen". Fra reiselivsnæringen i området er det ønskelig at linjen ikke er synlig fra veien på nord og sørsiden av Jølstravatnet.

Jølsterlia Hyttetun driver med Hytteutleie og overnatting i 5 hytter på nordsiden av vatnet vil bli direkte påvirket av traséalternativ 4.11. Traséalternativet vil passere kun noen hundre meter fra hyttene som selskapet leier ut. Hovedsesongen fra juni til september, samt litt skiturister på vinteren. Flertallet av de utlandske besøkende er fra England og Nederland. Fra hyttetunet er det tilrettelagte stier for turistene. Det er planlagt et nytt alpinsenter ved Vassenden.

Skei hotell er et tradisjonsrikt hotell som har vært drevet av flere generasjoner. Hotellet er nå inne i en prosess som blant annet skal medføre utvidet kapasitet.

5.2.7.2 Friluftsliv

Høgeheia på grensen mellom Førde og Jølster kommune er et viktig lokalt friluftsområde som alt. 2.0 og 2.12 vil ha negativ innvirkning på.

Fjellområdet nord for Jølstervatnet er et viktig område for lokalt friluftsliv. Alt. 4.11 krysser over, Årdal og Ålhus som er sentrale innfallsporter til dette området. Alt. 4.11.1 går gjennom sentrale friluftsområder som vil ha store negative konsekvenser.

5.2.7.3 Fritidsboliger

Det er en god del fritidsboliger spredt rundt Jølstervatnet. Kommunen har satt av 113,8 daa for hyttebygging ved Vassenden i nærhet av skisenteret og alt 2.0 vil sannsynligvis få negative konsekvenser her. Alt 4.0 langs Jølstravatnet vil ha negative konsekvenser for flere planlagte hyttefelt og områder ved Helgheimsstølen, ved Ålhus hvor det er satt av 14 daa til hyttebygging ned mot riksvegen, samt ved Hegrenesåsen, der det er satt av 140 daa til hytter. Videre er det planlagt hyttefelt i Svidalsøyra som mulig berøres av alt 4.11. (Jølster kommuneplans arealdel 1999-2010).

5.2.8 Førde kommune

"Førde – Festival og handelsbyen"

- Sunnfjord Fosseheimen 2006, Reisemål Sunnfjord

-

5.2.8.1 Reiseliv

Førde blir markedsført som en festival- og handelsby, men likevel spiler naturen en viktig rolle i profileringen av kommunen. Særlig blir det trukket frem at Førde by er et godt utgangspunkt for utforsking av Fosseheimen, breene, fjorden og kysten, siden alt ligger innen for én times kjøring.

Kommunen har mange ulike attraksjoner og aktiviteter å tilby tilreisende. "Laksen" er en 65 m lang lakseskulptur i stein ved lakseelva Jølstra. Fiskeresursene har vært en viktig del av kommunens reiselivsnæring. Jølstraelva har vært stengt for fiske etter vill-laks, men ble i 2003 åpnet igjen med en avgrenset kvote.

Førde kirke er ei tømmerkirke fra 1885 med ei altertavle fra 1643. Det er flere skiftende kunstutstillinger i kommunen. De største galleriene er Fylkesgalleriet, Galeri G og Kunstnarsenteret.

Sunnfjord Museum er regionmuseum for alle kommunene i indre Sunnfjord. Museet ligger i Movika like øst for Førde sentrum. På museet finner man en friluftsavdeling, der hoveddelen viser hvordan livet var på en gård og en husmannsplass i Sunnfjord rundt midten av 1800-tallet. Det er samlet 30 bygningene fra alle bygdene i indre Sunnfjord, og viser et tidsspenn i byggeskikk fra 1500 til rundt 1900.

Den Trondheimske Postveg går gjennom kommunen. Det arrangeres organiserte fotturer til høyfjellet. Man kan også leie seg sykkel og sykle over hengebrua over Hafstadfjellet på en av de mange skogsveiene.

De to største skianleggene i Førde kommune er Langeland Skisenter og Blomlia skisenter.

5.2.8.2 Friluftsliv

I Førde kommune går alt. 1.0 gjennom Viafjellet og Førdsnipa som er et populært friluftsområde for lokalbefolkningen. Fjellområdet nordvest for Angedalen i Førde og Nausdal kommune blir benyttet i friluftssammenheng. Trodalensvatenet blir trukket frem som et viktig område. Alt. 2.0 vil komme i konflikt med friluftsinteressene. Høgeheia på grensen mellom Førde og Jølster kommune er et viktig lokalt friluftsområde. På sørsiden av Moskog går alt. 1.0, 1.2 og 1.24 gjennom et lokalt viktig friluftsområde.

5.2.8.3 Fritidsboliger

To hyttefelt mellom Holsavatnet og Åsvatnet vil berøres negativt av alt 1.20 (Reguleringsplan Vettereiene – Holsen for bustader og hytter, og samtale med kommunen 6.10.06)

5.2.9 Oppsummering – verdi- og konsekvensvurderinger midtre del

Tabell 19. Oversikt over verdi, virkning og konsekvens av de ulike hovedalternativene i det midtre delområdet. I tillegg rangeres alternativene for de tre utredningstemaene.

	Rangering	Verdi	Virkning	Konsekvens
Reiseliv hovedalt. 1	2	++	--	-
Reiseliv hovedalt. 2	1	+	-	0
Reiseliv hovedalt. 4	3	+++	---	--
Friluftsliv hovedalt. 1	1	++	--	-
Friluftsliv hovedalt. 2	2	+++(+)	----	----
Friluftsliv hovedalt. 4	3	+++(+)	---	---
Fritidsboliger hovedalt. 1	1	++	-	0/-
Fritidsboliger hovedalt. 2	2	++	-	0/-
Fritidsboliger hovedalt. 4	3	+++	---	--

Foretrukket alternativ: 4.0 – 4.15 (transformering Åskåra) – 1.0 – 1.11 eller 1.11.1 – 1.0 – 1.18 – 2.0. Dette vil medføre at en unngår de verdifulle områdene rundt utløpet av Hornindalsvatnet, og at nærområder rundt Nordfjordeid berøres så lite som mulig. Videre vil traseen 1.18 – 2.0 forbi Førde medføre at verdifulle nærfriluftsområder ved Førde skjermes, og at en unngår en dalkryssing nede i Naustdal.

Viktige avbøtende tiltak på strekningen er igjen kamuflering av master og liner. Videre bør jordkabel vurderes på spesielt utsatte steder, for eksempel i nærfriluftsområder rundt tettstedene Førde og Nordfjordeid dersom det velges traseer som berører disse.

5.3 Delområde Moskog – Fardal

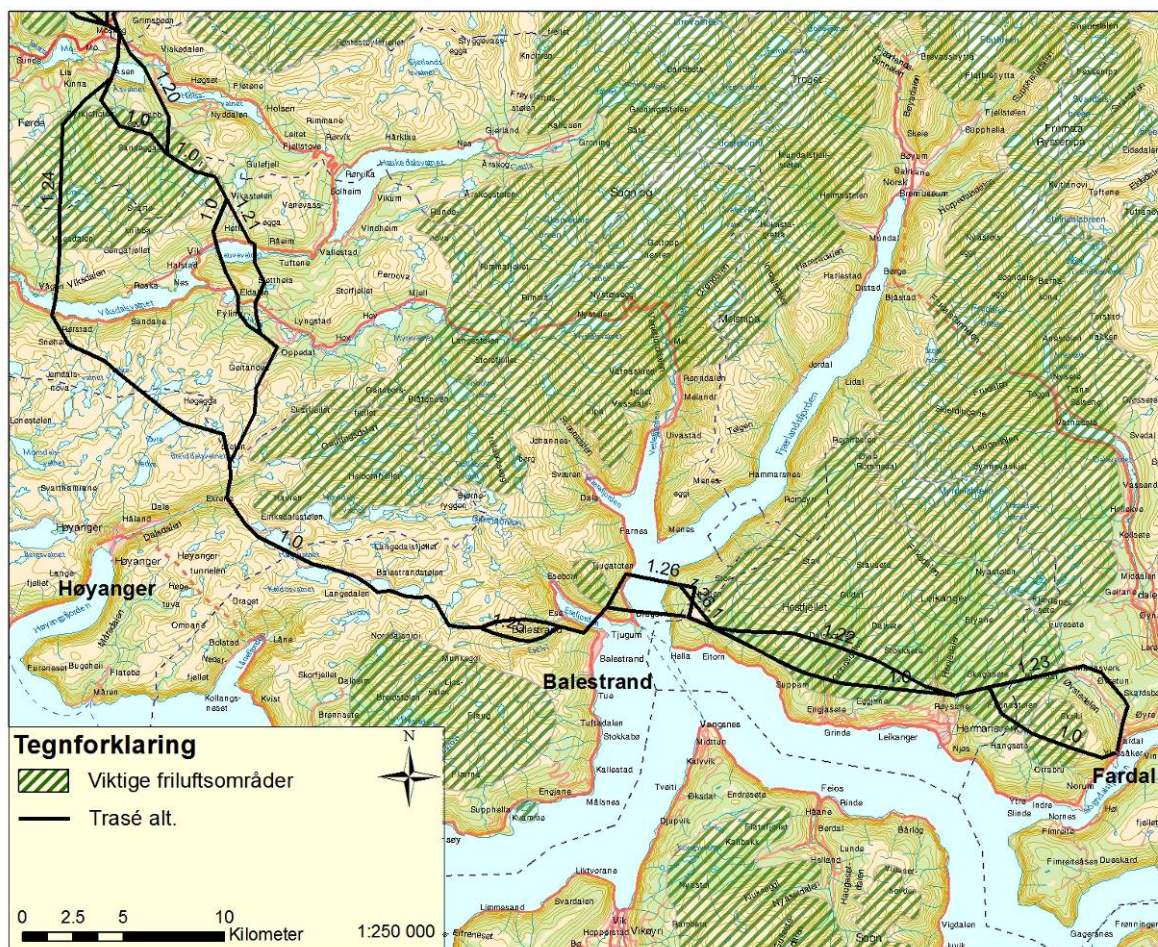
Den søndre delstrekningen er den med lavest konfliktnivå i forhold til de tre utredningstemaene. Det forutsettes at den allerede eksisterende 132 kV ledningen (300kV master) mellom Fardal og Stølsvatnet (Høyanger) blir revet og erstattet med den nye 420 kV ledningen.

Det er særlig indre del av Sognefjorden som er sentral i forbindelse med turismen i den sørlige delen av utredningsområdet pr. dags dato. Området langs Rv. 13 er et viktig satsingsområde for å videre utvikle reiselivsnæringen i området, figur 13.

Figur 13. Moskog – Fardal. Sentrale turistområder

Det er særlig nærfriluftsområder til tettstedene ved Sognefjorden som vil bli berørt av tiltaket, figur 14.

Figur 14. Moskog – Fardal. Viktige friluftsområder

Konfliktnivået mellom fritidsboliger og tiltaket er lavere i denne delen av utredningsområdet, figur 15.

Figur 15. Moskog – Fardal. Viktige fritidsboliger

5.3.1 Gaular kommune

"Gaular – Hjertet av Fosseheimen"

- Sunnfjord Fosseheimen 2006, Reisemål Sunnfjord

5.3.1.1 Reiseliv

Det er den østligste delen av kommunen som vil kunne bli berørt av tiltaket. Det arbeides med å videreutvikle Gaularvassdraget i en reiselivs- og friluftslivssammenheng. Rv.13 fra Balestrand over Gaularfjellet til Førde er på vei til å bli omgjort til nasjonal turistvei, som kanskje kan bidra til å øke trafikken her etter at mye trafikk ble knyttet til vegen mellom Sogndal og Skei i Jølster via Fjærland. På østsiden av Vik krysser alt. 1.0 og 1.21 veien to ganger. Alt. 1.0 vil bli liggende parallelt med Rv.13 ved den sørligste kryssingen.

5.3.1.2 Friluftsliv

Alt. 1.0 vil ligge på østsiden av Geitanova som vil være konfliktfyllt i forhold til friluftslivsinteressene i området.

5.3.1.3 Fritidsboliger

Trasé 1.0 passerer i nærheten av hyttefelt ved Vik, mens alt 1.24 kan virke negativt for hytter, støler og ledige tomter i Viksdalen. Dessuten utarbeider kommunen nye planforslag i Viksdalen i Hoffslåttene, Langestølen og Solheim. I Gaular kommune krysser alt. 1.0 over Lauvatnet parallelt med den eksisterende 132kV-ledingen. Her er det et par utleiehytter i dag, samt planer om å bygge et par til. (Kommuneplan 2000-2012, og samtale med kommunen 11.10.06).

5.3.2 Høyanger kommune

"Høyanger – Industribyen ved Sognefjorden"

- Sunnfjord Fosseheimen 2006, Reisemål Sunnfjord

5.3.2.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i kommunen er relativt ung. Profileringen av kommunen har hovedfokus på Høyangers industrihistorie, men det har de siste årene blitt mer fokus på naturen i området i en kommersiell setting. Det blir trukket frem at kommunen har alt som skal til for å lykkes; fjell, fjord og fosser. Det er ingen viktige reiselivsinteresser per dags dato som blir berørt av den planlagte traséen.

5.3.2.2 Friluftsliv

Stølsheimen på sørsiden og fjellene på nordsiden av fjorden blir beskrevet som områder med flott natur.

5.3.2.3 Fritidsboliger

Det er ingen planer eller hyttefelt som berøres av traséalternativene.

5.3.3 Balestrand kommune

"Balestrand – perla ved Sognefjorden"

- www.balestrand.kommune.no

5.3.3.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen i kommunen har lange tradisjoner og er av de viktigste enkeltnæringene i kommunen. Kunstnerer som Hans Gude, Alfred Heaton Cooper, Hans Dahl og Johannes Flinthe har forevige landskapet og bygdene her. Kunstnerne tok med bilene sine til Europa, og dermed var markedsføringen av området i gang. Enkelte kunstnere som kom på slutten av 1800-talet bygde og sine egne villaer i den særlige sveitserstilen. Disse villaene er i dag med på å gi Balestrand sin helt spesielle stil. En av de eldste og største overnattingsbedriftene i Balestrand er Kvikne hotell. Totalt er det rundt 1300 gjestesenger fordelt på hotell, pensjonat, utleiehytter og campingplasser. På sommeren er det flere restauranter, kafeer og gallerier som holder åpent. Sognefjord akvarium ligger sentralt til på kaien. Norsk reiselivsmuseum er under oppbygning.

Bygda blir markedsført som "kunstbygda i området", og har flere utstillinger i løpet av sommeren. I markedsføringen blir det vektlagt at man i bygda kan oppleve "fred og ro", gå på utstillinger, fjordcruise, turer på fjellet eller fiske i fjorden.

Kommunen har flere mindre attraksjoner som er viktige i en reiselivssammenheng. Disse blir trukket frem: Andrinastova, Arboretet og friluftsparken med badeplass, Det Gyldne Hus, Galleri Munken, Gaularfjellet – utsiktspunkt, Haukaas Emaljeverkstad, Kong Bele, Kunst på Kviknes hotell, Kvamsøy kyrkje, Likholefossen bru – Gaularfjellet, Naustvoll Gard, Norsk reiselivsmuseum, Sognefjord Akvarium, St. Olaf's kyrkje – Engelskkyrkja, Sveitervillaer og Tjugum kyrkje.

Nasjonal turistvei ved Balestrand blir krysset av kraftlinjen ved Esefjorden.

Krysningsalternativet 1.26 over Fjærlandsfjorden vil medføre at fjodkrysningen ikke lenger vil være synlig fra selve Balestrand, og man vil dermed oppleve en bedring i forhold til nåværende situasjon.

5.3.3.2 Friluftsliv

I Balestrand kommune vil traséen gå gjennom Langedalen som er et lokalt viktig friluftsområde hvor man blant annet finner gode fiskevann. Det drives aktiv fiskekultivering i flere av vannene. Området blir også benyttet i forbindelse med jakt.

5.3.3.3 Fritidsboliger

Alternativ 1.0 og 1.26 vil berøre et område med utleiehytter, camping og fjordhotell i ytre del Ese fjorden ved Tjugum/Dragsvik. Hyttefelt vest for Balestrand sentrum vil muligens også sje-neres av alt 1.0. Kommunen har pr. dd. ingen planer om nye felt.

5.3.4 Leikanger kommune

"Leikanger - frå fjord til fjell"

- www.leikanger.kommune.no

5.3.4.1 Reiseliv

Reiselivsnæringen er lite utviklet sammenlignet med i Balestrand og den nye 420 kV ledningen vil ha få eller ingen konsekvenser for næringen dersom den allerede eksisterende 132 kV ledningen blir revet og 420 kV ledningen blir bygget i samme trasé. Leikanger blir markedsført som "Sognefjorden sin frukthage". Blomstringstiden i mai er et viktig element i arbeidet med å videre utvikle reiselivsnæringen. Blant attraksjonene som blir trukket ferm er den 250 år gamle eika "Skrivareiki" som er 25 meter høy, og over 5 meter i omkrets. En annen naturgitt attraksjon er Kvinnefossen som har et 120 meter høyt fall, og ligg rett ved veien mellom Leikanger og Hella. Under snøsmeltinga, eller når det har regner mye, går bilvegen gjennom fossen.

5.3.4.2 Friluftsliv

I Leikanger kommune vil traséen krysse over Grindsdalen og Henjadalen. Begge disse to dalene er viktige innfallsporter for lokalt friluftsliv og turer i fjellområdene nord for Leikanger og Hermannsverk. Området benyttes hele året. Fjellområdet rundt Skiri i Sogndal kommune er et viktig nærfriluftslivområdet for befolkningen.

5.3.4.3 Fritidsboliger

Kommunen har et viktig støls- og hytteområde ved Rudsstølen som berøres negativt av alt 1.26.1. Enkelte stølsområder berøres av alt 1.0 i Grindsdalen, mens 1.22 berører Kleppane i Henjadalen der det er stølsområder, enkelthytter og foreløpige planer om utbygging som ikke enda er konkretisert. Alt 1.23 berører også enkelte stølsområder øst i Leikanger.

5.3.5 Sogndal kommune

"Sogndal kommune er sentralt plassert i høve til fjell, fjord og brear"

- www.sognefjorden.no

5.3.5.1 Reiseliv

Den nye 420 kV ledningen vil ha få eller ingen konsekvenser for næringen dersom den allerede eksisterende 132 kV ledningen mellom Fardal og Høyanger erstattes med den nye.

5.3.5.2 Friluftsliv

Indre del av Øvstedalen i Sogndal kommune er utgangspunkt for lokalt friluftsliv. Alt. 1.0 går gjennom Skriki som er et viktig lokalt friluftsområde.

5.3.5.3 Fritidsboliger

Alt. 1.23 vil ha negative konsekvenser for Øvstedalen hvor det ligger spredt hyttebebyggelse og mange støler. På nordsiden av alt 1.23 er det et hytteutbyggingsfelt ved Gautastølen nord-vest for Svartavatnet og det er hyttefelt ved Bjørndal. Kommunen reviderer pr dags dato (6.11.06) kommuneplanens arealdel og har fått en rekke forespørsler om hytteutbygging i flere områder.

5.3.6 Oppsummering – verdi- og konsekvensvurderinger søndre del

For å se en oppsummering og rangering av de ulike underalternativene se vedlegg 1.

Samlet sett er Foretrukket alternativ: 1.24 – 1.0 – 1.23. Å krysse Fjærlandsfjorden etter 1.26 vil medføre at den ikke er synlig fra Balestrand sentrum vurderes som gunstigere for reiseliv enn dagens kryssing, men samtidig vil inngrepet da flyttes inn i en mer urørt del av fjorden, og lin-

jen vil bli synlig på lisdene på begge sider av fjorden inn til nytt kryssingssted, slik at vi vurderer gevinsten av 1.26 som liten. Alternativet 1.23 vil medføre at belastningen på friluftsområdet vest for Fardal berøres minst mulig.

Også i dette området er kamuflering av master og linjer sentrale avbøtende tiltak. Videre er sanering og sammenslåing/opprydding av eksisterende linjer viktig der dette er aktuelt. Kabling er også her et aktuelt tiltak, igjen særlig rundt tettsteder i viktige friluftsområder og strekk som er eksponert for turister.

Tabell 20. Oversikt over verdi, virkning og konsekvens av de ulike hovedalternativene i det søndre delområdet. Kun ett hovedalternativ og ingen rangering.

	Rangering	Verdi	Virkning	Konsekvens
Reiseliv alt. 1		***	0/+	0
Friluftsliv alt. 1		***	0	0
Fritidsboliger alt. 1		**	0/-	0

6 Oppsummering av konsekvenser og identifisering av det minst negative traséalternativet

De mest problematiske delene av traséen er knyttet til det nordre delområdet Ørskog – Leivdal. Ingen av de foreslåtte alternativene er spesielt gunstige i forhold til de andre, og alle alternativer kommer i konflikt med betydelige verdier både for friluftsliv, turisme og fritidsboliger. Vi har trukket frem alternativ 1 og 1.1, og videre alt. 2.6 frem til Frislid som det minst negative alternativet. Årsaken til dette er ikke at alternativet er konfliktfritt, men at dette alternativet "kun" berører den ene av de to halvøyene som utgjør "Sunnmørsalpene". Alternativet er allikevel klart problematisk særlig fordi linjen vil berøre turismen i Geirangerfjorden og bilturismen over Strandafjellet, samt viktige friluftsområder øst i Sunnmørsalpene.

Delområde Leivdal – Moskog har tre hovedalternativer. Våre foreløpige vurderinger tyder på at det vestre alt. 1 er det minst konfliktfylte for alle tre deltemaene. Her er det etter vår mening ønskelig å velge transformering i Åskora og ikke i Leivdal, fordi dette vil redusere effektene på alle tre deltemaene i selve Nordfjordeid-området. Fra Frislid bør en velge alt. 4.15 frem til Veten. Da unngås viktige nærrekreasjonsområder rundt Nordfjordeid, og de godt synlige kryssingen over Eidselva eller Hornindalsvatnet flyttes vekk fra trafikknutepunktene og osområdene og inn til vannet. Vi foreslår videre at alt. 1 følges videre frem til Eikefjorden, der en går etter 1.18 frem til Fimland (alt. 2.0). På denne måten unngås kryssning nede i Naustdalen og en går fri fra det viktige rekreasjonsområdet Førdsnipa ved Førde.

Fra Moskog til Fardal er det kun ett hovedalternativ. Det er avgjørende viktig at en fra Stølsvatnet benytter eksisterende 300 kV linje/trasé, evt. fjerner denne slik at virkningen i sum blir den samme eller mindre enn i dag. De to alternativene sør for Førde er vanskelig å rangere samlet for våre temaer. Det vestre alternativet (1.24) har trolig størst konsekvenser for friluftsliv og fritidshytter, mens det østre (1.0) har størst konsekvenser for reiseliv/turisme.

Vi understreker at vi her ikke har tatt stilling til ulike kortere, delalternative løsninger på denne hovedstrekingen, disse er drøftet over og den gunstigste løsningen er presentert i kap. 5 og i vedleggstabellene.

Tabell 21. Oppsummering av konsekvensene av de tre hovedtemaene av de foreliggende hovedalternativene.

	Reiseliv		Fritidsboliger		Friluftsliv	
	Verdi	Konse- kvens	Verdi	Konse- kvens	Verdi	Konse- kvens
Delområde Nord 1	****	----	***	--	****	----
Nord 2	****	----	***	--	****	---
Delområde Midt 1	**	-	**	0/-	**	-
Midt 2	*	0	*	0/-	***(*)	----
Midt 4	***	--	***	--	***(*)	---
Delområde sør	***	0	**	0	***	0

Som nevnt både i kapittel 6 og 2 er det betydelig usikkerhet knyttet til vurderingene, i første rekke til gradering av virkninger og konsekvensgrad. Denne usikkerheten økes av næringens store betydning i området.

7 Avbøtende tiltak

Sentrale avbøtende tiltak er også drøftet i oppsummeringsavsnittene for de tre delstrekningene.

Det er noen få, åpenbare avbøtende tiltak knyttet til prosjektet. Disse er i første rekke samenslåing med/sanering av 300 kV Høyanger – Fardal, bruk av radiomerkede fjord/innsjøkryssinger og fargesetting av master og liner slik at de er så lite synlige som mulig.

Vi benytter imidlertid igjen muligheten til å peke på de betydelige verdiene og påregnelige negative konsekvensene i det nordre delområdet. Om det finnes løsninger her som fortsatt kan være økonomisk og teknisk aktuelle, for eksempel i form av sjøkabel-løsninger, så ville dette være langt å foretrekke for det nordre alternativet. Dersom en kommer til at et av de valgte alternativene må benyttes i nordre delområde, vil vi peke på muligheten for at utbygger som kompensasjon går inn og i samarbeid med lokale aktører identifiserer tiltak som kan redusere eksisterende skjemmende naturinngrep for eksempel i Geirangerfjorden og Hjørundfjorden, evt. fremmer og utvikler andre attraksjoner i området.

I tillegg bør en vurdere kabling i bakken på spesielt utsatte delstrekninger. Dette bør være aktuelt i kortere områder, særlig i tettstedsnære friluftsområder, og på spesielt eksponerte områder for reiselivsinteressene. Ett slikt område kan være på evt. synlige deler av linjen sett fra utløpet av Geirangerfjorden.

For øvrig er det ønskelig at en benytter alle muligheter til å sanere eller slå sammen eksisterende uhensiktsmessige tremastlinjer der disse kommer i berøring med den nye traséen.

8 Kilder

Informanter:

Andersen, Bjørn. Statens vegvesen, Turistveier i Sogn og Fjordane
 Aurlen, Bjørn. Kommuneplanlegger i Gloppen kommune
 Bjerke, Bjørn M.. NHO Reiseliv Midt-Norge, Regiondirektør
 Bjørlo, Gerd Fløde. Plan- og utviklingssjef i Eid kommune
 Bjørlyke, Rønau. Ytste Skotet-museumsgård
 Devold, Terje. Fjord-Norge, Adm.dir.
 Distad, Noralv. Aurland og Lærdal Reiselivslag
 Eggum, Jack. Leikanger Reiselivslag, Leiar
 Farsund, Tom. Reisemål Sunnfjord
 Filling, Jon. Planlegger i Ørstad kommune
 Fossheim, Eivind. Jølster Reiseliv og Service
 Førde, Ole Bjørn. Teknisk sjef i Bremanger kommune
 Gjerde, Geir. Destinasjon Geirangerfjorden - Trollstigen AS, dagligleder
 Gundersen, Mette. Vestkysten reiseliv
 Hailes, Sarah Jane. Sognefjorden Reiseliv BA
 Hasund, Torbjørn, Arealplanlegger i Sogndal kommune
 Hatlelid, Ståle. Plan- og miljøvernssjef i Hornindal
 Havnsund, Jacob. Kommuneplanlegger i Ørskog kommune
 Hegrestad, Trond. Oppmålingssjef i Gaular Kommune
 Hofftn, Njell. Miljøvernleder i Sykkylven kommune
 Holme, Berit. Arealplanlegger i Førde
 Hundseth, Jørgen. Skogbrukssjef i Balestrand kommune
 Istad, Heidi. Planlegger i Volda kommune
 Kjøsnes, Nils Einar. Privat entreprenør ved Skei ved Jølstervatnet
 Kristoffersen, Jørdis. Ørsta reiselivslag, Reiselivssjef
 Kvåle, Sigrunn. Tjenesteleder i Landbruk og næring i Leikanger kommune
 Lie, Einar. Teknisk sjef i Stordal kommune
 Lofnes, Solveig Berg. Avdelingsleder Astruptunet
 Lyngaas, Geir. Rådgiver i plan og samfunnsavdelingen i Sogn og Fjordane fylke
 Melvær, Alvar. Sogn og fjordane turlag, leder
 Moldestad, Gunn Aase. Sogn og fjordane skogeigarlag BA, Prosjektleder for Utmarksbasert reiseliv
 Molvær, Per Olav. Cruise Service AS, dagligleder
 Nyland, Jostein. Teknisk sjef i Høyanger kommune
 Ranestad, Henry. Avdeling for Landbruk, teknikk og miljø i Naustdal kommune
 Rønningen, Odd. Miljøvernleder i Stryn kommune
 Salthella, Wenche. NHO Reiseliv Vest-Norge, Regiondirektør
 Skreide, Jens Kristian. Reisemål Stryn og Nordfjord
 Stavseng, Astrid Eide. planlegger i Stranda kommune
 Strandal, Bidil. Strandshytta, Tilsyn
 Svendsen, Knut. tjenesteleder i Flora kommune
 Sørheim, Lillian Sæther. Møre og Romsdalfylkeskommune, spesialkonsulent- reiseliv
 Tennfjord, Børre. teknisk sjef i Ørskog kommune
 Vik, Geir Steinar. Destinasjon Ålesund og Sunnmøre
 Årdal, Finn. Jølsterlia hyttetun

Nettsider

<http://www.alr.no/>
<http://www.astruptunet.com>
<http://www.bondelaget.no/sognogfjordane/>
<http://www.eidselva.no>
<http://www.fiskeguiden.no>

<http://www.fjellinordvest.net>
<http://www.fjordhestgarden.no>
<http://www.fjordnorway.no>
<http://www.fylkesarkiv.no>
<http://www.fylkesatlas.no/>
http://www.fylkesmannen.no/fmt_hoved.asp?gid=472&aid=&tgid=427&amid=&q472=x&q427=x
<http://www.geiranger.no>
<http://www.gislink.no>
<http://www.gloppen.sportsfiske.nu>
<http://www.gloppenhotell.no>
<http://www.golppeneventyret.no>
<http://www.harpefossen.no>
<http://www.hellesylt.no>
<http://www.hyen.com>
<http://www.jolster-rafting.no>
<http://www.kraftlinja.no>
<http://www.kraftlinjer.no>
<http://www.mbbreim.no>
<http://www.mitsogn.no>
<http://www.mrfylke.no>
<http://www.nationalgeographic.com/traveler/features/whsrated0611/whsrated.html>
<http://www.naturfestivalen.no>
<http://www.naturogferie.no>
<http://www.nausta.net>
<http://www.nordfjord.no>
<http://www.norsk-fjordhestsenter.no>
<http://www.norway-adventures.com>
<http://www.orskog.kommune.no>
<http://www.orstainfo.no>
<http://www.reiselivsnytt-utmark.sfskog.no>
<http://www.sf-f.kommune.no>
<http://www.sfskog.no>
<http://www.sognefjord.no>
<http://www.sognefjord.no/bransje>
<http://www.ssb.no>
<http://www.statistikknett.com>
<http://www.stordal.kommune.no>
<http://www.stranda.kommune.no>
<http://www.strandafjellet.no>
<http://www.sunnfjord.museum.no>
<http://www.sykkylven-aktiv.no>
<http://www.turistveg.no>
<http://www.unionoye.no>
<http://www.vestkysten.no/>
<http://www.visitalesund.com/default.asp?sp=NO&bhcp=1>
<http://www.visitbremanger.no>
<http://www.aast.no>

Rapporter/Bøker:

Aas, Ø., Tangeland, T. og Museth, J. 2006. Konsekvensutredning 420 kV Linje Sima – Samnanger. Tema reiseliv og turisme. NINA Rapport 163.

Aas, Ø., Tangeland, T. & Andersen, O. 2006. Sør dalen – Isdalen nasjonalpark. Konsekvenser for reiseliv og utmarksbasert næringsutvikling. - NINA Rapport 121. 28 pp.

Andersen, O., Aas, Ø. & Kaltenborn, B.P. 2006. Ytre Hvaler nasjonalpark - konsekvenser for friluftsliv, reiseliv og fritidshytter. - NINA Rapport 123. 56 pp.

Kamfjord, Georg (2001), Reiselivsproduktet (3. utg. ed.). Oslo: Reiselivskompetanse.

Lothe, Espen (2006), "Høringsfråsegn til: Melding om 420 kV kraftledning Ørskog-Indre Sogn frå Statnett," Flora Turlag.

Melvær, Alvar (2006), "Høringsfråsegn til: Melding om 420 kV kraftledning Ørskog-Indre Sogn frå Statnett," Sogn og Fjordane turlag.

---- (2004), "Ålfotbreen landskapsvernområde - Høringsfråsegn," Sogn og Fjordane turlag.

Nes, Christer Lundberg (2006), "Hørringsuttalese: 420 kV-kraftledning Ørskog-Fardal," SunAlp AS.

Pedersen, Arne Stein (1996), "Turismen i Sogn - dei første 100 åra," in Årbok for Sogn nr. 42, 1996. Gjøvik: Historielaget for Sogn.

Rohde, Kristine (1998), "En studie av turistbygden Geiranger," Hovedfagsoppgave, Universitetet i Bergen.

SF (2000), "Felles verneplan og fylkesdelplan for Naustdal - Gjengedal Høringsutkast mars 2000," Fylkesmannen i Sogn og Fjordane and Sogn og Fjordane fylkeskommune (Eds.).

Standal, Helge J., Jon Hagen, and Gunnar Wangen (2003), Fotturar på Sunnmøre (3 ed.). Volda: Iriss Forlag.

Statens Vegvesen (2002), "Forprosjekt: Gaularfjellsvegen - Nasjonal turistveg."

Kommuneplaner og reguleringsplaner:

Balestrand kommune: Reguleringsplan Farnes, hentet den 6.10.06 på kommunens hjemmeside: <http://www.balestrand.kommune.no/2003/filer/Ymse/planhefte.pdf>

Bremanger kommune: Kommuneplanens arealdel 2004-2008 (2016)

Eid kommune: arealkart mottatt den 6.10.06

Flora kommune: Kommuneplanens arealdel 2002-2013

Førde kommune: Reguleringsplan Vettereiene – Holsen vedtatt 2005

Gaular kommune: Kommuneplan Gaular 2000-2012 og Kommunedelplan Viksdalen

Gloppen kommune: Kommuneplan for Gloppen, vedtatt 14.06.2004

Hornindal kommune: Kommuneplanens arealdel 2004-2015, godkjent 25.03.2004

Jølster kommune: Kommuneplan 1999-2010)

Møre og Romsdal fylkeskommune. Fylkesplan for inngrepsfrie naturområder

Sogndal kommune: kommuneplan for Sogndal arealdel, vedtatt 19.12.2001

Stranda kommune: Retningslinjer kommunedelplan Hevsdalen 2003-2006

Sykkylven kommune: Reguleringsplan for området kring Nysetervatnet, vedtatt 10.01.2001, samt arealkart over Sykkylven mottatt 12.10.06

vedtatt 28.06.2001

Volda kommune. Kommunedelplan for Hjartåbygda og Aldalen (fra 1996)

Volda kommune. Kommunedelplan for kystsona 2003 -2006

Ørskog kommune: Kommuneplan 2006-2017 arealdelen

VEDLEGG 1: DETALJERTE KONSEKVENSMATRISER

Verdi- og konsekvensvurderingene her er gjort relativt i forhold til de ulike innbyrdes alternativene, og gjenspeiler ikke verdivurdering på generelt nivå i tråd med veiledere på området. For dette, se rapporten forøvrig. Matrisene gjenspeiler foreløpig heller ikke de **seneste**? Fra dato – hvilke? endringene i prosjektet.

Verdivurdering

++++ Område med svært stor verdi

+++ Område med stor verdi

++ Område med middels verdi

+ Område med liten verdi

0 Område verdi

Effekt/Omfang

**** Svært stor effekt/omfang

*** Stor effekt/omfang

** Middels effekt/omfang

* Liten effekt/omfang

0 Ingen effekt/omfang

Konsekvensgrad

---- Svært store negative konsekvenser

--- Store negative konsekvenser

-- Middels negative konsekvenser

- Små negative konsekvenser

0 Ingen konsekvenser

+ Små positive konsekvenser

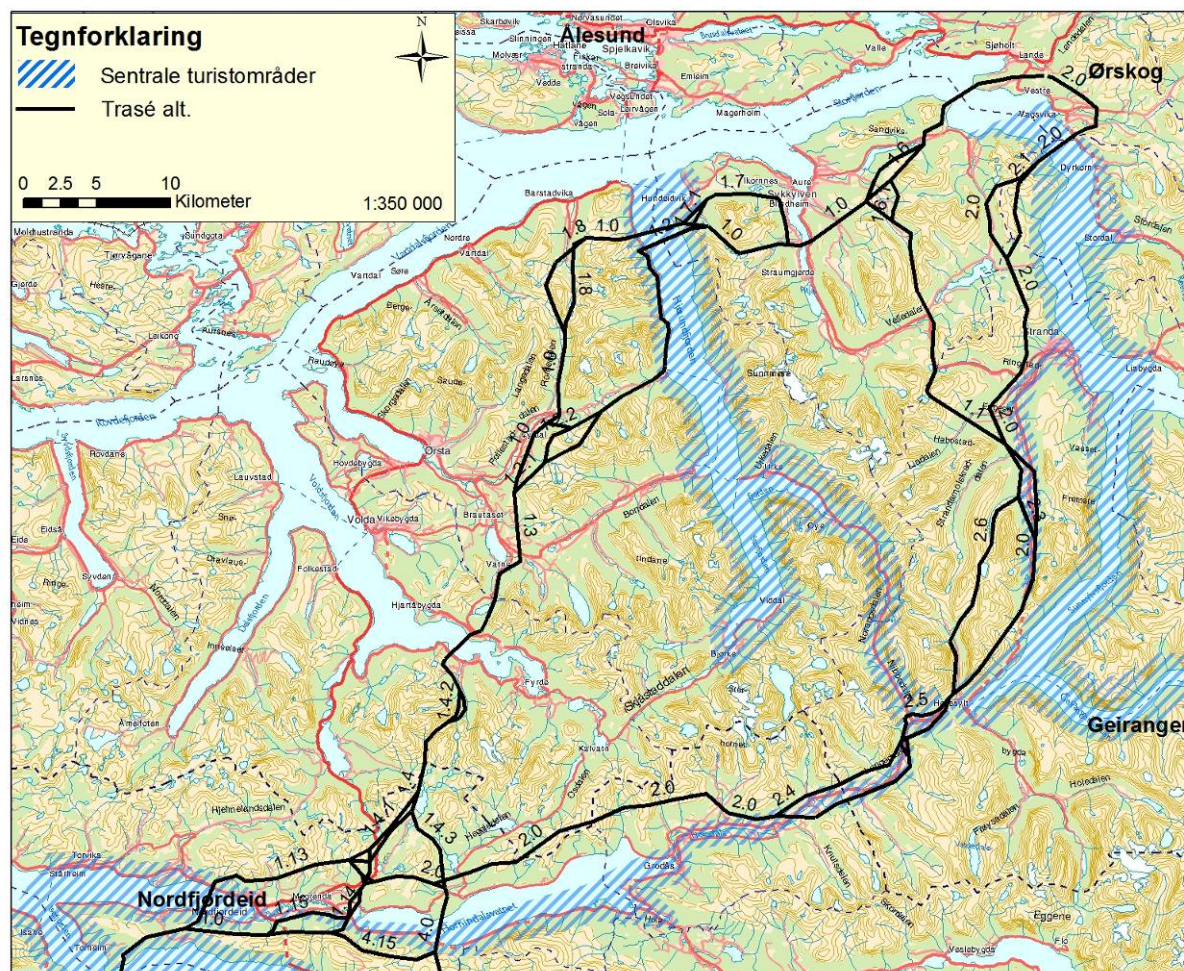
++ Middels positive konsekvenser

+++ Store positive konsekvenser

++++ Svært store positive konsekvenser

Turisme

Seksjon 1: Ørskog – Leivdal, Turisme

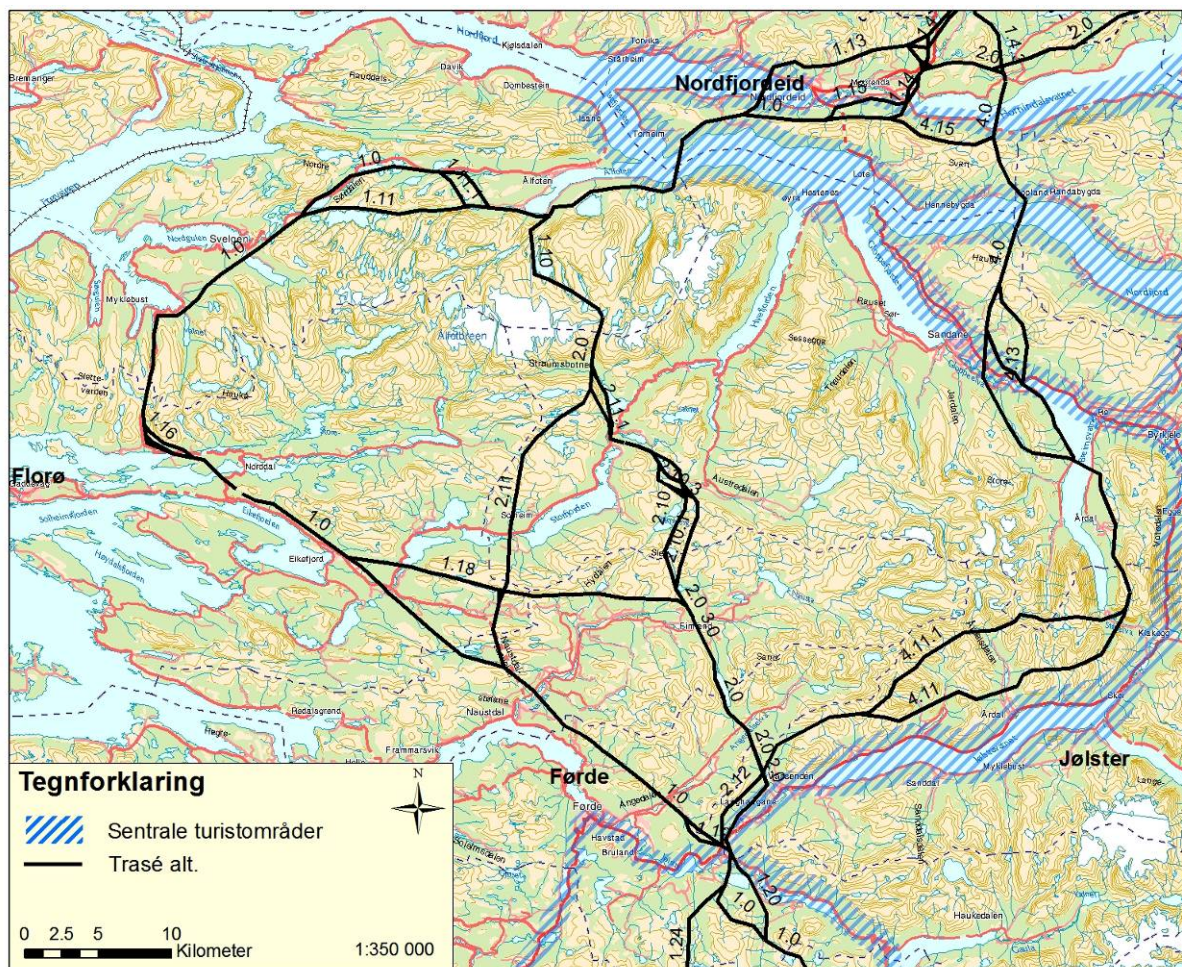
Figur. Ørskog – Leivdal, Sentrale turistområder

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Ørskog – Riksem				
1.0-1.0/1.6-1.0		+++	***	--
Riksem – Åmsnipa				
1.7-1.0/1.8-1.0-1.3	1	+++	***	---
1.7-1.7.1-1.2-1.0(1.3)/1.2.1/1.2.2	3	++++	****	----
1.0-1.0/1.8-1.0-1.3	2	+++	***	---
1.0-1.2-1.0(1.3)/1.2.1/1.2.2	4	++++	***	----
Åmsnipa – Movatnet				
1.3-1.4/1.4.2		++	**	--

Movatnet – Leivdal				
1.4-1.0	1	++	**	--
1.4.1-1.0	1	++	**	--

Traséalternativ	Range- ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens- grad
Ørskog – Myklebust/Molskreddøla				
1.0-1.0/1.6-1.1/1.6.1-1.1	1	+++	***	---
2.0-2.0/2.1-2.0	2	++++	****	----
Myklebust/Molskreddøla – Hellesylt				
2.0	3	++	**	--
2.3-2.0	2	++	**	--
2.3-2.6	1	+	*	-
Hellesylt – Ratevollen				
2.0/2.5-2.0/2.4		+++	**	--
Ratevollen – Leivdal				
2.0		++	**	--

Seksjon 2: Leivdal – Moskog, Turisme

Figur. Leivdal – Moskog, Sentrale turistområder

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Leivdal – Vetten				
1.13	3	++	**	---
1.0	2	++	**	--
1.0-1.15-1.0	4	++	***	---
1.0-1.14-1.0	1	++	**	--
1.0-1.14-1.15-1.0	5	++	**	---
Vetten – Åskorelva				
1.0		++	*	-
Kombinasjonsalternativ Åskorelva (1.0) og Straumsbotnen (2.0/2.11)				
1.10		+	*	-

Åskorelva – Sjørdalsvatnet				
1.0	3	++	**	--
1.0-1.11-1.11.1-1.0	2	++	**	--
1.0-1.11	1	++	**	--
Sjørdalsvatnet – Grytdalsbu				
1.0		++	**	--
Grytdalsbu – Hardabakken				
1.0	3	++	**	--
1.16-1.0	1	++	**	--
1.17-1.0	2	++	**	--
Hardbakken – Moskog				
1.0-1.0/1.19	3	+++	**	--
1.18-2.11.2-2.11-1.0/1.19	2	+++	**	--
1.18-2.0-2.0/2.12	1	++	**	--

Fra sørsiden av Movatnet i Eid kommune skal det i tillegg utredes et traséalternativ 1.4.3 som kombinerer traséalternativ 1.4 med traséalternativ 4.0 ved Frislid i Eid kommune. Denne løsningen legger til rette for en nordlig transformering i Åskåra og ikke i Leivdal.

Det skal i tillegg utredes et traséalternativ 4.15 som kombinerer traséalternativ 4.0 med traséalternativ 1.0 på sørsiden av Hornindalsvatnet i Eid kommune.

Det skal også gjøres en helhetsvurdering av en løsning som går utenfor Leivdal på følgende strekning Movatnet – Vetten (1.4.3-4.0-4.15-1.0). En slik løsning skal i tillegg vurderes opp imot traséalternativer som går via Leivdal.

Traséalternativ	Rangering	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvensgrad
Transformering i Åskåra og ikke i Leivdal				
1.4.3-4.0-4.15-1.0		++	**	--

Traséalternativ	Rangering	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvensgrad
Straumsbotnen – Moskog				
2.0/2.11.1-2.10/2.10.2/2.10.3-2.10(2.0)/2.10.1-2.0-2.0/2.12	3	++	**	--
2.11-1.0/1.19	2	++	**	--
2.11-1.18-2.0-2.0/2.12	1	++	**	--

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Leivdal – Moldatjønna				
2.0-4.0		++	**	--
Moldatjønna – Lyngneset				
4.0	1	++	***	--
4.13	2	++	***	--
4.0-4.14-4.13	3	+++	***	--
Lyngneset – Moskog				
4.0-4.11/4.11.1-4.11-2.0/2.12	1 / 2	++ / +	** / *	-- / -

Seksjon 3: Moskog – Fardal, Turisme

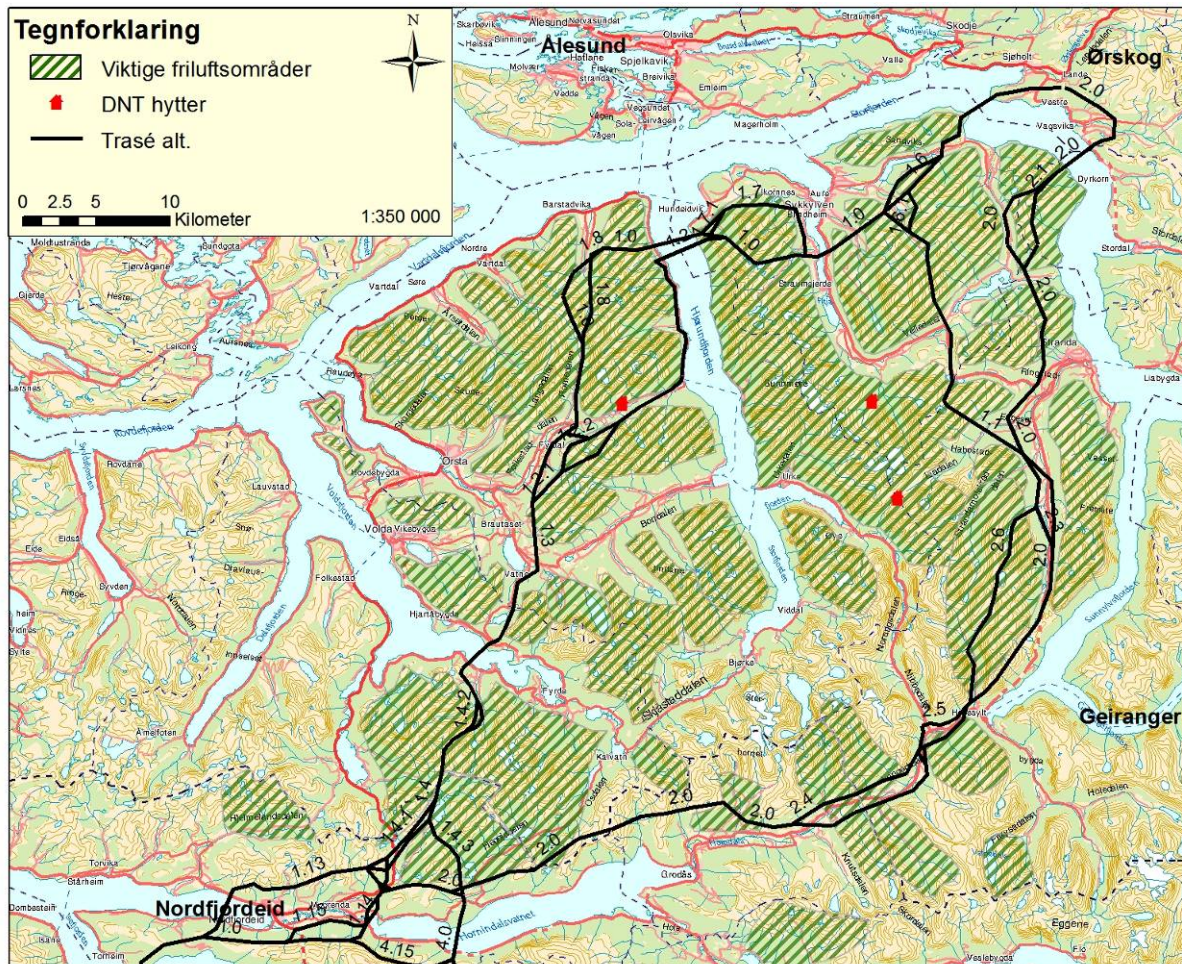
Moskog – Fardal, Sentrale turistområder

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Moskog – Stølsdalen				
1.20-1.0	4	+++	***	----
1.20-1.0-1.21-1.0	3	+++	***	---
1.0	5	+++	***	---
1.0-1.21-1.0	2	++	**	--
1.0-1.24	1	++	**	--
Stølsvatnet – Ese				
1.0	1	+	0	0
1.0-1.25	1	+	0	0
Ese – Klukgielet				
1.0	3	++++	0	0
1.0-1.26-1.0	2	++++	**	++

1.0-1.26-1.26.1	1	++++	**	++
NB! Landskap og Kultur – mulige komb.alt ml. 1.26/1.26.1/1.0 bør vurderes kort og løsning anbefales				
Klukgielet – Fardal				
1.0	4	++	**	--
1.0-1-23	3	++	**	-
1.22-1.0	2	+	*	-
1.22-1.23	1	+	*	-

Friluftsliv

Seksjon 1: Ørskog – Leivdal, Friluftsliv

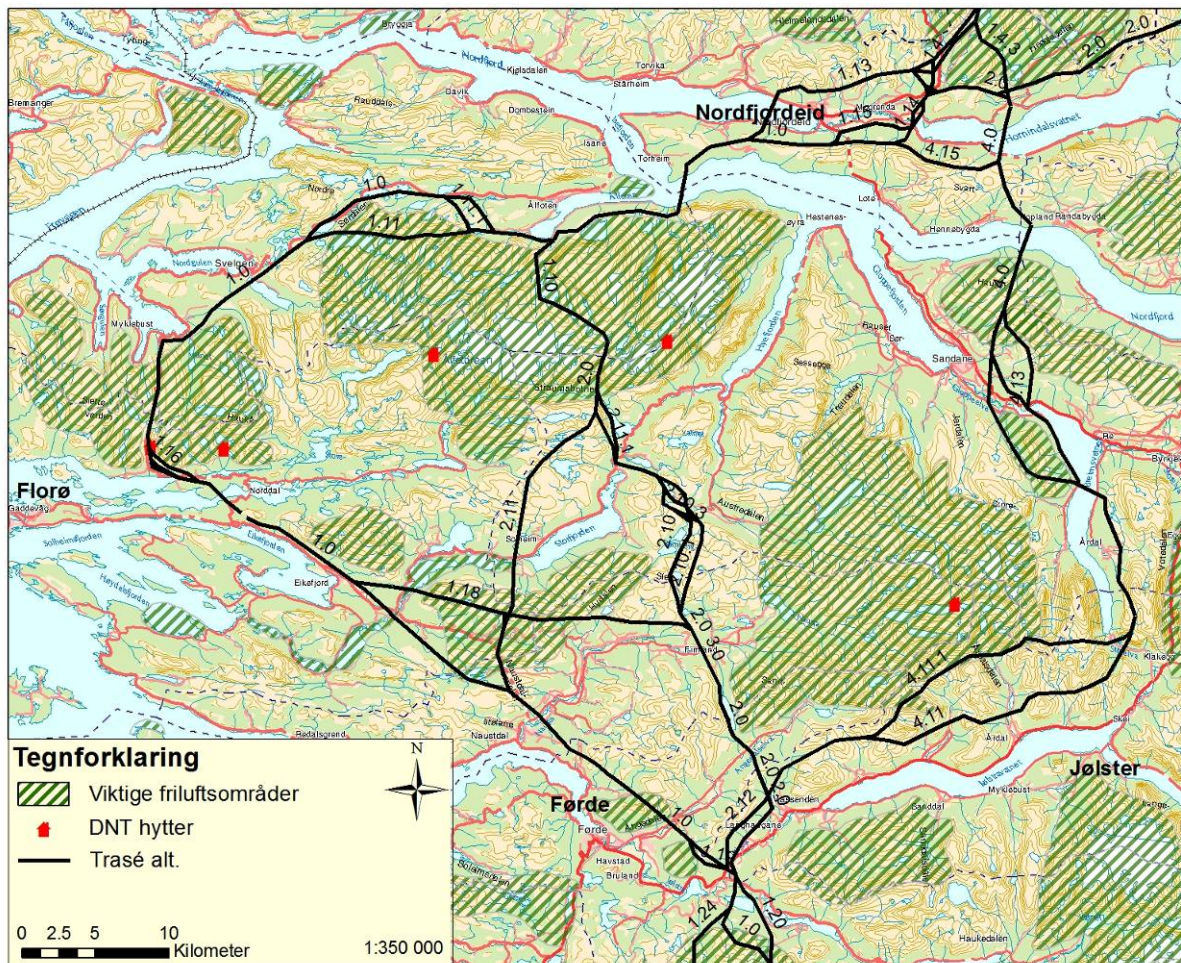
Ørskog – Leivdal, Viktige friluftsområder

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Ørskog – Riksem				
1.0-1.0/1.6-1.0		++	**	--
Riksem – Åmsnipa				
1.7-1.0/1.8-1.0-1.3	3	++++	***	----
1.7-1.7.1-1.2-1.0(1.3)/1.2.1/1.2.2	1	+++	***	---
1.0-1.0/1.8-1.0-1.3	4	++++	****	----
1.0-1.2-1.0(1.3)/1.2.1/1.2.2	2	+++	***	----
Åmsnipa – Movatnet				
1.3-1.4/1.4.2		++	**	--

Movatnet – Leivdal				
1.4-1.0	2	++	**	---
1.4.1-1.0	1	++	**	--

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Ørskog – Myklebust/Molskreddøla				
1.0-1.0/1.6-1.1/1.6.1-1.1	1	++	**	--
2.0-2.0/2.1-2.0	2	+++	***	---
Myklebust/Molskreddøla – Hellesylt				
2.0	1	+	*	-
2.3-2.0	2	+	*	-
2.3-2.6	3	+++	**	---
Hellesylt – Ratevollen				
2.0/2.5-2.0/2.4		+	*	-
Ratevollen – Leivdal				
2.0		++	**	--

Seksjon 2: Leivdal – Moskog, Friluftsliv

Leivdal – Moskog, Viktige friluftsområder

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Leivdal – Veten				
1.13	5	+++	***	---
1.0	4	+++	***	---
1.0-1.15-1.0	3	++	**	---
1.0-1.14-1.0	2	++	**	--
1.0-1.14-1.15-1.0	1	++	**	--
Veten – Åskorelva				
1.0		++	**	--
Kombinasjonsalternativ Åskorelva (1.0) og Straumsbotnen (2.0/2.11)				
1.10		+++	****	----

Åskorelva – Sjørdalsvatnet				
1.0	1	++	**	--
1.0-1.11-1.11.1-1.0	2	++	**	--
1.0-1.11	3	+++	***	---
Sjørdalsvatnet – Grytdalsbu				
1.0		++	*	--
Grytdalsbu – Hardabakken				
1.0	1	++	**	--
1.16-1.0	3	+	*	-
1.17-1.0	2	+	*	-
Hardbakken – Moskog				
1.0-1.0/1.19	2	+++	***	---
1.18-2.11.2-2.11-1.0/1.19	3	+++	***	---
1.18-2.0-2.0/2.12	1	+++	***	--

Fra sørsiden av Movatnet i Eid kommune skal det i tillegg utredes et traséalternativ 1.4.3 som kombinerer traséalternativ 1.4 med traséalternativ 4.0 ved Frislid i Eid kommune. Denne løsningen legger til rette for en nordlig transformering i Åskåra og ikke i Leivdal.

Det skal i tillegg utredes et traséalternativ 4.15 som kombinerer traséalternativ 4.0 med traséalternativ 1.0 på sørsiden av Hornindalsvatnet i Eid kommune.

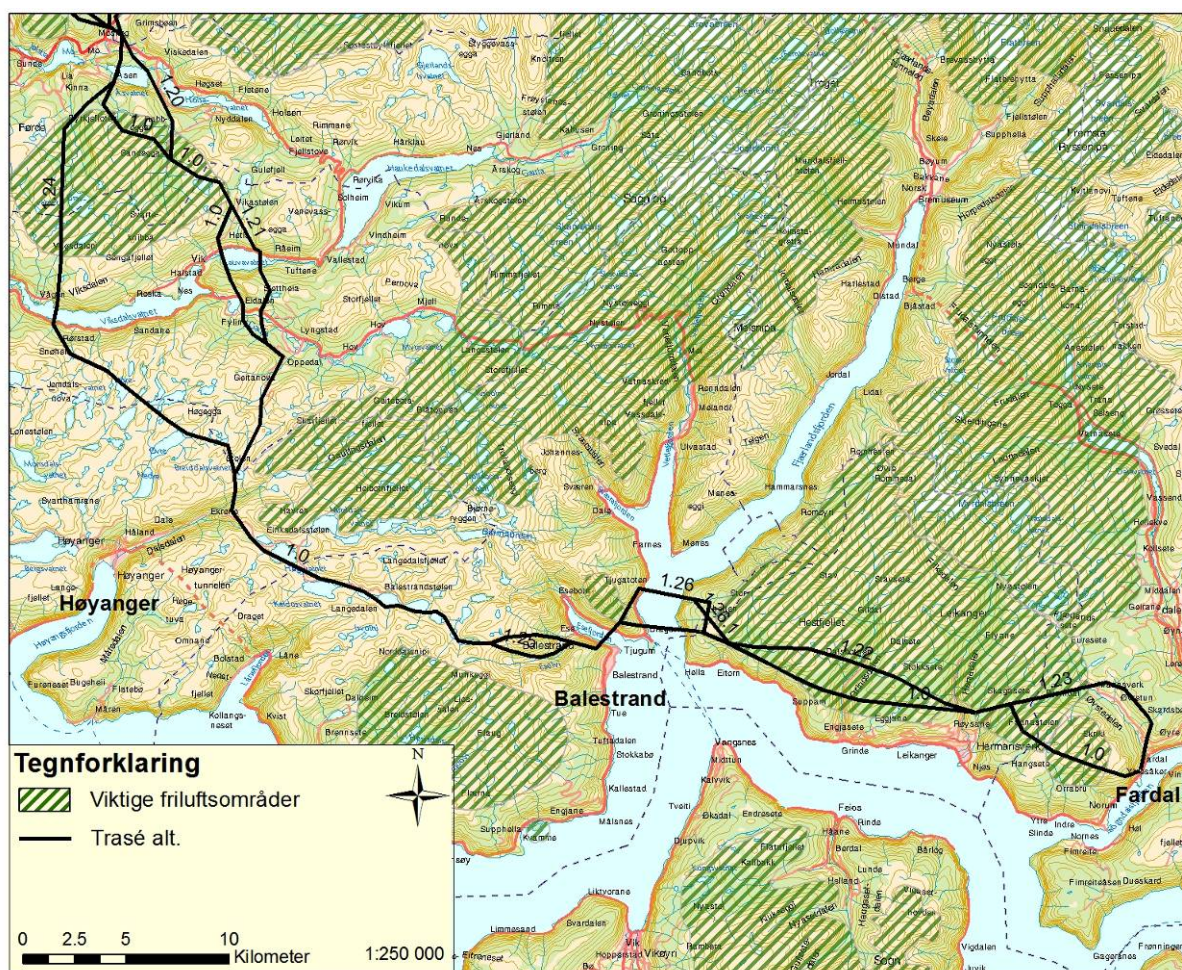
Det skal også gjøres en helhetsvurdering av en løsning som går utenfor Leivdal på følgende strekning Movatnet – Vetten (1.4.3-4.0-4.15-1.0). En slik løsning skal i tillegg vurderes opp imot traséalternativer som går via Leivdal.

Traséalternativ	Rangering	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvensgrad
Transformering i Åskåra og ikke i Leivdal				
1.4.3-4.0-4.15-1.0		++	**	--

Traséalternativ	Rangering	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvensgrad
Straumsbotnen – Moskog				
2.0/2.11.1-2.10/2.10.2/2.10.3-2.10(2.0)/2.10.1-2.0-2.0/2.12	2	+++	**	---
2.11-1.0/1.19	3	+++	**	---
2.11-1.18-2.0-2.0/2.12	1	++	**	--

Traséalternativ	Range- ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens- grad
Leivdal – Moldatjønnna				
2.0-4.0		+++	***	---
Moldatjønnna – Lyngneset				
4.0	3	+++	***	----
4.13	1	+++	***	---
4.0-4.14-4.13	2	+++	***	---
Lyngneset – Moskog				
4.0-4.11/4.11.1-4.11- 2.0/2.12		+++	***	---

Seksjon 3: Moskog – Fardal, Friluftsliv

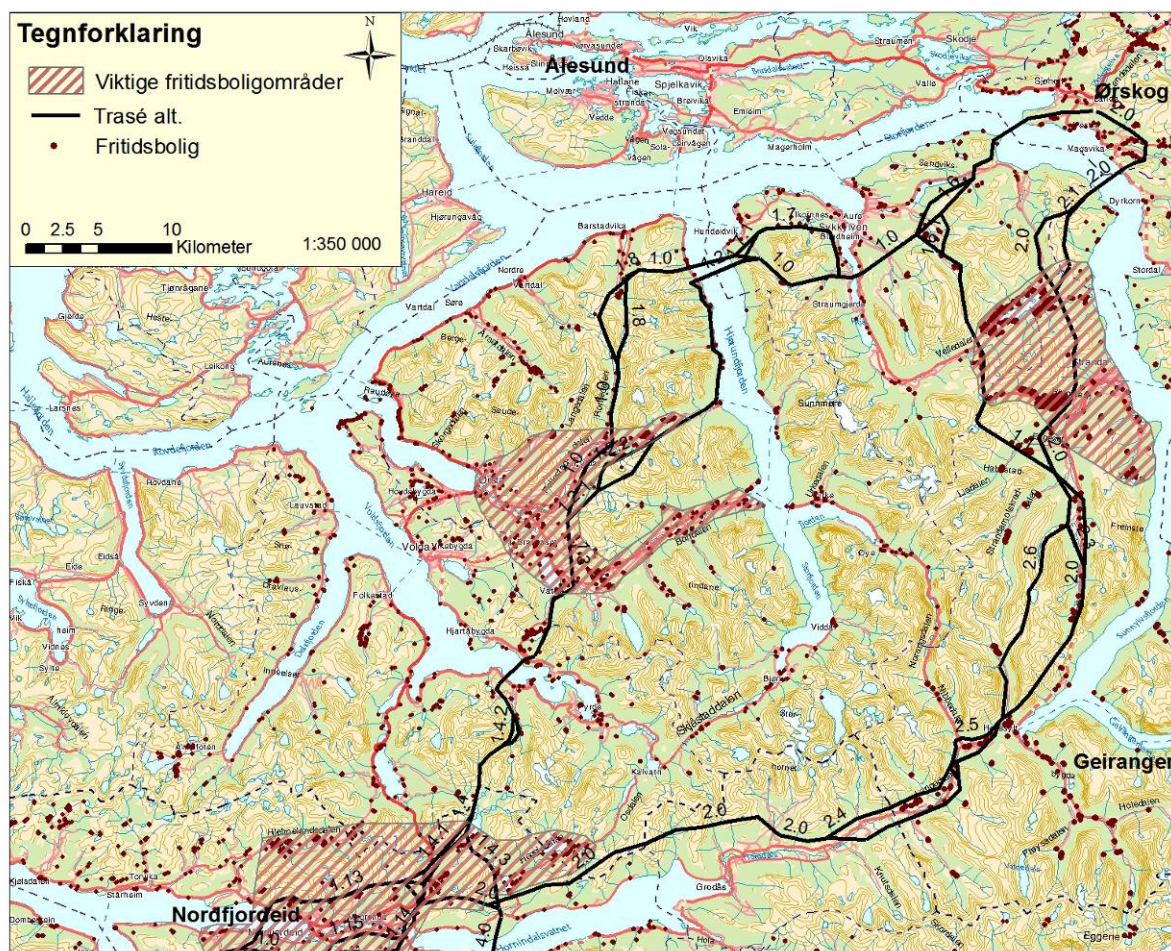
Moskog – Fardal, Viktige friluftsområder

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Moskog – Stølsdalen				
1.20-1.0	1	+++	**	--
1.20-1.0-1.21-1.0	2	+++	**	--
1.0	4	+++	**	--
1.0-1.21-1.0	3	+++	**	---
1.0-1.24	5	++++	***	----
Stølsvatnet – Ese				
1.0	1	++	*	-
1.0-1.25	1	++	*	-

Ese – Klukgielet				
1.0	1	+	*	-
1.0-1.26-1.0	1	+	*	-
1.0-1.26-1.26.1	1	+	*	-
NB! Landskap og Kultur – mulige komb.alt ml. 1.26/1.26.1/1.0 bør vurderes kort og løsning anbefales				
Klukgielet – Fardal				
1.0	1	++	**	--
1.0-1-23	2	++	**	--
1.22-1.0	3	++	**	---
1.22-1.23	4	++	**	--

Fritidsboliger

Seksjon 1: Ørskog – Leivdal, Fritidsboliger

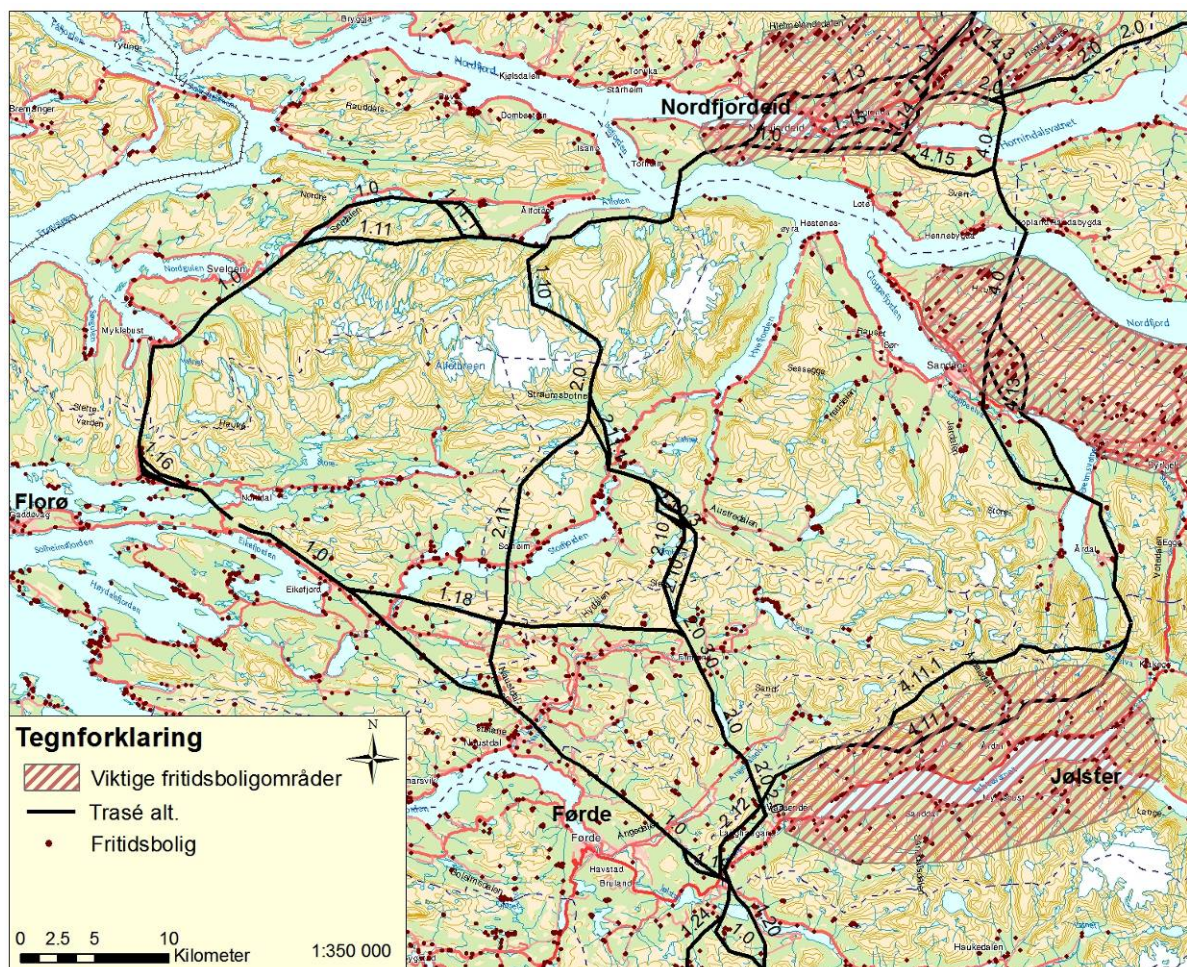
Ørskog – Leivdal, Viktige fritidsboligområder

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Ørskog – Riksem				
1.0-1.0/1.6-1.0		++	***	--
Riksem – Åmsnipa				
1.7-1.0/1.8-1.0-1.3	1	+++	***	---
1.7-1.7.1-1.2-1.0(1.3)/1.2.1/1.2.2	4	++++	***	----
1.0-1.0/1.8-1.0-1.3	2	+++	***	---
1.0-1.2-1.0(1.3)/1.2.1/1.2.2	3	++++	***	----
Åmsnipa – Movatnet				
1.3-1.4/1.4.2		++	**	--

Movatnet – Leivdal				
1.4-1.0	2	++	**	--
1.4.1-1.0	2	++	**	--

Traséalternativ	Range- ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens- grad
Ørskog – Myklebust/Molskreddøla				
1.0-1.0/1.6-1.1/1.6.1-1.1	1	++++	***	---
2.0-2.0/2.1-2.0	2	++++	****	----
Myklebust/Molskreddøla – Hellesylt				
2.0	3	+++	***	---
2.3-2.0	2	+++	***	---
2.3-2.6	1	+++	**	--
Hellesylt – Ratevollen				
2.0/2.5-2.0/2.4		++	**	--
Ratevollen – Leivdal				
2.0		+++	***	---

Seksjon 2: Leivdal – Moskog, Fritidsboliger

Leivdal – Moskog, Viktige fritidsboligområder

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Leivdal – Vetten				
1.13	3	+++	***	---
1.0	1	++	**	--
1.0-1.15-1.0	2	++	**	--
1.0-1.14-1.0	4	+++	***	---
1.0-1.14-1.15-1.0	4	+++	***	---
Vetten – Åskorelva				
1.0		++	**	--
Kombinasjonsalternativ Åskorelva (1.0) og Straumsbotnen (2.0/2.11)				
1.10		++	**	--

Åskorelva – Sjørdalsvatnet				
1.0	3	+++	***	---
1.0-1.11-1.11.1-1.0	2	+++	***	---
1.0-1.11	1	++	**	--
Sjørdalsvatnet – Grytdalsbu				
1.0		+	*	-
Grytdalsbu – Hardabakken				
1.0	1	++	**	--
1.16-1.0	3	++	**	--
1.17-1.0	2	++	**	--
Hardbakken – Moskog				
1.0-1.0/1.19	3	++	**	---
1.18-2.11.2-2.11-1.0/1.19	1	++	*	-
1.18-2.0-2.0/2.12	2	+++	**	--

Fra sørsiden av Movatnet i Eid kommune skal det i tillegg utredes et traséalternativ 1.4.3 som kombinerer traséalternativ 1.4 med traséalternativ 4.0 ved Frislid i Eid kommune. Denne løsningen legger til rette for en nordlig transformering i Åskåra og ikke i Leivdal.

Det skal i tillegg utredes et traséalternativ 4.15 som kombinerer traséalternativ 4.0 med traséalternativ 1.0 på sørsiden av Hornindalsvatnet i Eid kommune.

Det skal også gjøres en helhetsvurdering av en løsning som går utenfor Leivdal på følgende strekning Movatnet – Vetten (1.4.3-4.0-4.15-1.0). En slik løsning skal i tillegg vurderes opp imot traséalternativer som går via Leivdal.

Traséalternativ	Rangering	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvensgrad
Transformering i Åskåra og ikke i Leivdal				
1.4.3-4.0-4.15-1.0		++	**	--

Traséalternativ	Rangering	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvensgrad
Straumsbotnen – Moskog				
2.0/2.11.1-2.10/2.10.2/2.10.3-2.10(2.0)/2.10.1-2.0-2.0/2.12	3	+++	***	---
2.11-1.0/1.19	1	++	**	--
2.11-1.18-2.0-2.0/2.12	2	++	**	--

Traséalternativ	Range- ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens- grad
Leivdal – Moldatjønnna				
2.0-4.0		+++	***	---
Moldatjønnna – Lyngneset				
4.0	1	++	**	--
4.13	2	+++	***	---
4.0-4.14-4.13	2	+++	***	---
Lyngneset – Moskog				
4.0-4.11/4.11.1-4.11- 2.0/2.12		++++	****	----

Seksjon 3: Moskog – Fardal, Fritidsboliger

Moskog – Fardal, Viktige fritidsboligområder

Traséalternativ	Range-ring	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvens-grad
Moskog – Stølsdalen				
1.20-1.0	5	++	**	--
1.20-1.0-1.21-1.0	4	++	**	--
1.0	3	++	**	--
1.0-1.21-1.0	1	+	*	-
1.0-1.24	2	++	**	--
Stølsvatnet – Ese				
1.0	1	+	*	-
1.0-1.25	2	+	*	-

Ese – Klukgielet				
1.0	3	+++	**	--
1.0-1.26-1.0	1	+	*	-
1.0-1.26-1.26.1	2	++	**	--
NB! Landskap og Kultur – mulige komb.alt ml. 1.26/1.26.1/1.0 bør vurderes kort og løsning anbefales				
Klukgielet – Fardal				
1.0	2	+	*	-
1.0-1.23	4	+++	***	---
1.22-1.0	1	+	*	-
1.22-1.23	3	++	**	--

Vedlegg 2

SAMMENFATNING AV KONSEKVENSENE FOR LØSNINGER SOM ER KONSESJONSSØKT AV STATNETT.

Statnett besluttet i møte 13.12.2006 hvilke traséalternativer som skal omsøkes innenfor hver seksjon mellom Ørskog og Fardal. Valg av traséalternativer som skal omsøkes ble bl.a. gjort på bakgrunn av foretatte konsekvensutredninger (foreløpige rapporter) og systemmessige og økonomiske forhold. Statnett ønsker i den sammenheng at det enkelte fagmiljø innenfor sitt fagtema rangerer/prioriterer mellom hovedalternativene som skal omsøkes. Statnett ber i tillegg om at det gjøres vurderinger av omsøkte underalternativer opp imot hovedalternativene på kortere strekninger innenfor hver seksjon (Ørskog – Leivdal, Leivdal – Moskog og Moskog – Fardal). Vurderingene av hovedalternativer er tenkt gjennomført på et overordnet nivå, basert på sammenstilling/totalvurdering av informasjon på de kortere strekningene.

I etterfølgende tabeller er de ulike omsøkte hovedalternativene på de ulike seksjonene av ledningen satt opp og mot hverandre. I samme tabell og under det enkelte hovedalternativ finner man i tillegg de underalternativene som skal omsøkes innenfor angitte seksjon og strekning.

Statnett ber om at det enkelte fagmiljø innenfor sitt fagfelt gjør en vurdering av hovedalternativene og underalternativene (sett opp imot det prioriterte hovedalternativet på den enkelte strekningen som angitt nedenfor). Vil det enkelte underalternativ være bedre, likeverdig med eller dårligere for det enkelte fagtema sammenlignet med hovedalternativet som er prioritert av Statnett? I tillegg til å fylle ut de hvite feltene i vedlagte tabell, ber vi om at forskjellene mellom hoved- og underalternativene omtales, og at konsekvensene (effekten og omfanget) og verdien ved de enkelte alternativene angis. Det skal legges vekt på hovedtrekkene ved løsningene.

Følgende skala skal benyttes for vurdering av konsekvensene av hovedalternativene: Svært stor negativ – Stor negativ – Middels negativ – Liten negativ – Ingen/ubetydelig – Liten positiv – Middels positiv – Stor positiv – Svært stor positiv.

Følgende skala skal benyttes for vurdering av underalternativene opp imot hovedalternativene: Bedre enn (+) – Likeverdig (0) – Dårligere enn (-)

SEKSJON 1: ØRSKOG – LEIVDAL

På denne seksjonen søkes det på to hovedalternativer med flere lokale underalternativer. Det som i det følgende er benevnt med hovedalternativ 1 og 2 består av følgende nummererte seksjon på kartene. Hvert av disse hovedalternativene er satt sammen av ulike delseksjoner i tråd med den prioritering som er gjort av Statnett i konsesjonssøknaden.

Hovedalternativ 1: Dette hovedalternativet har følgende nummerering på kartene fra nord mot syd: Alt. 1.0 – 1.7 – 1.2 – 1.0 – 1.3 – 1.4 – 1.4.2 – 1.4.1 – 1.0.

Hovedalternativ 2: Dette hovedalternativet har følgende nummerering på kartene fra nord mot syd: Alt. 2.0 – 2.8 – 2.1 – 2.0.

Reiseliv

Traséalternativ	Rangering	Konsekvens
Hovedalternativ 1	2	----
(Ørskog – Riksem) Alt. 1.6		0

(Riksem – Åmsnipa)	Alt. 1.2.2		0
Hovedalternativ 2		1	----
(Ørskog – Myklebust)	Alt.1.0-1.6-1.1		+
(Vagsvika/Storfjorden)	Alt. 2.0		-
(Myklebust – Hellesylt)	Alt. 2.3		0
(Hellesylt – Ratevollen)	Alt. 2.4		0

Fritidsboliger

Traséalternativ		Rangering	Konsekvens
Hovedalternativ 1		2	--
(Ørskog – Riksem)	Alt. 1.6		0
(Riksem – Åmsnipa)	Alt. 1.2.2		- *
Hovedalternativ 2		1	--
(Ørskog – Myklebust)	Alt.1.0-1.6-1.1		(+)
(Vagsvika/Storfjorden)	Alt. 2.0		0
(Myklebust – Hellesylt)	Alt. 2.3		0
(Hellesylt – Ratevollen)	Alt. 2.4		-

* Hvis 1.2.2 er traseen som går nærmest bebyggelsen i Follestadalen

Friluftsliv

Traséalternativ		Rangering	Konsekvens
Hovedalternativ 1		2	----
(Ørskog – Riksem)	Alt. 1.6		-
(Riksem – Åmsnipa)	Alt. 1.2.2		+
Hovedalternativ 2		1	---
(Ørskog – Myklebust)	Alt.1.0-1.6-1.1		-
(Vagsvika/Storfjorden)	Alt. 2.0		0
(Myklebust – Hellesylt)	Alt. 2.3		0
(Hellesylt – Ratevollen)	Alt. 2.4		0

Utrederens kommentar: For alle deltemaene vurderes alternativ 2 som bedre enn 1. Dette skyldes at alternativ 2, samlet sett berører et mindre areal og færre delområder som er viktige for både reiseliv, fritidsboliger og friluftsliv. En stor utfordring er at alternativ 2 i større grad enn 1 berører de svært verdifulle områdene for reiseliv langs Storfjorden og ved utløpet av Geirangerfjorden. Når det gjelder rangeringen av de ulike delalternativene som her skal vurderes, er forskjellene mellom disse i utgangspunktet relativt små.

Nytt alternativ 2.8 ved Vagsvika/Storfjorden

Når det gjelder omsøkte østre hovedalternativet på seksjon 1, ved krysning av Storfjorden, så har Statnett valgt å omsøke ytterligere ett alternativ (angitt som alternativ 2.8 på vedlagte kart nr. 1). Alternativ 2.8 var ikke med på utredningskartet av oktober 2006, og kommer derfor som er tillegg til traséer som er utredet tidligere. Statnett ber derfor om at trasealternativ 2.8 utredes på samme nivå som traséer i henhold til utredningskart av oktober 2006. Traséalternativ 2.8 er vist som lyseblå strek på vedlagte kartutsnitt.

Kart 1. Kartet viser alternativ 2.8 (lyseblå strek) ved krysning av Storfjorden i Ørskog og Stordal kommuner i Møre og Romsdal fylke.

Seksjon 1: Ørskog – Myklebust/Molskreddøla

Traséalternativ	Rangering	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvensgrad
2.0-2.8-2.1-2.0	2 reiseliv	****	----	----
2.0-2.8-2.1-2.0	2 fritidshytter	***	---	--
2.0-2.8-2.1-2.0	2 friluftsliv	****	---	---
2.0-2.1-2.0	3			
1.0-1.6-1.6.1-1.1	1			

Utrederes kommentar: Det er ikke grunnlag for å foreta annerledes verdi-, virknings- og konsekvensvurdering for alternativ 2.8 enn for de overordnede vurderinger som er foretatt for de tre deltemaene i hovedrapporten for denne delstrekningen. Det vil si at verdi-, virkning- og konsekvensvurderingene over gjelder for hele seksjon 1 med fjordkrysning over 2.8.

SEKSJON 2: Leivdal – Moskog

På denne seksjonen søkes det på to hovedalternativer med flere lokale underalternativer. Det som i det følgende er benevnt med hovedalternativ 1 og 2 består av følgende nummererte seksjoner på kartene. Hvert av disse hovedalternativene er satt sammen av ulike delseksjoner i tråd med den prioritering som er gjort av Statnett i konsesjonssøknaden.

Hovedalternativ 1: Dette hovedalternativet har følgende nummerering på kartene fra nord mot syd: Alt. 1.14 - 1.0 – 1.11 – 1.0 – 1.16 – 1.0.

Hovedalternativ 2: Dette hovedalternativet har følgende nummerering på kartene fra nord mot syd: Alt. 1.14 - 1.0 – 1.10 - 2.0 – 2.10 – 2.10.3 - 2.10.1 – 2.0.

Reiseliv

Traséalternativ	Rangering	Konsekvens
Hovedalternativ 1	1	-
(Leivdal - Veten) Alt. 1.15		-
(Leivdal - Veten) Alt. 1.15-1.15.1		-
(Åskorelva – Sjørdalsvatnet) Alt. 1.11.1-1.0		0
Hovedalternativ 2	2	0
(Straumsbotnen – Moskog) Alt.2.11-1.0		-
(Straumsbotnen – Moskog) Alt.2.11.1		-
(Straumsbotnen – Moskog) Alt.2.12		0

Fritidsboliger

Traséalternativ	Rangering	Konsekvens
Hovedalternativ 1	2	0/-
(Leivdal - Veten) Alt. 1.15		-
(Leivdal - Veten) Alt. 1.15-1.15.1		-
(Åskorelva – Sjørdalsvatnet) Alt. 1.11.1-1.0		-
Hovedalternativ 2	1	0/-
(Straumsbotnen – Moskog) Alt.2.11-1.0		-
(Straumsbotnen – Moskog) Alt.2.11.1		-
(Straumsbotnen – Moskog) Alt.2.12		0

Friluftsliv

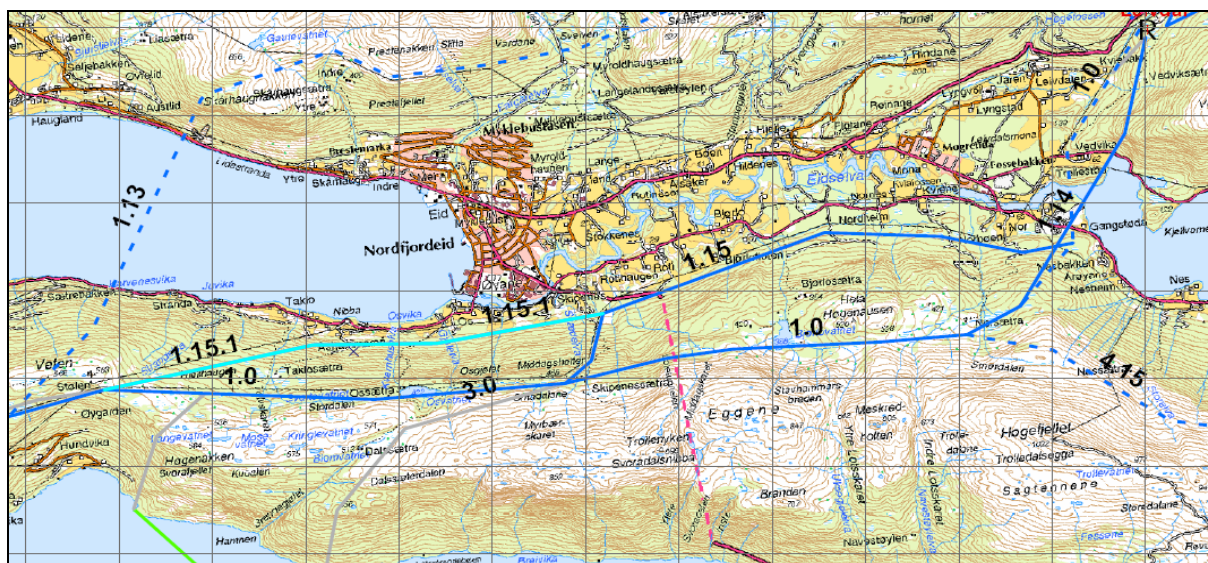
Traséalternativ	Rangering	Konsekvens
Hovedalternativ 1	1	-
(Leivdal - Veten) Alt. 1.15		0
(Leivdal - Veten) Alt. 1.15-1.15.1		0
(Åskorelva – Sjørdalsvatnet) Alt. 1.11.1-1.0		+
Hovedalternativ 2	2	----
(Straumsbotnen – Moskog) Alt.2.11-1.0		-
(Straumsbotnen – Moskog) Alt.2.11.1		-
(Straumsbotnen – Moskog) Alt.2.12		0

Utrederens kommentar: Verdien for reiseliv, fritidsboliger og friluftsliv er mindre enn på den nordlige delstrekningen, men allikevel er det viktige områder som berøres av alternativene. For reiselivsinteressene er de to alternativene som vurderes her mindre alvorlige enn alternativ 4 om Jølster. Forskjellen mellom de to hovedalternativene for reiseliv er relativt små. Vi rangerer allikevel alternativ 1 som mindre negativt enn to, primært av hensyn til at alternativ 2 berører det store og urørte Ålfotbre-området som indirekte og på lengre sikt kan ha et betydelig potensial i reiselivssammenheng. Fordi det er svært få fritidsboliger etter hovedalternativ 2, er denne traseen vurdert som bedre enn alt. 1, som har en del både eksisterende og planlagte hytter. Det er lokalisert både reiselivs- og friluftslivsinteresser til området Naustdal – Førde/Moskog.

Jordkabling på visse strekninger her eller fremføring om 1.18 – 2.0 vil unngå disse områdene (ikke konsesjonssøkt). Også fremføringen over utløpet av Hornindalsvatnet og forbi Nordfjordeid er konfliktfylt, både for reiselivs-, friluftslivs- og fritidsboliginteressene. Traseer med størst avstand til disse interessene er rangert høyest.

Nytt alternativ 1.15.1 langs sørsiden av Eidsfjorden

Når det gjelder det omsøkte hovedalternativer på seksjon 2, så har Statnett også valgt å om- søke ett alternativ i forlengelsen av alternativ 1.15 på sørsiden av Eidsfjorden i Eid kommune (angitt som alternativ 1.15.1 på vedlagte kart nr. 2). Alternativ 1.15.1 var ikke med på utred- ningskartet av oktober 2006, og kommer derfor som er tillegg til traséer som er utredet tidligere på denne seksjonen. Statnett ber derfor om at trasealternativ 1.15.1 utredes på samme nivå som traséer i henhold til utredningskart av oktober 2006. Trasealternativ 1.15.1 er vist som ly- seblå strek på vedlagte kartutsnitt.

Kart 2. Kartet viser alternativ 1.15.1 (lyseblå strek) som er en forlengelse til alternativ 1.15 på sørsiden av Eidsfjorden i Eid kommune i Sogn og Fjordane fylke.

Seksjon 2: Leivdal - Veten

Traséalternativ	Rangering	Verdivurdering	Effekt/Omfang	Konsekvensgrad
1.14-1.15-1.15.1	2 reiseliv	**	Se kommentar*	Se kommentar*
1.14-1.15-1.15.1	2 fritidsbolig	**	Se kommentar	Se kommentar
1.14-1.15-1.15.1	2 friluftsliv	**	Se kommentar	Se kommentar
1.14-1.0	1			
1.14-1.15-1.0	2			

Utrederes kommentar: Det er ikke grunnlag for å foreta annerledes verdi-, virknings- og konse- kvensvurdering for alternativ 1.15.1 enn for de overordnede vurderinger som er foretatt for de tre deltemaene i hovedrapporten. Effekt- og konsekvensvurderingene må vurderes for hele delstrekningen samlet, slik arbeidet er lagt opp, og vil derfor variere avhengig av om en benyt- ter hovedalternativ 1 eller 2 videre fra Eid

SEKSJON 3: Moskog - Fardal

På denne seksjonen søkes det på ett hovedalternativ med flere lokale underalternativer. Det som i det følgende er benevnt med hovedalternativ 1 består av følgende nummererte seksjoner på kartene. Hovedalternativet er satt sammen av ulike delseksjoner i tråd med den prioritering som er gjort av Statnett i konsesjonssøknaden.

Hovedalternativ 1: Dette hovedalternativet har følgende nummerering på kartene fra nord mot syd: Alt. 1.0.

Reiseliv

Traséalternativ	Rangering	Konsekvens
Hovedalternativ 1		0
(Moskog - Stølsdalen) Alt. 1.0-1.24		+
(Moskog - Stølsdalen) Alt. 1.20		(+)
(Moskog - Stølsdalen) Alt. 1.21		0
(Klukgielet - Fardal) Alt. 1.22		0
(Klukgielet - Fardal) Alt. 1.23		0

Fritidsboliger

Traséalternativ	Rangering	Konsekvens
Hovedalternativ 1		0
(Moskog - Stølsdalen) Alt. 1.0-1.24		-
(Moskog - Stølsdalen) Alt. 1.20		0
(Moskog - Stølsdalen) Alt. 1.21		0
(Klukgielet - Fardal) Alt. 1.22		0
(Klukgielet - Fardal) Alt. 1.23		-

Friluftsliv

Traséalternativ	Rangering	Konsekvens
Hovedalternativ 1		0
(Moskog - Stølsdalen) Alt. 1.0-1.24		-
(Moskog - Stølsdalen) Alt. 1.20		0
(Moskog - Stølsdalen) Alt. 1.21		0
(Klukgielet - Fardal) Alt. 1.22		(-)
(Klukgielet - Fardal) Alt. 1.23		+

Utredders kommentar: På denne delstrekningen er konsekvensene begrenset fordi ny kraftlinje på største delen av strekningen kommer istedenfor eksisterende. I tillegg vil forhåpentlig ny linje kamufleres bedre enn gammel. Det er dessverre vanskelig å identifisere løsninger på delstrekninger som er minst negative for de tre deltemaene samtidig. Alternativ 1.24 er gunstig for bilturismen over Gaularfjell, men ugunstig for friluftsjakter og seter- og hytteområdet nord for Gravvatnet. Likeledes er 1.23 gunstig for det tettstedsnære fjellrekreasjonsområdet ved Skriki mellom Leikanger og Fardal, men mer gunstig for fritidsboliginteressene i Øvstedalen.

Vedlegg 3: Overnattingsstatistikk for delområder

Møre og Romsdal

Ålesund-regionen

Hotellnæringen i Ålesund-regionen (Ålesund, Giske, Haram, Skodje, Sula, Ørskog, Stordal, Sykkylven, Hareid, Ulstein, Herøy og Sande kommune) hadde i 2004 en omsetning på 104 millioner NOK. Totalt hadde hotellnæringen 257 735 overnattinger i 2005. Det var en økning på 5 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 75,1 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 er tyskere (12 355), franskmenn (6 819), spanjoler (6 186), svensker (5 372) og briter (5 001).

Tabell 19. Hotellmarkedet i Ålesund-regionen etter formål. 2001-2005

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	32 322	123 997	101 416
Prosent	12,5 %	48,1 %	39,3 %
Endring fra 2001 til 2005	-12 %	14 %	3 %

Kilde: SSB/Statistikknett

På campingplasser og utleiehytter var det i 2005 68 029 overnattinger. Det var en økning på 11 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 50,0 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (15 609), nederlendere (5 167), svensker (2 170) og dansker (2 128).

Samlet var det 325 821 overnattinger i en kommersiell setting i 2005. Det var en økning på 6 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 69,8 % av overnattingene i 2005. De overnattingsmarkedene som hadde størst endring i perioden fra 2001 til 2005 var sesongcamping som hadde en nedgang på 33 % og bobil hadde en øking på 37 %. Ferierelaterte opphold i området utgjør 52,0 % av det totale antallet overnattinger i 2005.

Tabell 20. Totalt antall og andel overnattinger etter nasjonalitet i 2005, Ålesund-regionen.

Land	Antall	Andel %
Norge	227 489	69,8
Tyskland	27 964	8,6
Frankrike	7 597	2,3
Sverige	7 542	2,3
Nederland	6 969	2,1
Spania	6 495	2,0
Storbritannia	6 058	1,9
Danmark	4 479	1,4
Italia	3 562	1,1
USA	2 914	0,9
Finland	2 069	0,6
Japan	1 961	0,6
Sveits	1 808	0,6

Kilde: SSB/Statistikknett

De største utlandske gruppene målt i andel av totalt antall overnattinger er tyskere (8,6 %), franskmenn (2,3 %) og svensker (2,3 %)

Ålesund

Ålesund er et viktig besøksmål og knutepunkt for flere former for reiseliv. Hotellnæringen i Ålesund hadde i 2004 en omsetning på 51 millioner NOK. Totalt hadde hotellnæringen 220 347 overnattinger i 2005. Det var en økning på 8 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 75,4 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 tyskere (9599), franskmenn (6291), spanjoler (6028), svensker (4731) og briter (4293).

Tabell 21. Hotellmarked i Ålesund etter formål, 2001-2005

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	26 956	102 703	90 688
Prosent	12,2 %	46,6 %	41,2 %
Endring fra 2001 til 2005	-7 %	9 %	14 %

Kilde: SSB/Statistikknett

Geiranger og Trollstigen

Hotellnæringen i Geiranger og Trollstigen, Stranda og Norddal kommune, hadde i 2004 en omsetning på 89 millioner NOK. Totalt hadde hotellnæringen 93 147 overnattinger i 2005. Det var en tilnærmet ingen endring fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 44,7 % av overnattingene. Det er tyskere (14 889), japanere (9 640), amerikanere (5 674) og briter (4 122) som er de største utenlandske kundene gruppene.

Tabell 22. Hotellmarked i Geiranger og Trollstigen etter formål. 2001-2005.

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	14 002	3 700	75 445
Prosent	15,0 %	4,0 %	81,0 %
Endring fra 2001 til 2005	-2 %	-29 %	2 %

Kilde: SSB/Statistikknett

På campingplasser og utleiehytter var det i 2005 104 839 overnattinger. Det var en nedgang på 5 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 34,7 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (24 117), nederlendere (16 360), svensker (6 768) og dansker (3 948).

Samlet var det 197 986 overnattinger i en kommersiell setting i 2005. Det var en nedgang på 3 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 39,4 % av overnattingene i 2005. De overnattingsmarkedene med størst endring i perioden fra 2001 til 2005 var hyttemarkedet som hadde en nedgang på 18 %, sesongcamping en nedgang på 10 %, mens telt og vogn hadde en oppgang på 18 %. Ferierelaterte opphold i området utgjør 91,1 % av det totale antallet overnattinger i 2005.

Tabell 23. Totalt antall og andel overnattinger etter nasjonalitet i 2005, Geiranger og Trollstigen

Land	Antall	Andel %
Norge	77 957	39,4
Utlandet	120 029	60,6
Tyskland	39 006	19,7
Nederland	17 628	8,9
Japan	9 737	4,9
Sverige	8 144	4,1
USA	6 055	3,1
Storbritannia	5 970	3,0
Danmark	4 791	2,4
Spania	3 721	1,9
Frankrike	3 506	1,8
Italia	1 810	0,9
Finland	1 327	0,7
Sveits	1 177	0,6

Kilde: SSB/Statistikknett

Dette er et av de få områdene i Norge hvor det er et stort flertall av overnattingsgjester som ikke er norske. De største utlandske gruppene er tyskere, nederlendere og japanere.

Volda og Ørsta

Hotellnæringen i Volda og Ørsta kommune hadde i 2004 en omsetning på 29 millioner NOK. Totalt hadde hotellnæringen 22 258 overnattinger i 2005. Det var en nedgang på 9 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 88,3 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (1078).

Tabell 24. Hotellmarked i Volda og Ørsta etter formål. 2001-2005

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	2 732	10 024	9 502
Prosent	12,3 %	45,0 %	42,7 %
Endring fra 2001 til 2005	-35 %	32 %	-26 %

Kilde: SSB/Statistikknett

I 2005 var det 25 162 overnattinger på campingplasser og utleiehytter. Det har vært en nedgang på -32 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 60,9 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (6 276) og nederlendere (1 403).

Totalt var det 46 420 overnattinger i en kommersiell setting i 2005. Det var en nedgang på 23 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 73,8 % av overnattingene i 2005. De overnattingsmarkedene med størst endring i perioden fra 2001 til 2005 var telt og vogn som hadde en nedgang på 70 %, bobilmarkedet hadde en nedgang på 62 % og hyttemarkedet som hadde en nedgang på 28 %. Ferierelaterte opphold i området utgjør 74,7 % av det totale antallet overnattinger i 2005.

Tabell 25. Totalt antall og andel overnattinger etter nasjonalitet i 2005, Volda og Ørsta

Land	Antall	Andel %
Norge	34986	73,8
Utlandet	12434	26,2
Tyskland	7354	15,5
Nederland	1998	4,2
Sverige	724	1,5
Danmark	719	1,5
Sveits	201	0,4
USA	177	0,4
Italia	128	0,3
Frankrike	125	0,3
Storbritannia	104	0,2
Finland	64	0,1
Spania	55	0,1

Kilde: SSB/Statistikknett

De største utenlandske gruppene målt etter antall overnattinger er tyskere og nederlendere.

Sogn og Fjordane

Sogn og Fjordane kan deles inn i fire reiselivsområder; Nordfjord, Sunnfjord, Vestkysten og Sognefjorden.

Nordfjord

Nordfjord består av Stryn, Gloppen, Eid, Hornindal, Vågsøy og Selje kommune. Hotellnæringen i Nordfjord hadde i 2004 en omsetning på 170 millioner NOK. Totalt hadde hotellnæringen 139 315 overnattinger i 2005. Det var en nedgang på 2 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 71,5 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (11 401), spanjoler (11 360), amerikaner (7 021) og briter (4 593).

Tabell 26. Hotellmarkedet i Nordfjord etter formål. 2001-2005

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	31 226	26 431	137 198
Prosent	16,0 %	13,7 %	70,3 %
Endring fra 2001 til 2005	-5 %	11 %	-3 %

Kilde: SSB/Statistikknett

I 2005 var det 176 784 overnattinger på campingplasser og utleiehytter. Det har vært en nedgang på 8 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 50,3 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (35 126), nederlendere (23 197) og svensker (4 597).

Tabell 27. Samlet marked etter type for Nordfjord (Stryn, Gloppen, Eid, Hornindal, Vågsøy, Selje) i perioden 2001-2005 og endring i prosent (%)

Antall overnatting						
Marked	2005	2004	2003	2002	2001	Endringer fra 2001-2005 (%)
Overnatt. i alt	371 639	367 776	354 803	378 393	390 743	-5
Nordmenn	228 418	214 314	208 099	220 468	219 577	4
Utlendinger	143 221	153 462	146 704	157 925	171 166	-16
Hotell	194 855	188 288	182 138	188 618	198 504	-2
Hytte	68 577	72 876	70 284	81 049	91 128	-25
Sesongcamp	40 178	33 500	33 536	38 491	38 268	5
Telt/Vogn	46 573	50 934	48 491	50 416	43 722	7
Bobil	21 456	22 177	20 354	19 820	19 122	12

Kilde: SSB/Statistikknett

Totalt var det 371 639 overnattinger i en kommersiell setting i 2005. Det var en nedgang på 5 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 61,5 % av overnattingene i 2005. De overnatningsmarkedene med størst endring i perioden fra 2001 til 2005 var hyttemarkedet som hadde en nedgang på 25 % mens bobilmarkedet hadde en oppgang på 12 %. Ferierelaterte opphold i området utgjør 84,5 % av det totale antallet overnattinger i 2005.

Tabell 28. Totalt antall og andel overnattinger etter nasjonalitet i 2005, Nordfjord

Land	Antall	Andel %
Norge	228 418	61,5
Utlandet	143 221	38,5
Tyskland	46 527	12,5
Nederland	26 449	7,1
Spania	12 820	3,4
Storbritannia	7 384	2,0
USA	7 278	2,0
Sverige	6 080	1,6
Danmark	5 081	1,4
Frankrike	4 564	1,2
Italia	3 104	0,8
Sveits	1 664	0,4
Finland	1 122	0,3
Japan	705	0,2

Kilde: SSB/Statistikknett

De største utenlandske gruppene målt etter antall overnattinger er tyskere, nederlendere og spanjoler.

Sunnfjord

Sunnfjord består av kommunene Jølster, Førde, Gaular og Naustdal. Hotellnæringen i Sunnfjord hadde i 2004 en omsetning på 101 millioner NOK. Totalt hadde hotellnæringen 108 873 overnattinger i 2005. Det var en økning på 8 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 66,9 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (9 738), spanjoler (5 843) og briter (5 128).

Tabell 29. Hotellmarked i Sunnfjord etter formål, 2001-2005

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	14 094	30 367	64 412
Prosent	12,8,0 %	27,5 %	58,7 %
Endring fra 2001 til 2005	-22 %	27 %	10 %

Kilde: SSB/Statistikknett

I 2005 var det 60 206 overnattinger på campingplasser og utleiehytter. Det har vært en nedgang på 6 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 70,0 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (4 194), nederlendere (3 787) og briter (2 531).

Tabell 30. Samlet marked etter type for Sunnfjord (Jølster, Førde, Gaular og Naustdal) i perioden 2001-2005 og endring i prosent (%)

Antall overnattinger						
Marked	2005	2004	2003	2002	2001	Endring fra 2001 - 2005 (%)
Overnatt. i alt	169 079	158 500	152 080	157 780	164 896	3
Nordmenn	114 999	106 072	102 027	104 728	109 161	5
Utlendinger	54 080	52 428	50 053	53 052	55 735	-3
Hotell	108 873	103 870	95 543	99 577	100 522	8
Hytte	38 217	38 592	40 217	42 779	49 841	-23
Sesongcamp	1 898	1 432	1 283	1 205	1 305	45
Telt/Vogn	17 808	12 131	11 272	10 990	8 964	99
Bobil	2 283	2 475	3 765	3 228	4 264	-46

Kilde: SSB/Statistikknett

Totalt var det 169 079 overnattinger i en kommersiell setting i 2005. Det var en oppgang på 3 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 68,0 % av overnattingene i 2005. De overnattingsmarkedene med størst endring i perioden fra 2001 til 2005 var telt og vogn som hadde en øking på 99 %, sesongcamping hadde en øking på 45 %, mens bobilmarkedet hadde en nedgang på 46 % og hyttemarkedet som hadde en nedgang på 23. Ferierelaterte opphold i området utgjør 73,7 % av det totale antallet overnattinger i 2005.

Tabell 31. Totalt antall og andel overnattinger etter nasjonalitet i 2005, Sunnfjord

Land	Antall	Andel %
Norge	114 999	68,0
Utlandet	54 080	32,0
Tyskland	13 932	8,2
Storbritannia	7 659	4,5
Spania	5 937	3,5
Nederland	4 773	2,8
Frankrike	2 411	1,4
Danmark	1 923	1,1
Sverige	1 155	0,7
Italia	883	0,5
USA	757	0,4
Sveits	411	0,2
Finland	189	0,1
Japan	87	0,1

Kilde: SSB/Statistikknett

De største utenlandske gruppene målt etter antall overnattinger er tyskere, briter og spanjoler.

Sommeren 2006 arrangerte Reisemål Sunnfjord daglig guidede fotturer i området.

Sognefjorden

Sognefjorden er satt sammen av Vik, Balestrand, Leikanger, Sogndal, Luster, Årdal, Lærdal og Aurland kommune. Hotellnæringen i Sognefjorden i 2004 hadde en omsetning på 215 millioner NOK. Totalt hadde hotellnæringen 257 450 overnattinger i 2005. Det var en nedgang på 4 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 43,5 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var briter (26 739), tyskere (24 739), amerikanere (19 658), japanere (14 634), spanjoler (11 797) og nederlendere (7 056).

Tabell 32. Hotellmarked i Sognefjord etter formål. 2001-2005.

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	6 001	38 387	213 062
Prosent	2,3 %	14,8 %	82,9 %
Endring fra 2001 til 2005	-61 %	32 %	-4 %

Kilde: SSB/Statistikknett

I 2005 var det 270 608 overnattinger på campingplasser og utleiehytter. Det har vært en oppgang på 11 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 29,2 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (77 896), nederlendere (52 506) og dansker (10 134), briter (9 287) og svensker (8 108).

Tabell 33. Samlet overnattingsmarked etter type for Sognefjorden i perioden 2001-2005 og endring i prosent (%)

Antall overnattinger						
Marked	2005	2004	2003	2002	2001	Endring fra 2001 - 2005 (%)
Overnatt. i alt	528 058	535 620	544 570	543 042	510 528	3
Nordmenn	190 723	195 847	229 632	227 817	194 531	-2
Utlendinger	337 335	339 773	314 938	315 225	315 997	7
Hotell	257 450	260 151	254 420	273 335	266 839	-4
Hytte	128 914	131 878	157 586	155 699	137 976	-7
Sesongcamp	5 004	4 512	2 289	4 508	3 765	33
Telt/Vogn	90 831	96 054	92 580	77 933	71 420	27
Bobil	45 859	43 025	37 695	31 567	30 528	50

Kilde: SSB/Statistikknett

Totalt var det 528 058 overnattinger i en kommersiell setting var i 2005. Det var en oppgang på 3 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 36,1 % av overnattingene i 2005. De overnattingsmarkedene med størst endring i perioden fra 2001 til 2005 var bobilmarkedet som hadde en oppgang på 50 %, sesongcamping hadde en oppgang på 33 %, telt og vogn hadde en oppgang på 27 %. Ferierelaterte opphold i området utgjør 91,6 % av det totale antallet overnattinger i 2005.

Tabell 34. Totalt antall og andel overnattinger etter nasjonalitet i 2005, Sunnfjord

Land	Antall	Andel %
Norge	190 723	36,1
Utlandet	337 335	63,9
Tyskland	102 635	19,4
Nederland	59 562	11,3
Storbritannia	36 050	6,8
USA	21 056	4,0
Japan	14 830	2,8
Spania	14 272	2,7
Danmark	12 737	2,4
Frankrike	10 116	1,9
Sverige	10 069	1,9
Italia	7 430	1,4
Sveits	3 743	0,7
Finland	1 975	0,4

Kilde: SSB/Statistikknett

De største utlandske gruppene målt etter antall overnattinger er tyskere, nederlendere og briter.

Vestkysten

Vestkysten består av Flora og Bremanger kommune. Hotellnæringen på Vestkysten hadde i 2004 en omsetning på 48 millioner NOK. Totalt hadde hotellnæringen 30 538 overnattinger i 2005. Det var en nedgang på 17 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 81,5 % av overnattingene. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (2 633) og franskmenn (1 785).

Tabell 35. Hotellmarked i Vestkysten etter formål. 2001-2005

Formål	Konferanse/Kurs	Yrke	Ferie/Fritid
Antall	3 200	21 134	13 156
Prosent	8,1 %	56,8 %	35,1 %
Endring fra 2001 til 2005	-2 %	-27 %	2 %

Kilde: SSB/Statistikknett

I 2005 var det 48 654 overnattinger på campingplasser og utleiehytter i regionene Jensbua (Hyllestad, Fjaler, Høyanger, Gulen, Solund og Askvoll kommune) og Vestkysten. Det har vært en oppgang på 42 % fra 2001 til 2005. Nordmenn sto for 45,8 % av overnattingene. Den norske kundegruppen har økt med 151 % fra 2001 til 2005. De største utenlandske gruppene i 2005 var tyskere (20 185) og nederlendere (2 075).

NINA Rapport 212

ISSN:1504-3312

ISBN 10: 82-426-1772-4

ISBN 13: 978-82-426-1772-9

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: NO-7485 Trondheim

Besøks/leveringsadresse: Tungasletta 2, NO-7047 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 73 80 14 01

Organisasjonsnummer: 9500 37 687

<http://www.nina.no>